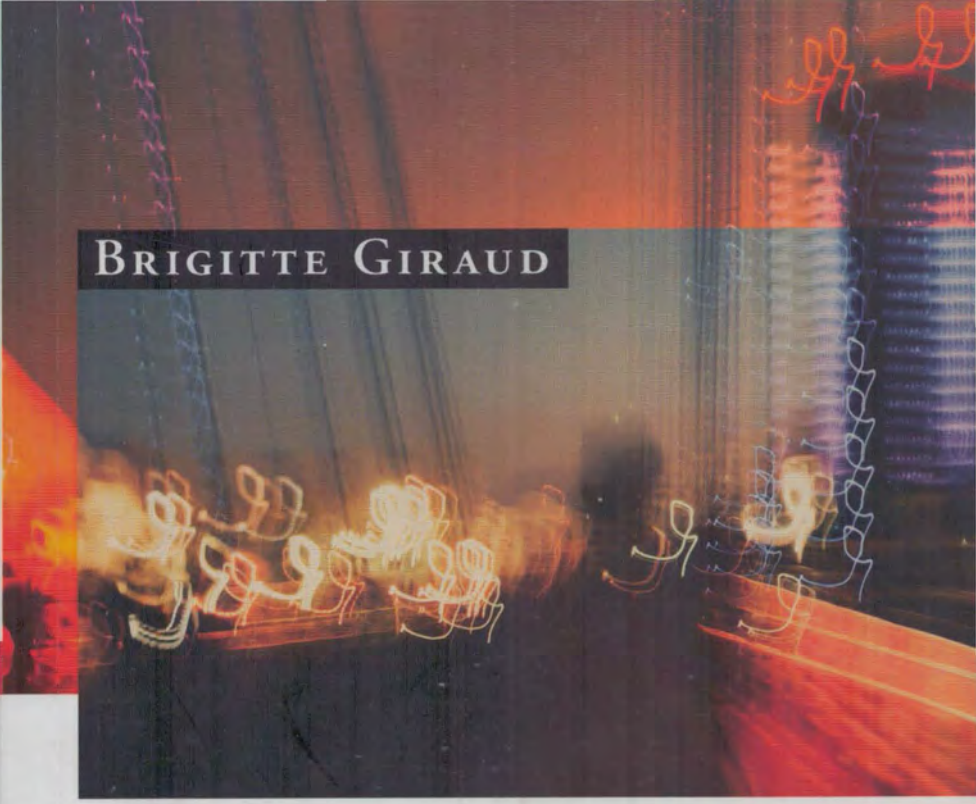

BRIGITTE GIRAUD

Hızlı Yaşamak

ÇEVİREN İMRE ÖZKORAY

iletişim

BRIGITTE GIRAUD 1960'ta, Cezayir'de, Sidi-Bel-Abbès'de doğdu. Çocukluğu Fransa'da, Rillieux-la-Pape'ta geçti. Ardından Lyon'a taşındı. Almanca, İngilizce ve Arapça öğrendi. Kitapçı, çevirmen ve gazeteci olarak çalıştı. İlk romanı *La chambre des parents* 1997'de yayımlandı. Toplam 13 romanı ve bunların dışında öykü kitapları vardır. Eserleri tiyatroya ve televizyon dizisine uyarlandı. 2022'de yazdığı *Hızlı Yaşamak*'la Fransa'nın en prestijli edebiyat ödülü olan Prix Goncourt'u kazandı.

Bu eser, Institut français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır.
Cet ouvrage a bénéficié du soutien du programme d'aide à la publication de l'Institut français.

Vivre vite
© 2022 Editions Flammarion, Paris

İletişim Yayınları 3338 • Dünya Edebiyatı 306
ISBN-13: 978-975-05-3549-9
© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2023, İstanbul

YAYINA HAZIRLAYANLAR Necdet Dümelli, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Yağmur Yıldırımay

BASKI Ayhan Matbaası SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BRIGITTE GIRAUD

Hızlı Yaşamak

Vivre vite

ÇEVİREN *İmre Özkoray*

iletişim

Kitaptaki tüm dipnotlar çevirmene aittir.

Théo'ya...

Yazmak, gitmekten kaçındığımız o yere yolculuktur.

– PATRICK AUTRÉAUX

Günbegün bana baskı yapan müteahhitlerin arsayı onlara bırakmam konusundaki tacizlerini görmezden gelip uzun aylar boyunca direndikten sonra nihayet yenilgiyi kabul ettim.

Bugün evin satışını imzaladım.

Ev derken, Claude'la birlikte yirmi yıl önce satın aldığım ve Claude'un hiç yaşamadığı evden bahsediyorum.

Kaza yüzünden. Şehrin bir bulvarında, başkasının motoruyla hız yaparken kaza yaptığı o haziran günü yüzünden. Claude belki de yatağın ayakucundaki parke zeminde bulduğum ve sonraki gece karıştırmaya başladığım kitaptaki, Lou Reed'in "Hızlı yaşa, genç öl," gibi sözlerinden esinlenmişti. "Kötü adamı oynamak. Her şeyi darmaduman etmek."

Ruhumu sattım ve belki onunkini de.

Müteahhit, bahçeyi ele geçiren, dört kat yüksekliğiyle mahremiyetime dalacak ve güneşimi kapatacak bir bina dikmeyi planlayıp komşununki dahil birkaç parseli satın almıştı bile. Sessizliğin ve ışığın sonuna gelmiştik. Beni çevreleyen doğa yerini betona bırakacak ve manzara kaybolacaktı. Öte

yandan, bu konut semtine ulaşımı kolaylaştırmak için, mevcut patikanın evimin içinden geçecek bir yola dönüştürülmesi öngörülüyordu. Motor sesleri, kuşların ezgilerini bastıracaktı. Buldozerler yaşamakta ısrar eden her şeyi yok edecekti.

Franklar avrolara dönüşürken, bizi en ufak hesaplama işinde bile dahi çocukvari dört işlem peşine düşüren 1999'da, Claude'la aldığımız evin iskân planına göre *yeşil alan*daydık; diğer bir deyişle, burası imara kapalıydı. Komşu evin sahibi, bir ağacı dahi kesmenin yasak olduğuna, kesilse de tekrar dikilmesi gerektiğine dair bizi uyarmıştı. Doğanın her zerresi kutsaldı. Tam da bu yüzden burası kalbimizi fethetmişti; burada, şehrin sınırında kendi halimizde yaşayabilecektik. Pencerelerden, bir kiraz ağacı, Cezayir'e döndüğüm sene çıkan fırtınanın söktüğü bir akçaağaç ve reçinesinin mumyalamak için kullanıldığını öğrendiğim bir atlassediri görülüyordu.

Benim diktiğim veya kendi kendine büyüyen ağaçlar da vardı. Mesela arka duvarı kendine ev edinen bir incir ağacı gibi, tüm ağaçlar bir hikâye anlatıyordu. Fakat Claude bunların hiçbirini göremedi. Sadece, coşkulu ıslıklar çalarak evde gezinirken, yapılacak işlerin çapını fark edecek ve motorunu park edeceği yeri belirleyecek kadar vakti olmuştu. Evin içini ölçecek, parmağını havada sallayarak yerleşme projeleri tasarlayacak, noterde imza atacak ve Crédit Mutuel'ın şubesinde kredi sigortası yüzdesini aramızda bölüştürmeyi alay konusu yapacak vakti bulmuştu. Emlak jargonunda da söylendiği gibi, mekânın potansiyeli vardı. Evi yenileme fikri bizi heyecanlandırıyordu. Ağaçlarının sayısını bilen ve geniş arazisi doğal bir çitin gerisinde kalan komşuyu rahatsız etmeden yüksek sesle müzik dinleyebilirdik. Bir ömür boyu valizlerimizi buraya bırakıp kayan bir yıldız üzerinde sınırsız planlar yapabilirdik.

Zalim olaylar zinciri sonrasında eve yalnızca ben ve oğlumuz taşındık. Satış sözleşmesinin imzası. Kaza. Taşınma. Cenaze töreni.

Varoluşumun en çılgın ivmesi. Adeta lunaparktaki hız treninde, rüzgâr saçları savururken, koltuğun yerinden çıkması.

Dünyayı, uzun zamandır bensiz çekilen, biraz flu bir film olarak algıladığım bu uzak dekora yerleştim ve buradan yazıyorum.

Ev, Claude'suz hayatımın tanığı haline geldi. Öfkeme eşdeğer büyüklükte balyoz darbeleriyle bölmeler açarak, içinde yaşamayı öğrenmem gereken bir et yığını. Bahçeye dönüştürmeyi hayal ettiğimiz, temizlenmesi gereken arazisiyle birlikte biraz biçimsiz bir evdi. Evi onarmak yerine parçalayıp yağmalayarak, bana kafa tutanlara savaş açmış gibiydim: Alçı, taş ve ahşap, hapse atılmadan kurban edebileceğim malzemelerdi. Döner kapının metal kısmına tekmeler savurmak, leş gibi çuvalları kesmek ve bağırarak camları kırmak, kadere karşı küçük intikamımdı.

Elbette tüm bunlar, oğlumuzun güven içinde uyuyabileceği kozayı, kaosun tam içinde muhafaza ederek oldu. Yorganların ve kuş tüyü yastıkların, her şeye rağmen yatağın üzerinde asılı çizimlerin ve kalın bir halının olduğu, korkuya ve geceleyin hayaletlere karşı siper olan, rengârenk, küçük bir yuva.

Antipati duyduğum bu mekânı seneler içinde evcilleştirmek durumunda kaldım. Burada uyurgezer olarak yaşadıktan, gece ile gündüzü karıştırdıktan sonra, duvarlara toslamayı bırakıp onları boyamaya başladım. Her metrekaresini düşman taraf olarak görmeyi, bölmeleri ve asma tavanları katletmeyi bıraktım. Öfkemi yatıştırıp görüşülesi bir

insan kılığına girmeyi kabul ettim. Hayattakilerin piyasasına dönmem gerekti. Bana dul diyenleri alev makinesiyle cevaplıyordum. Keder sersemiydim, doğru; ama hayır, dul değildim.

Yine de, bahçeyi istila eden yabani otların üstesinden gelmeliydim. Aylar boyunca, endişeli hareketlerle elime ne geldiyse tekrar tekrar söktüm. Geceleyin mangalda gizlice yaktığım sabankıran otu, ısırgan otu ve yabani semizotunun isimlerini öğrendim (ince parçacıklardan dolayı ateş yakmamız yasaktı). Gölgede büyüyen kanaryaotu ve sarmaşık gibi istilacı bitkilerin kökünü kuruttum ve istenmeyenlerin izini bu denli sürmek, araziyi aydınlığa kavuştururken aynı zamanda kafamın içindeki gölgeleri de kovmamı sağladı.

Yangın, suyun neden olduğu hasar veya hırsızlıktan korunmak için yaptırdığım sigortanın sözleşmesindeki bir madde gereğince (bir talihsizliğin bir diğerini engellemediği meşhur Murphy yasasını görmezden gelemezdim), burada yavaş yavaş *burjuvaca* yaşamaya başladım. Öfkemi biraz da olsa yenerek, Claude'la birlikte hayal ettiğimiz iki katın krokilerini çizmeyi başardım. Onun tam olarak neyi seveceğini, kullanmayı düşündüğü malzemeleri biliyordum, bunun için Lapeyre kataloğunda[1] didik didik ettiğimiz sayfalara da başvurdum. Sonunda kendime geldim ve beton levha dökmeye, kiriş değiştirmeye veya hasarlı zemin döşemesini onarmaya gelen ustalarla tanıştım. Banyoyu yenilemeye veya merkezi ısıtma sistemini kurmaya gelen ustalarla. Belki bir gün yeniden banyo yapmak isteyecektim...

Evin renklerini belirlemek, kapının ahşabıyla uyumlu tablo seçmek gibi şeylerin bana zevk verebildiğini keşfettim. Ak-

1 1931'den bu yana her sene yayımlanan kapsamlı bir iç mekân tasarımı kataloğu.

şam yemeğinden hemen önce, eğimli güneş ışığının mutfağa girmesini güzel bulduğum bile olmuştu.

Ancak bu ışığın kimin için olduğunu anlamıyordum. En azından beni üzüntümden uzaklaştırma iddiasında olmayan yağmurlu günleri tercih ederdim. Evin, beni Claude'la bağlayacak şey olacağına karar vermiştim. Bu da oğlumuz ile benim, kendi seçimimiz olmayan yeni hayatımıza şekil verecekti. Evet hâlâ *bizim* oğlumuzdu, fakat *benim* oğlum demeyi öğrenmeliydim. Tıpkı beni alıp götüren *biz* yerine, *ben* dememin gerekeceği gibi. *Ben* demek canıma okuyacaktı, zira bu istenmeyen yalnızlığımı ve hakikatin çarpıtılışını ortaya çıkaracaktı.

Claude'un uzun zamandır istediği küçük kayıt stüdyosunu kurma fikrini hayata geçirecektim. Çalışmak için kendini izole etmeyi umduğu ses geçirmez bir oda olacaktı bu. Ve onun sahip olduğu müzik aletlerini barındıracaktı: bir bas gitar, bir klasik gitar ve yeni edindiği kulak üstü kulaklıklarını takarak kullandığı sentezleyici (Sequential marka bir Circuit Six-Trak, bundan bahsettiğim için üzgünüm, ama önemli bir şey bu).

Sabırla ilerliyordum; tüm odaların, alanların üstesinden gelmem neredeyse yirmi senemi alacaktı. Pencereleri ancak geçen sene değiştirebildim. Panjurları daha yeni boyadım. Tüm bu zahmetin bir müteahhit tarafından yerle bir edileceğini bilseydim... Dış cepheyi hiç yenilemedim, hep hafif kirli boyasıyla durdu. Çok paraya mal olurdu. Planladığımız ahşap terası da hiç yaptırmadım. O kadar haklıymışım ki.

Benim için önemli olan başka bir şeydi. Etrafımdakileri korkutmamak için sır olarak sakladığım tek bir takıntım vardı. Bu konuda konuşmazdım, daha doğrusu artık konuşmuyordum, çünkü iki-üç sene sonra hâlâ kazanın nasıl olduğunu

anlamakta ısrar etmek şüphe uyandırırdı. Asla sebebi açıklanamayan bu kaza, beynimin hiç durmadan dörtnala koşmasına sebep oluyordu.

Orada burada bahsi geçen kader kelimesinin bir anlamı olup olmadığını keşfetmem bunca zamanımı aldı. Evin yerine yol yapılacağı için burayı terk etmem gerektiğinden, soruşturmayı bitirmemi sağlayacak son bir noktaya değinmeliyim. Claude'un yolda ölmesinin ardından benim de üzerimden bir yol geçecek olması feci bir şey. Karbondioksit emisyonunu hızlandıran tüm yolların gezegeni öldürdüğü dönemde bir yol daha... Claude olsa kaderin bu ironisine gülerdi. Yatağın ayakucundaki yerde bulduğum, Claude'un okuduğu, içinde Lou Reed'in –ilk olarak James Dean'e atfedilen– sözünü tespit ettiğim, Amerikalı rock eleştirmeni Lester Bangs'in kitabının adı *Psychotic Reactions & autres carburateurs flingués*'ydi [Psikotik Reaksiyonlar ve Vurulmuş Karbüratör]. Bir karbüratörler tarihi, bundan kurtuluş yok.

Kapıyı tamamen kapatmadan önce, son bir sorgu turuna çıkıyorum; evi keşif turu misali. Çünkü ev, kazaya neden olan şeyin merkezinde yer alıyor.

Eğer daireyi satmak istemeseydim.

Eğer bu eve bakmak için ısrar etmeseydim.

Eğer tam da paraya ihtiyacımız olduğu sırada dedem intihar etmeseydi.

Eğer evin anahtarlarını bize önceden vermeseydiler.

Eğer annem, garajımız olduğunu söylemek için erkek kardeşimi aramasaydı.

Eğer erkek kardeşim tatile gittiği hafta motorunu garajımıza park etmeseydi.

Eğer oğlumuzun erkek kardeşimle tatile gitmesine izin verseydim.

Eğer Paris'teki editörümle olan randevunun tarihini değiştirmeseydim.

Eğer 21 Haziran akşamı, Hélène'in bana yeni aşk hikâyesini anlatmasını dinlemek yerine, yapmam gerektiği gibi Claude'a telefon etseydim.

Eğer bir cep telefonum olsaydı.

Eğer okulun bitiş saatinde çocukları hem anneler hem de babalar almasaydı.

Eğer Stephen King, Claude'dan üç gün önce geçirdiği korkunç motosiklet kazasında ölseydi.

Eğer yağmur yağsaydı.

Eğer Claude ofisinden çıkarken, Death in Vegas'ın "Dirge" şarkısı yerine, Coldplay'in "Don't Panic"ini dinleseydi.

Eğer Claude bankamatikte 300 frankını unutmasaydı.

Eğer Denis R. babasına 2CV model arabayı götürmeye karar vermeseydi.

Eğer kazadan önceki günlerde gelişen olaylar zinciri bu denli beklenmedik ve açıklanması güç olmasaydı.

Ve dahası, Honda firmasının tarihinde devrim yapan bu oldukça hevesli Japon mühendis Tadao Baba, on bin kilometre uzakta yaşamasına rağmen neden benim hayatıma zorla girdi.

22 Haziran 1999'da Claude'un bindiği, Japon endüstrisinin amiral gemisi, Honda 900 CBR Fireblade neden Avrupa'ya ihraç edilmek için ayrıldı ve çok tehlikeli olduğu kanısıyla Japonya'da yasaklandı.

Bunca senedir beni ele geçiren ve varlıksal gerçeğimi şartlı geçmiş zamana dönüştüren, bitmek bilmeyen "eğer" listeme dönüyorum.

Hiçbir felaket meydana gelmediğinde arkamıza bakmadan ilerleriz, ufka bakarak dümdüz ilerleriz. Başımıza bir trajedi geldiğinde, yoldan dönüp oraya musallat olarak yeniden inşaya geçeriz. Her hareketin, her kararın kaynağını anlamak isteriz. Yüz kere geri sararız. *Sebep-sonuç ilişkisi* konusunda uzmanlaşırız. İzini sürer, parçalara ayırır, otopsi yaparız. İnsan doğasına dair her şeyi ve olayları meydana getiren mahrem ve kolektif güçlerin hepsini bilmek isteriz. Sos-

yolog, polis ya da yazar, bilemeyiz, saçmalarız, istatistiklerde bir rakam olmayı, büyük resimde bir virgül olmayı anlamak isteriz. Oysaki kendimizi bunca zaman eşsiz ve ölümsüz sanmışızdır.

Eğer

1. Eğer daireyi satmak istemeseydim

Lyon'un banliyösü olup, 1980'lerden beri Vaulx-en-Velin'den çok daha az araba yakıldığı için nispeten az bilinen Rillieux-la-Pape'ta tanışmamızdan bu yana, Claude'la birlikte burayı terk edip Lyon'un şehir merkezine taşınmak için elimizden gelen her şeyi yaptık.

Fantezilerimizi karşılayacak daireleri bulmak için seri ilanları aramaya koyulduğum bu dönemi sevmiştim. *ZUP*'umuzda[2] eksik olan bu kafe, sinema ve butiklerle dolu, parıltılı mahallelerin hayalini kuruyorduk. Büyüdüğümüz bu yatakhane-şehrin; düzinelerle artan, peş peşe inşa edilmiş betonarme toplu konutların tam tersini istiyorduk.

Çok fazla zorlanmadan kiralık bir yer bulmuştum (1980'lerin başıydı) ve gülünç derecede düşük kirası bizi cezbeden (ayda 400 frank, kira makbuzları hâlâ duruyor) ve geniş,

2 Fransa'da kalkınmada öncelik verilen bölgeler.

köhne bir bölgeye taşınmıştık. Ayrıca burada, salona sahte bir saray görünümü veren çok zevksiz iki alçı sütun ve bu yanılsamaya katkıda bulunan meşeden parke bir zemin vardı. Alışık olduğumuz muşambaya ve annelerimizin bacaklarını şişiren yerden ısıtmaya bir son vermenin zamanı gelmişti. Dosyamızın kabul edilmesine o kadar şaşırmıştık ki, burada kalorifer olmadığını, pencerelerin su geçirdiğini ve beş metreden daha az bir mesafede bulunan, ışığı gizleyen ve bir genelevi barındıran karşıdaki binayı fark etmedik bile.

Şehir merkezine göç edip Hôtel-de-Ville metrosunun yakınında bir üs konumunda ve arkadaşlarımızı ağırlayabilecek kadar geniş bir daire şeklindeki bu kutsal mabede erişen ilk ZUP'lu çete üyeleri bizdik. Başka bir deyişle, burası partiler, doğaçlama konserler veya ihtiyacı olanları barındırmak için ideal bir yerdi.

Ama şansımız hızlıca tükendi.

Yirmili yaşlarımızdayken bilmediğimiz, ama hayat yolculuğumuzu belirleyen bir terim olan soylulaştırma nedeniyle hızla tahliye edilmiştik. Kullanılan yaşam alanlarını kârlı hale getirmek için binayı satın alan müteahhit, yasa gereği bizi başka bir yere yerleştirmeyi teklif etmişti. Fakat burası da çalkantılı geceleri ve on beş katlı kuleleriyle tanınan ve yakında şehir politikası gereğince dinamitlere teslim edilecek bir diğer banliyö olan Vénissieux'ydü. Bizi belli ki zorla geri yollamak istedikleri kenar mahalleye dönmeyi düşünmüyorduk ve şehir merkezinde kalmaya devam etmek için mücadele etmemiz gerekiyordu.

Vicdan yoksunu ev sahibi tarafından rıhtımdaki kiralık dairemizden yeni kovulmuştuk ki, dedemin intiharını öğrendik: Cümlemin de gösterdiği gibi, bu iki olayın birbiriyle alakası yok. Geçmişe mercek tuttuğumuzda göreceğimiz or-

tak nokta, onu 1950'lerde Lyon kentine getiren kırsal göçün mükemmel bir örneği olan anne tarafından dedemin, ailesiyle beraber Rhône kıyısında, o zamanlar iyi iş yapan ilaç grubu Rhône-Poulenc'ın (artık Sanofi Aventis tarafından satın alındı) sahasını genişletmeye çalıştığı Saint-Fons kasabasında küçük bir eve taşınmış olmalarıydı. Birkaç sene sonra, anneannem ve dedem burayı buldozerlere teslim etmeye mecbur kalırken kendilerini, köklerinden kopmuş olanların yaptığı gibi, Vénissieux kulelerinin eteğinde bulmuşlardı; ve burada Auvergneliler, Cezayirliler, Faslılar veya Portekizliler hemen yakınlardaki Feyzin rafinerisinin püskürttüğü hidrojen sülfüre doymuş havayı solumaktan şikâyet etmeye cesaret edemezlerdi. Çamaşırlara çürük yumurta kokusu sinmesin diye onları nereye asacağını bilemeyen ve erken yaşlarda lösemiye yakalanan anneannemin ölümünden sonra dedem, anlatılması fazlasıyla tehlikeli başka birtakım maceralardan sonra kendini Rhône Nehri'nin sularına atmıştı. Cesedi ve kimliği, petrokimya vadisinin kalbindeki Pierre-Bénite Barajı'nda bulunmuştu.

Claude ve ben, bu determinizm ve veraset sırasında annemden aldığım para yüzünden mi mal sahibi olmuştuk? Tekrar kapı dışarı edilme riskiyle karşı karşıya kalmamak için miydi bu? Belki de ortalığı yatıştırmak istemiştik ve şüphesiz başka bir şeyi daha; farkında bile olmadığımız ve Claude için sürgün kaynaklı olan bir tür endişeyi, çünkü Claude dört yaşındayken, bir daha hiç görmeyeceği ülkesi Cezayir'den bir gemiye bindirilmişti.

Ev sahibi olmak, belki de, insanların düşündüğü gibi, ideolojik bir sembolden ibaret değildi.

Croix-Rousse semtinde, yeni bir çocuk bekledikleri için buradan ayrılan Boubeker ailesinden bir daire satın aldık.

Orada on yıl kaldık ve yenilenmesi de neredeyse bir o kadar sürdü. Bu bizim neslimizin kaderiydi; yani, otuzlarında olup *canut* adlı, 19. yüzyılda ipek atölyelerini barındıran ve dokuma tezgâhlarının kurulmasına ve ipek işçilerinin yatak koymasına izin veren cömert tavan yüksekliğine sahip bu mekânları satın alıp dönüştürmek. *Canut* günlerinden bu yana mahalle, işçi ve göçmen payını korusa da değişmişti. Birçoğumuz binayı yeniden biçimlendirmek, soymak, yeniden boyamak, Amerikan mutfakları kurmak ve 20. yüzyılın ortalarındaki ev sahiplerinin, Otuz Şanlı Yıl'da,[3] pek revaçta olmayan Fransız kirişlerini gizlemek için gerdikleri asma tavanlardaki çıtaları sökmek istiyorduk.

Moda değişmişti, artık işin sırrı özgünlüktü ve 1990'lı yıllarda, tam tersine, kirişleri ve taşları olduğu gibi görünür bırakmaktan öte bir şey yoktu. Claude ve ben, hafta sonlarımızı orada, ahşap yüzeyleri işlemek için kullandığımız Xyladecor'la bolca tetiklenen coşku içinde geçirmeye gayret ediyorduk. Kiloutou'dan kiraladığımız küçük iskeleye tünemiş, iş tulumumuzla Nirvana şarkıları dinliyorduk. İlk defa *kendi evimizin* olmasının sevincini yaşıyorduk. Güzellik anlayışını önemsiyorduk, burayı bir iyi zevk tapınağına çevireceğimize ikna olmuştuk. Birbirimize âşıktık ve önümüzde hiçbir engel yoktu.

Oğlumuz, bizim enerjimizi bünyesinde akkor haline getirerek doğdu. O, duvarkâğıdını yenilediğimiz tek yatak odasında uyurken, biz de 19. yüzyıldaki *canut*'ler gibi asma katta uyuduk. Sabahın üçünde çişini yapmak için merdiveni kullanmayı dahi romantik bulan mahalle halkı arasında normal bir durumdu bu. Yaşama sanatının tekelimizde olduğunu düşünürdük. Havalı ve kendine güvenen insanlardık. Bu-

3 1945-1975.

rada mükemmel bir hayatımız olduğunu söyleyebilirim. Bu on yıl sürdü.

Bu dengedeki bir şeyi değiştirmek istemem nereden kaynaklandı, bilmiyorum.

Çünkü taşınma arzusu benden gelmişti. Bu hareket etme, her şeye yeniden başlama arzusu. *Havalı tavırda* biraz daha yükselmek. Bu yola girdik diye, mükemmelliği hedeflemek.

Gecenin bir yarısı muhtaç kalınan merdiveni öne sürdüm; mahremiyet eksikliğini ve ikinci çocuğumuzu yapmayı düşünürsek eksik olacak odayı.

İşte bu aralıkta, varoluşun bir boyutunun eksik olduğuna inandığım bu durgunluk ve şüphe döneminde yazmaya başladım.

2. Eğer dedem intihar etmeseydi

Olaylar dizisinde ne kronolojik, ne de metodolojik bir düzen var. Sadece; ufukta beliren, şekillerinden açıkça seçilen, genelde öngörülebilir olduğundan zararsız dalgacık veya yuvarlanma dediklerimiz, bir de geldiğini görmediğiniz, arkanız dönükken yükselip sizi yutmaya gelen dev dalgalar var.

Dedemin ölümünün bunlarla hiçbir ilgisi olmayabilir. Görünürde, ortaya çıkan tek şey bir miktar para oldu. O para dışında kayda değer bir şey yok, bunu iyi kullanmalı, kaybetme riskini almadan nasıl dönüştüreceğini bilmelisin. Ganimetinizi yatırmak için gayrimenkulden daha iyi ne olabilir, ait olduğum sosyal sınıf ekonominin işleyişinden hiçbir şey anlamazken ve ondan veba gibi kaçarken. "Ganimet" çok büyük bir kelime, çünkü bu mütevazı ama derli toplu denebilecek bir meblağdı; annemin dedemin mirasına dokunamaması sebebiyle bir kerede bize verilmişti.

Neyse, annemin iki çocuğuna iki eşit pay halinde verdiği bu para, Claude'la, âdet olduğu üzere, gayrimenkul almaya doğru bir adım atabilmemizi sağlayacak sermayemizi tamamlayacak parayı oluşturuyordu. Bir daha kendimizi sokakta bulmamak için satın almak, çok iyi; ikili bir hayatın temellerini atmaya başlamak, mükemmel; ama elbette imkânlarımızın buna yetmesi gerekiyordu.

Dedem vaktinden önce hayatına son vermeseydi, bu ilk satın alma, sonra satma, sonra yeniden satın almayı göze alamazdık. Ve asla, zaman içinde, kazaya neden olacak bu garajlı, geniş eve ayak basamazdık.

Ama tabiri caizse şans eseri bizim olan bu paranın tek sorumlusu dedem değildi. Diğer büyük etken ve muhtemelen en korkunç olanı, 1980'lerin sonunda dikkatleri üzerine çekmeye başlayan emlak spekülasyonu. 320.000 franka alıyorsun, on yıl sonra iki katına satıyorsun. Banko. Etrafımızı gösterişçi kurnazlar çevrelemişti ve biz de bu ahlâksızlığa alet olmuyor gibi yapsak da hesap makinesini çıkarıp evi yenileme sonrası metrekare fiyatını konuşmaya başlamıştık. *Parende* cazibesi büyüktü (çok solcu arkadaşlarımız da dahil olmak üzere bazılarının orada burada *kazıklamalarını* ifade eden deyimlerden bol keseden mevcuttu). Ve asma katlı *canut*'müzde rahatımız yerinde olsa bile, genişleme ve kolay para heveslerinin bizi ele geçirmesine izin verdik.

Taşınmamız gerekecekti ve satan için yüksek fiyatlı olan şey satın alan için de pahalıydı, ama bu heyecan verici bir meydan okumaydı, aksini iddia etsem yalan olur.

Claude, onu karakterize eden o nazik ve rahat tavrıyla beni özgür bıraktı. Eğer daireyi satacak enerjim varsa, her şeye yeniden başlayacak enerjim varsa... *Neden olmasın*. Claude'un bir şeye karşı çıkmadığı zamanlarda kullandığı bir ifadeydi bu. *Neden olmasın*.

Oasis'i dinlerdi ve bana Gallagher Kardeşler, şarkıcı Liam ve gitarist Noël arasındaki anlaşmazlığı anlatırdı. Akşamları, mutfakta müzik setinin sesini açarak dönemin müziklerini benimle paylaşırdı. Blur mü yoksa Oasis mi? Önceki neslin merak ettiği gibi: Rolling Stones mu, Beatles mı? Bunlar onu büyüleyen sorulardı. Hem de taşları görünen duvarlardan ve İspanya'daki şatolardan daha çok. Titiz bir tamirci olsa ve gönyeburun kutusunun önünde diz çökmeyi sevse de... *Neden olmasın.*

Günlerimi bir arayışa çevirmiştim. Hayatımızı tehlikeye attığımın bilincinde olmaktan çok uzaktım. Harekete geçmem gerekiyordu. İlk romanıma dönüşecek şeyi (babasını öldürdüğü için cezaevi duvarlarının arasına konmuş bir adamın öyküsü) yazarken aynı zamanda ilanlara bakıyordum, telefon görüşmeleri ve hesaplar yapıyordum, üç odalı dairemizi göstermek için ziyaretler düzenliyordum. Bir öneri olarak başlayan şey –eğlence demeye dilim varmıyor– apaçık ortaya çıkıp bir aciliyet halini aldı. Adrenalin beni ele geçirmişti. Her pazartesi posta kutusuna *69*'un bırakılmasını bekliyordum (bu, internet ve Leboncoin'den hemen önceydi), randevular alıyordum; hayal ettiğim, bahçeli, ideal evi arıyordum. Toprağı kazma, ortanca dikme (kesinlikle Bretonya'da tatil yapma), bahçede kahvaltı etme, arkadaşları davet etme ve oğlumuzun açık havada oynamasına izin verme hevesinin nereden geldiğini bilmiyordum. Kriterlerim şunları içeriyordu: güneye bakan eski bir yapı, üç veya dört yatak odası (Claude ve müzik aletleri için alana ihtiyacımız vardı ve bana da bir ofis hiç fena olmazdı), küçük bir bahçe veya teras ve motosikleti park edecek bir yer. İmkânsızı hedefliyordum. Belki de hoşuma giden buydu.

Evlere bakıyordum, umuyordum ve hayatım, bulacağım bu yer etrafında dönüyordu. Daha geniş, daha aydınlık, daha ra-

hat. Evlere bakıyordum, yazıyordum. Bu iki ihtiyaç arasında bir bağlantı kurmalı mıyız? Haftada iki gün dışarıda çalışmama rağmen sakin kalmamın imkânsızlığı şüphe götürmezdi.

Sonunda uzman bir konut avcısı oldum. İlanları kimsenin yapamadığı şekilde deşifre ediyordum. Yazılış şekillerinden sorunları tespit edebiliyordum, tuzaklardan ve söylenmeyenlerden oluşan bu dili seviyordum ve bu, beni uyanık bir tercümana çevirmişti; yutmam bunları.

İçimden bir ses bana orada kalmamızı, biraz sıkışık olsa bile sade ve gayet yaşanabilir olan yenilenmiş *canut*'müzü bırakmamamı söylemeliydi. Cumartesi günü Claude çalışırken ava çıktığımda içimden bir ses beni sandalyeme çivilemeliydi.

Otur oturduğun yerde.

Hâlâ her şeye dur diyebilirdim. Ne bir emlakçıyla anlaşmış, ne de bir bankaya bunun için başvuru yapmıştım. Özgürdüm ve her şey yolundaydı.

Ama ben pes edecek biri değilim.

Sonunda yazmayı kabul ettiğim çirkin mi çirkin bir cümle.

Hatta arayışımı genişlettim, hemen yanımızdaki küçük evlerin posta kutularına notlar bıraktım. Bir sıra-evin bizim için ideal olacağını düşünüyordum. Claude başını salladı, canın istiyorsa evet, *neden olmasın*. Onun tek dileği, tek isteği yüksekte olmak, sigarasını içerken balkondan çatıları seyretmekti. Acaba bu sakladığı his, çocukken üç tekerlekli bisiklete bindiği Cezayir'deki terasının uzaklardaki yankısı mıydı? Bazen patlamaların yankılandığı bu dolu gökyüzü... Ama ben aşağıda olmayı tercih ediyordum. İneklerin katında. Sonradan bana şüpheli gelen bu dürtüyü, saplantıya dönüşen bu arzuyu hatırlıyorum.

3. Eğer bu evi ziyaret etmeseydim

Küçük bir ilan beni birkaç sokak ötedeki bir eve çekti. Oraya yedi yaşındaki oğlumuzla gittim. Çok pahalı olduğunu biliyordum, bizim için fazlasıyla pahalıydı, sık sık yanından geçtiğimiz bu yüksek duvarın ardında ne saklıymış diye merak ettiğim için gittim oraya.

Ev beni çok şaşırttı, resmen gözlerim kamaştı. Birdenbire hiçbir kriterin önemi kalmadı, burasıydı işte, olmazsa olmazdı, buranın olması gerekiyordu. Ama paramız yoktu. Büyük, yeşil ağaçları ve salıncakları hatırlıyorum. Saplarının üzerine eğilen şakayıkları hatırlıyorum. İçerisi karanlık ve sevimliydi. Parlak bir tırabzan ile çeyrek tur dönen merdivenin ahşabı gıcırdıyordu. Sonra, üst katta, başka zamanların duvarkâğıdıyla kaplı dört yatak odası ve rokoko tarzı bir banyo.

Uçsuz bucaksız bahçede dolaşırken, arka çitin oradaki sundurmaya bakıp bu mülkün bize uygun olmadığını an-

ladığımda beni boğan tüm pişmanlıklarla, çalıların arkasına gizlenmiş, köşede başka bir ev fark ettim; daha küçük, daha mütevazı, boyası dökülmüş panjurları kapalı başka bir ev, bitki örtüsünün içinde kaybolmaya terk edilmiş bir ev.

İşte tam da susmam gereken an buydu.

Kör noktada seçtiğim, terk edilmiş bir ev; bir ormanın sınırındaki sarmaşıkların altına gömülmüş, muhtemelen perili; nem, güherçile ve sapkın hikâyelerin solunduğu, öylece karşınıza çıkan harabelere benziyordu. Etrafına kabaca çit çekilmiş bu yapılar, hâlâ fırtınalı gecelerin korkusunu, şöminedeki yarı yanmış kütükleri, kırık camları ve yere saçılmış eski kâğıtları barındırırdı.

Normal insanları itecek türden.

Karşı koyamadım, sordum.

Hanımefendi bana bu evin erkek kardeşine ait olduğunu ve onun evi satmadığını söyledi. Evin savaşla bir bağlantısı olduğunu ima etti. Direnişçi Jean Moulin orada toplantılar düzenlemişti. Jean Moulin'in tutuklandığı, Lyon'un 4. bölgesi Caluire-et-Cuire'e bitişik Caluire ilçesinde olduğumuzu söylemeyi unuttum. Bana ailesinin mahzende sakladığı İngiliz paraşütçüler ve bahçenin dibine gömülü silahlar hakkında bir hikâye anlattı ve kozalaklı bir ağacın (daha sonra atlassediri olduğunu öğrendim) altındaki toprağı eliyle belli belirsiz işaret etti. Ayrıca, bebekken ailesinin beşiğine sakladığı cephaneden ve yine ailesinin patlayıcı olarak kullanmak amacıyla bulundurduğu sabun kalıplarından bahsetti. Bu hanımın erkek kardeşi Nice'te yaşıyordu, evini satışa çıkarmamıştı. Hayır, ısrar etmek bir işe yaramayacaktı.

Geçmişi olumsuz titreşimlere işaret eden bu evden kim olsa kaçardı, ona arkasını dönerdi. Kim olsa bu dört duvarı, geçmişine özenle kapanmış olarak öylece bırakırdı.

Ben tam tersini yaptım, önüme çıkan bu bilmece beni mıknatıs gibi çekmişti. Bu imkânsız çifte göreve kapılmıştım: Evi satın alıp gizli silahları bulmak. Sanki bu macera beni bir direnişçi kılacaktı. Bu beklenmedik bir şeydi ve varlığımızı sarsacak olaylar çarkını sezemedim.

Birkaç gün sonra daha fazla dayanamayarak bu hanımın, yani Madam Mercier'nin dikkatine bir mektup yazmaya başladım: bu evi ne kadar sevdiğimi söyleyen, mahalleye olan bağlılığımı ve kardeşinin fikrini muhtemelen değiştirebilecek şeyleri ifade eden bir mektup. Uzaktaki ve inatçı bu kardeş... Ortak mülkiyet ve sır kokusu alıyordum.

Bu, utanç duymayı bir türlü sonlandıramadığım bir belirsizliğin başlangıcıydı.

Mektubuma cevap alamadım. Saflık etmiştim; kalacak yer arayan genç bir kadının ruh hallerinin yabancı insanları etkileyeceğini düşünmüştüm. Hâlâ bekliyordum, bu burjuva Mercierlerin bana direnmesi beni hem üzdü, hem de hayal kırıklığına uğrattı.

Buradaki işareti görmeliydim. Onları ikna etmeye çalışmak yerine kutsamalıydım. Bu konuyu basit bir ev arayışından çok daha fazlası haline getirmemeliydim. Sıradan bir mizacım olsaydı, gizli bir sınıf mücadelesinden ve hatta belki de intikamdan bahsederdim. Şöyle diyelim: Sıradan ama aydınlanmış bir mizacım var.

Araştırmalarıma devam ettim. Ne de olsa önümde koca bir ömür vardı, öyle sanıyordum. Her şey yolundaydı, ama bunu göremiyordum. Karşıma başka bir fırsat çıkacaktı. İlanları taramaya devam ettim, emlakçıları yeniden harekete geçirdim. Bu işte hiç fena değildim, günbegün bunu yapmak hayatıma bayağı bir hareket kattı.

Önce almak mı, yoksa satmak mı daha iyi olurdu emin olamıyordum. Köprü kredisi bahsini duymuştum, ufuktaki uykusuz geceleri düşündüm. Ama hiçbir şey bana karşı koyamazdı, buna ikna olmuştum. Faiz oranlarını ve banka koşullarını soruşturdum. Bir daha eşine rastlamadığım bir enerjiyle kendimi bu işe vermiştim. Dönüp baktığımda, kendi kendime küçük bir orduydum; yüzbaşı, piyade ve topçu.

Bir gün yine Caluire'de, ama daha uzakta, belediyenin yüzme havuzuna yakın, inanılmaz hoş, büyük bir daireyi ziyaret ettim. Burası Montessuy şehrinin sınırındaydı ve belki de kendimize burada bir yer edinecektik. Burada hayat farklı görünüyordu, yavaş çekim misali. Oğlumuzun okul değiştirmesi gerekecekti. Bu yapılamayacak bir şey değildi. Ortak bahçesi olan bu daire öyle sakindi, öyle hoştu ki, bize tanıdığı geniş alan sayesinde yaratıcı projelerimizi hayata geçirebilecektik. Hatta bir odayı bir öğrenciye kiralayabilirdik bile. Bir garaj bulmamız yeterliydi, ama bunu daha sonra düşünebilirdik.

Akşamlarımız, düşünmekten ibaret nöbetlere dönüştü. Avantajlar ve dezavantajlar. Motivasyonlar ve isteksizlikler. Artılar ve eksiler. Zor seçimler nedeniyle gerginlikler arttı. Claude'la sadece, beni ele geçirmiş, tüm alanı kaplayan ve beni coşkulu ve bazen grotesk yapan bu taşınma arzusundan bahseder olduk. Arkadaşım Marie'yle Montessuy'deki daireyi görmeye tekrar gittim, başka birinin görüşünü isti-

yordum ve o gün her yerde Rhône Nehri'nin üstündeki mağaralar boyunca inen tavşanlar vardı. Hiçbir emlakçının uyduramayacağı, alıcıyı hemen karar vermeye itecek kadar etkileyici bir sebepti bu. Aynı zamanda, emlakçıların dolaştırma tarzlarını, öngörülebilir jargonlarını, dar gömleklerini ve depresif eğilimlerini keşfettiğim zaman da buydu.

Evi ziyaret etme sırası Claude'a geldiğinde; kafelere, sinemalara ve çalıştığı gazeteye uzak olsa da buraya güzel nitelikler bahşedip gayet iyi olduğunu söyledi, çünkü bitmek bilmeyen arayışımdan sıkılmaya başlamıştı. O benim tam tersimdi; uyuyacak, müzik dinleyecek ve motosikleti park edecek yerimiz olduğu sürece tamamdı. Mükemmellik hevesi bünyesini ele geçirmiyordu. Onda kaygıya yol açan tek şey Akdeniz'e yakın bir yerde yaşamazsak sonbaharın yazın yerine geçmesi ve günler kısalırken sıcaklığın düştüğünü görmekti. Özellikle zamanın akıp geçmesi, kendisini kırklı yaşlarına getiren yıllar endişelendiriyordu onu. Burada ya da orada yaşamak sadece bir detaydı, öte yandan kasım ayına girmek bir ızdıraptı. Hatta ızdıraptan bile beterdi bu.

Kasım ayındaydık ve satış sözleşmesini imzalayacaktık. Ben de hevesliydim, Claude da hevesliydi. Bu değişim varlığımızda bir kıpırdanma yaratacaktı. Bu kadar geniş bir daire satın almak önemli bir hadiseydi. Bir odayı ofise çevirebilirdim, bir misafir odamız olabilirdi, Claude gönye kutusunu çıkarabilirdi, apartmanın izniyle ortak bahçenin dibindeki ek binada müzik grubuyla prova yapabilirdi. Yüzme havuzuna üyeliğimiz olurdu ki bu bize pek iyi gelirdi. Hayatı iyi yanından görmek yeterliydi.

Geriye *canut*'müzü satmak kaldı; ziyaretler organize edecek, her gün ev işleriyle ilgilenecek, mutfak masasının üzerindeki vazoya laleler koyuverecek, oğlumuzun oyuncakla-

rını evin bir ucundan diğer ucuna yaymasını engelleyecektim. Salonun ortasına çamaşır asmaktan kaçınacaktık, banyoyu ve fırını her kullanımdan sonra kapsamlı bir şekilde temizleyecek, her kullanımdan sonra gitarları ayak altından çekecektik.

Madam Mercier telefon ettiğinde.

Bu satırları yazdığım sırada, kendi kendime onun şeytan olduğunu söylüyorum. Yine de Mercier isminde "mersi" var. Yok, mersi diye cevap vermeliydim.

Yağmurlu bir gecede, bize ağabeyinin fikrini değiştirdiğini söylemek için sabit hattan aradığında (bu cep telefonsuz dünyayı hatırlamak lazım), ona bunu söylemem gerekirdi. Gece gündüz hayalini kurduğum ve abartılı bir meblağ teklif ettiğim bu harabeyi satmayı kabul etmişti. Aptal, sonunda mantığını dinleyip kabul etmişti, çünkü akılsız biri zar zor ayakta duran bu evi kendisine vermesi için yalvarmıştı.

Ama çok geçti, başka bir yerle anlaşmıştık. Biz onların hizmetinde değildik. On günlük yasal sözleşmeden çekilme süresinden sonra satış sözleşmesini bozmak, satın alma tutarının %10'una, yani bir servete mal oluyordu. Bu söz konusu bile değildi. Yani aklı başında biri için söz konusu olmazdı. Kim olsa "Şanssızlık," derdi, "talihsizlik ama yapacak bir şey yok." Kim olsa ilk gece ağlayıp sonra unuturdu.

Yapmam gereken buydu. Claude bunu yapmamızı önermişti.

Ama ne yazık ki işe yaramayacak bir çaba harcamak pahasına bile pes etmeyi başaramadım. Bu çıkmazdan besleniyordum. Ve şeytanla bir anlaşma yapacaktım.

"Hayır, gitme," diye bağrılmalıydı bana.

"Unut gitsin," demişti Claude. "Artık buna bir son vermelisin."

Uykusuz geceler, coşku, düşünceler, çarpıntı.

Mercierlerin evini istiyordum, mahallede kalmak istiyordum; her şeyi hesaba katınca kafelere, okula, pazara yakınlığımız öne çıkardı. Montessuy şehrinin eteğinde, etrafta belediye yüzme havuzundan başka bir şey olmayan bir yapıya kendimi nasıl kaptırabildim – ki havuza giriş ücreti, şüphesiz şehrin fakirleri şehre yeni yerleşen sonradan görme halkı rahatsız etmesin diye caydırıcı seviyedeydi. Burada, kaldırımlarda kimse yokken gezinmek, yani yürüyüş yapmak için herhangi bir sebep yoktu. Bir sabah güneş doğarken çimenlerde oynaşan iki tavşan görmemi ve Claude'un müzik aletlerini –ortak mülkiyette buna izin olup olmadığını bile bilmeden– ortak bahçede ısıtmasız ahşap bir kulübeye yerleştirecek olmasını bahane ederek kendimi nasıl bu ıssız yerde görebildim? Derdim neydi?

Küçük bir arazisi olan Mercierlerin evini satın almak zorundaydık. Bunu hissediyordum ve istiyordum; bu hayatımızın en büyük fırsatıydı.

Claude uyuyordu ve ona bir çözüm bulacağımı söylemeye cesaret edemedim. O huzur içinde uyurken, benim beynim adeta yanıyordu; satış sözleşmesini nasıl iptal edeceğimi bulmaya çalışıyordum. Yavaşça uykuya dalmak, vazgeçmemekten vazgeçmek yetecekti bana. Her şeyi durdurmak için hâlâ zaman vardı. Hiçbir şey yapmamam yeterliydi. Sadece hiçbir şey yapmamak.

Parmağını dahi kıpırdatma.

Hayatımın en basit talimatı.

"Sakin bir şekilde odanda kal," diye kulağıma fısıldadı bu yeniden moda olan filozof.

Ertesi gün, büyük bir heyecanla kanunları taradım, satış sözleşmesi konusunda uzman oldum; iki taraf için yükümlülükler, sözleşmeyi bozma şartları... Noterden (arkadaşımdı), emlakçıdan ve iki hafta önce gittiğim bankadan bilgiler aldım. Bir defterde yeni hesaplamalar yaptım. Ve tüm olasılıkları, daha doğrusu tüm çıkmazları göz önünde bulundurunca, planladığımız gibi Montessuy'deki daireyi alıp hemen satmaya karar verdim. Bu atla deve değildi. Yoğun talep vardı, etrafım bu türden, sakin bir daire arayan tanıdıklarla çevriliydi. Bu bizim neslimizin yeni inancıydı: ortak bostan; salıncakları, tavşanları olan ve bir çardak altında hep beraber içki keyfi yapılan bir bahçe hayal eden, çocuğu olan genç çiftler. Arzdan çok talep vardı, bir çırpıda bu evi satacaktım. Şunu belirttiğim bir ilan verdim: Aileler ve gruplar için ideal. Açık havada yaşam. Nadide. Mangal imkânı. Yaşama sevinci ve bostan.

Claude'la bu konu hakkında konuşmam ve onun fikrini almam gerekiyordu. Tabii ki beni vazgeçirmeye çalıştı. Aklı başında kim olsa aynısını yapardı. Israr ettim, şöyle dedim: "Her şeyi ben hallederim." El yükselttim: "Senin hiçbir şey yapmana gerek yok." Ekledim: "Merak etme, her şey yolunda gidecek."

İma: Ben fazlasıyla zekiyim.

İmanın iması: Seni etkilemek için hiçbir fırsatı kaçırmam.

Bir dizi randevu verdim. Emlakçı olmadan, Montessuy'deki daireyi kendim gösteriyordum. "Neden satıyorsunuz?" sorusundan korkuyordum. O kadar ucuz bir yalan uydurmuştum ki buraya yazmaya cesaret edemiyorum. Bildiğiniz üzere, insanın kendisiyle yaptığı bu anlaşmalar pek matah de-

ğildir. Bunu bir psikoloğun ofisinde dahi asla itiraf etmedim. Neden satıyorsunuz?

İnsanlara evi gezdiriyordum, sonra oğlumuzu okuldan alıyordum. Normal görünüyordum. Aslında gayet iyiydim, hepsini bir oyun olarak görüyordum. Hız treni yola çıkmıştı. Daire gezdirmenin hoşuma gittiğini, eğer gerekirse bunu bir iş olarak yapabileceğimi söylüyordum kendime. Yeni bir roman yazmaya başlamıştım, ama zihnim devam edecek durumda değildi. Adı *Saklambaç*'tı, *Parmak Çocuk* hikâyesinin çağdaş versiyonuydu. Plan aşamasında bıraktım. Yazmak için anlattığın hikâye seni ele geçirmeli, oysaki beni her yeri kaplayan başka bir şey ele geçirmişti.

Neyse ki daha önce de belirttiğim gibi dışarıda çalışıyordum ve bu da haftada birkaç saat dengeli bir yaşam sürmemi sağlıyordu. Madeni paranın yazı tarafında, arabayla ofise gidiyordum, çevre yolundan geçiyordum, toplantılara katılıyordum; almam gereken kararlar, yapmam gereken konuşmalar, açmam gereken telefonlar, okumam gereken kitaplar vardı, bunlar somut ve netti. Kendi kendime şöyle diyordum: Tamam canım, deli değilsin.

Tura tarafında ise, yalan söylüyordum ve üç hafta önce satın aldığım daireyi yeni mirasa konan (belki onlar da yalan söylüyordur) ve çocuk sahibi olmayı planlayan genç bir çifte satıyordum. Bunu Claude'a duyurmaktan gurur duymuştum.

Muhteşem. Sonunda ezici bir ağırlıktan kurtulmuştum. Büyük rahatlama. Sonunda hafif hissediyordum, hem de nasıl hafif! Beni hiç terk etmeyen dans etme arzusunu hatırlıyorum. Sevinç, sevinç, içim sevinçle dolup taşıyordu.

Yalvardıktan sonra beklettiğimiz Madam Mercier'yi artık arayabilirdim.

Arama.

Bu kontrolsüz hızlanmadan sonra her şey rayına girecek diye düşünüyordum. Her şey kusursuz bir şekilde işliyordu.

Canut'müzü satmak nispeten kolay oldu; mahalle yükselişteydi, kışın gelmesiyle bile güneş saat bir ile üç arasında girip on yıl önce umutla zımparaladığımız taş duvarları ve parke zemini gizlice aydınlatıyordu. Erkek olanın itfaiyeci olduğu aslen Saint-Étienneli genç bir çift (bir tane daha) daireyi beğendi ve kendi beğenilerine göre yapmak için her şeyi yıkma planlarına başladılar. Ve belki de asma tavan geleneğine döneceklerdi. Kirişlerin bükülebileceği ihtimalini sevmemişlerdi. Herkesin takıntısı başka.

Hâlâ Mercierlerin evinin geçici satış sözleşmesini imzalamamız ve bankadan kredi çekmemiz gerekiyordu, böylece tekrar dört ayak üstüne düşecektik. Claude'un ikimiz arasında paylaştırılacak kredi sigortası yüzdesiyle oynadığı o meşhur gündü. Tabii ölüm durumu da dahildi sigortaya.

Crédit Mutuel'in ofisinde motosiklet kasklarımız dizlerimizde, oturuyorduk. 50/50? 40/60? Sanki hangimizin daha değerli olduğunu bulmaya çalışıyorduk. En güvenilir, en çözüm odaklı, geleceği en parlak olan. Ben bir dernekte yarı zamanlı çalışıyordum ve yazmaya yeni başlamıştım. Claude ise, Lyon Belediyesi'nin müzik kütüphanesini yönetiyordu ve müzik üzerine makaleler yayımladığı *Le Monde* gazetesi (çoğunlukla Rhône-Alpes yazışleri bürosu) ile düzenli olarak işbirliği yapıyordu. Crédit Mutuel'de, hiçbirini okumadan sözleşmenin her bir sayfasını paraflamak için bizi zorlayan ciddiyeti telafi etmek için, gülerek masada bilek güreşi yapmıştık. Bu hareketi, ergenlik sonrası isyankârlığın saf bir refleksiyle, müşteri danışmanının burnunun dibinde, bir ev alacak sorumluluğu üstlenemediği-

mizi gösteren toy bir tavırla, içten içe kendimizi hor gördüğümüz bir fanteziyle yapmıştık. Bu davranış bize yakışmıyordu. Yine de varoluşumuzun bu yeni aşamasına doğru dümdüz ilerliyorduk.

Kendi isteğimle, farkında olmadan kazanın koşullarını hazırlamıştım.

4. Eğer anahtarları önceden istemeseydik

Mercierlerin bize evin anahtarlarını, satış sözleşmesinin imzalanacağı 21 Haziran Pazartesi günü vermesi kararlaştırılmıştı. Ama çok sabırsız olduğumuzdan, anahtarları bize birkaç gün önceden, yani 18 Haziran Cuma günü vermeleri için yalvardık, böylece hafta sonundan yararlanarak garajda bir köşe düzenleyebilir, birkaç koli yerleştirebilir, taşınmaya başlayabilirdik. Noter, dediğim gibi, arkadaşımdı. Ya da belediye kütüphanesinde Claude ile çalışan Guy'in arkadaşıydı. Israrımız üzerine, bizim için kuralları esnetmeyi kabul etmişti. Bize jest yapmak için ve bağnaz biri gibi görünmemek için. Doğru şeyi yaptığına inanmıştı ve hiç risk yoktu. Bu sık sık olan bir şeydi. Tek yapmamız gereken ev sigortasını şimdi yaptırmaktı, ki bunu şevkle yaptık. İlk kolileri taşımaya başladık: kışlık kıyafetler, kitaplar, plaklar ve bazı oyuncaklar. Zaman kazandığımızı düşünüyorduk. Ve çıkacağımız daire, o zamanki eve sadece birkaç yüz metre uzak-

lıkta olduğu için Peugeot 106'mıza yüklenerek istediğimiz zaman işe koyuluyorduk.

Komikti ve geri sarar gibiydik. Arabayı çantalar ve kolilerle doldurmak, öğrencilik zamanlarımızdaki gibi, eşyaları ayıklamak, kümeler oluşturmak ve harekete geçmek çok zevkliydi. Aylarca süren ertelemeden sonra harekete geçmemiz gerekiyordu. Yerimizde duramıyorduk, evde yaşamaya başlamayı o kadar çok istiyorduk ki. Coşkuluyduk ve her hareketimiz öfori olarak adlandırılabilecek bir sabırsızlıkla gerçekleşiyordu. Bu coşku, Claude'un yanına, Lyon şehir merkezine yerleşmek için aile evinden ayrıldığım günkü coşkuyla aynıydı. Bunlar, taşıdıkları enerjiyle tüm bedeni kaplayan ve iz bırakan eşsiz duyumlardı. Ev, bütçemizden başka bir sınır olmaksızın hayal gücümüzü hayata geçirmemize izin verecekti.

Oğlumuzun yeni tutkusu olan etobur bitkilerle ilgilenmesini sağlayacak ufak bir botanik bahçesi hayal ederek, bitkiler dikmek için toprağı eşelediğimi şimdiden görebiliyordum. Fidan yetiştirmek için minyatür bir sera inşa ettiğimi de şimdiden görür gibiydim, bir veranda ve bir sürü başka uzantı düşünüyordum. Şöyle diyeyim, sorun düşünmek değildi, tam tersi, çıkarım yapmamak imkânsızdı. Zihnin tüm alanı kaplaması, geleceğe yansıtması ve yeni edindiği metrekareleri keşfetmeyi asla bırakmaması şaşırtıcıydı.

Anahtarları hediye misali aldığımız o hafta sonunu hatırlıyorum, kerpiç duvarlara vuran haziran ışığını hatırlıyorum, güç kullanarak açılıp kapanması gereken eski çerçeveli büyük ahşap kapıyı ve ağır anahtarı hatırlıyorum. Yine güç kullanmayı gerektiren ve paslı kilitte pek iyi dönmeyen ağır anahtarın açtığı büyük giriş kapısının çok eski, ahşap-

tan çerçevesini hatırlıyorum. Yanıp tutuşan iç avluya yansıyan güneş ışınlarını hatırlıyorum, bu avluyu tırmanan bitkilerle doldurup onu Akdeniz esintili cennet gibi bir veranda yapmak için duyduğum arzuyu hatırlıyorum. Bizim yaratacağımız bu bahçeden eve girme fikri hoşuma gidiyordu. Bir köşeye bir bisiklet kulübesi inşa etmeyi düşünmüştüm, çünkü bu düşlediğim ideal dünyada, kendimi olmayı planladığımdan da *havalı ötesi,* mükemmel bir şehirli olarak alışverişe bisikletle giderken görüyordum. O zamanlar henüz *bobo*[4] demiyorduk.

Pazar sabahı Feyssine bit pazarına gitmiştik ve dört sandalyeli ferforje bir bahçe masası bulmuştuk; yorgun düşmüş gibiydiler, ama yine de iyi durumdaydılar. Onları zımparalayıp boyamam yeterliydi. Büyüleyici ve rüstik olan bu bahçe mobilyaları, hayal ettiğim gibi, gelecekteki hayatımızın tam bir resmiydi, şüphesiz filmlerden veya heyecanla karıştırdığım dekorasyon dergilerinden derlenen bir klişe. Ve o dergileri, yakında diğerleri gibi yıkılacak olan ve yazmak için kullandığım küçük odada, hâlâ arkama uzanıp ulaşabildiğim rafta saklıyordum.

Marie ve Marc'ı bahçede, epey rahatsız demir sandalyelerde bir şeyler içmeye davet etmiştik. Bu vesileyle getirilen biraları piknikteymişçesine içtik. Mevsimi olduğu için dopdolu kiraz ağacının altına oturduk. Bir o kadar da yere düşmüş, çakılların üzerinde patlayıp paramparça olan ve ayakkabıların altına yapışan kiraz vardı. Oğlanlar ağaca tırmanmışlardı, onlara dikkatli olmaları için bağırmıştım, bu güzel pazar gününü bozmamaları gerekiyordu.

Buyurun işte.

Bu anahtarları asla önceden istememeliydik.

4 "Bourgeois bohème", yani "burjuva bohem"in kısaltması.

Bu küçük bekleyiş her şeyi değiştirirdi.
Bunu sonradan anladım.

Anahtarları alma.

5. Eğer anneme telefon etmeseydim

Ailelerin işleyişi gariptir. Kimi aile üyelerinin yaşadığı şeyler bazen diğerlerine ifşa olur. Hem gözlerinde canlanır, hem kulaklarına ulaşır. Diğerlerinin bilgisi olmadan. Benimle aynı şehirde yaşayan erkek kardeşimin bir haftalığına motosikletini koyabileceği bir garaja ihtiyacı olduğunu annem biliyormuş. Daha sonra anladığım kadarıyla bu, evi yeniden boyatmak isteyen ev sahibi yüzündenmiş. Tamı tamına, anahtarları teslim aldığımız o meşhur 18 Haziran Cuma gününden itibaren bir hafta. Ve hepsinden önemlisi, erkek kardeşimin tatile gideceği o gün. Anneme anahtarların bizde olduğunu, anahtarların şimdiden bizde olduğunu, anahtarların sonunda bizde olduğunu neden söylediğimi sorguluyorum. Söylemem bu denli acil miydi?

Anneme bu evde bir garaj olduğunu neden söylediğimi sorguluyorum. Oturma odasına dönüştürmek istediğimiz bir garaj. Ve garaj inşa etmek için yer ayıracağımız bir avlu.

Bir kızı annesine gerçek zamanlı olarak bilgi vermeye iten nedir? Hele birbirimizi nadiren, belki iki haftada bir aradığımız düşünülünce ve cep telefonunun henüz icat edilmemesi (biliyorum, aslında vardı, ama biz daha edinmemiştik, yakın çevremde tek cep telefonu sahibi olan Clarisse'ti ve evli bir adamla ilişkisi vardı, bizi ne zaman ziyaret etse konunun uzmanı edasıyla büyük cep telefonunu çantasından çıkarıp telefonun çektiği bir yer arardı) bugün en ufak bir fikrimizi ve ruh halimizi bildirmek için kullandığımız kısa mesajları imkânsız kılıyorken.

Anahtarların bizde olduğunu söylemek için annemi aradığımda telesekreterin sesini duyabilirdim ve haliyle mesaj bırakmazdım. Bu da bundan sonra olacakların önünü keserdi. Annemi aramak, yani annem ile babamı aramak; çok şey anlatan bir dil sürçmesi bu. Ama babam duymakta zorluk çektiği için ve hiç şüphesiz başka sebeplerden dolayı, cevap vermemeyi alışkanlık haline getirmişti. Annemi ve babamı evde bulamamak, bilhassa hiç dışarı çıkmadıkları akşam vakitlerinde, neredeyse imkânsızdı. Yani telesekretere denk gelme riski yoktu. Sıfır risk. Hem güven veren, hem de korkutucu bir şeydi bu. Buna karşılık annem bana ulaşmakta güçlük çekiyordu, bu da ona şunu sorduruyordu: "Yine nerelerde fink atıyorsun?" Bu da Auvergneli ailesinde kullanılan ve yerimde durmayı bilmediğim gibi birçok ima barındıran bir fiildi.

Kızın, anahtarın önceden verilmesi iyi haberini annesine duyurması için anlatacak daha ilginç bir şeyinin olmaması gerekirdi. "Anne, anahtarlar bende!" dedi kız heyecanlı bir şekilde. Annesine şunu da demiş olabileceği gibi: "Anne bak lazımlığıma ne de güzel çişimi yaptım." Anne, anahtarlar bende, ev almayı başardım. Her şeyi bana öğretildiği gibi yaptım, Sex Pistols dinlemem tam olarak ailemin ürünü olmadığım anlamına gelmez.

Hangi yaşta anne onayına ihtiyaç duymayı bırakırız?

Noterin bize arkadaş gibi davranması bize gösterdiği ayrıcalığın altını çizmek için miydi? Bu noterin arkadaşım olduğundan bahsetmem annemin gözüne girmek için miydi? O zamanlar böyle formüle etmeksizin, bunun için henüz çok erkendi, buna eşlik eden nevrozdan kendimi ve elbette başkalarını da kurtarmadan, toplumsal sınıflar arası geçiş dediğimiz şeyi başlatmıştım. Önceki bölümde de söylediğim gibi noter bir arkadaşımın arkadaşıydı, kendisini kısa bir süredir tanıyorduk. Ve sohbetlerde, arkadaş arkadaşlarının ve hatta uzak tanıdıkların basitleştirmek için arkadaşlara dönüşmesi alışılmış bir durumdur. Bu böyledir. Kısayolları severiz. Hayatımızı ayrıntılara girerek harcayamayız.

Kısacası, bir anneyi bilgi depolamaya ve ânında oğluna aktarmaya iten nedir? Brigitte'te garajlı bir evin anahtarları var. David'e garaj lazım. Sevk ederim, organize ederim, oğlum ile kızım arasındaki bağı kurarım, faydam dokunur, harika olur. Teşekkürler anneciğim. Normal, ben de aynı şeyi yapardım, ailelerin bu herkesi birbirine bağımlı kılan gayretine dayanarak. Bunlar bileşik kaplardır. Ailenin tanımı budur. Anne olmak, Brigitte'in David'den daha fazla patates püresi yememesini sağlamak ve hayatı adil kılmaktır. Abla Brigitte'in eşyalarını küçük kardeşi David'e ödünç vermesini sağlamaktır. Legolarını ödünç verirsin, sosyal ağını paylaşırsın, garajını ödünç verirsin. Böylece herkes mutlu olur. Ve minnettar. Bu müdahale değil, dayanışmadır. Sınır yoktur, mülkiyet yoktur. Grubun, hatta bazen kabilenin yararına benliğini armağan etmektir.

Sonuçta mesaj verilmişti.

6. Eğer erkek kardeşim aniden bir haftalık tatile çıkmasaydı

Erkek kardeşimin 1999'da nerede çalıştığını şu an hatırlayamıyorum. Belki de Rhône vilayetinin araç filosunda bakım teknisyeniydi. Ne olursa olsun, ağustostaki asıl yaz tatilinden önce, beklenmedik bir şekilde haziranda bir hafta izin almasına olanak veren bir pozisyonu vardı. O zamanlar Fransa'da fazla çalışılan saatlerin izne dönüşmesi uygulaması yürürlüğe koyulmuş muydu bilmiyorum. Kontrol etmek lazım, ama ne gerek var? Tabii eğer patronu ona, iş düzgün yürüsün diye, kullanmadığı tatil günlerini veya fazla mesailerini hemen kullanmasını buyurmadıysa. Ve yönetimin ona ödeme yapmaya niyeti yoksa.

Arkadaşlarından biri ona Nice'te bir stüdyo ödünç vermişti; kiralama planlarından sapması bu yüzden miydi, hiçbir zaman öğrenemedim. Côte d'Azur'deki bir stüdyo reddedilmez, hele ki Lyon bölgesinin gaz atıklarını soluyup çakarlı

araçlara maruz kalarak on bir ay geçirilmişse. Melekler Körfezi'nin ışıklarının, Fransız polisinin Renault Master'larının yağ değişiminin yapıldığı garajların kuytu köşelerinin ışıklarıyla karşılaştırılmayacağı aşikâr. Kardeşim her şeyi ayarlamıştı; kendini, hiyerarşisini, meslektaşlarını, karısını, kızının anaokulunu. Sadece garajla ilgili bir sorunu vardı ki ben kendime rağmen bu sorunu çözecektim. 19 Haziran Cumartesi sabahı yola çıkacaktı, bizse anahtarları daha yeni almıştık. Şans burada işini iyi yapmıştı. Şuraya, 900 Honda Fireblade'i şu köşeye koy, kimse buradan çalamaz.

7. Eğer oğlumuzun erkek kardeşimle tatile gitmesine izin verseydim

Ama kardeşim bilmeden bana durumdan sıyrılma şansı vermişti. Oynanması gereken bir koz.

Cömert ve dayanışmacı olduğu için, oğlumuzu bu beklenmedik güneşli hafta için yanlarında götürmeyi teklif etti. Telefondaki konuşmamızı hatırlıyorum. Kazanın gerçekleşmemesi için evet demem yeterli olurdu. Oğlumuzun birinci sınıfın son haftasından kurtulmasına, okul şenliğini ve bu son günlere eşlik eden kutlamaları kaçırmasına mutluluktan zıplasam yeriydi. Bunun yerine bunu düşüneceğimi, Claude'a danışacağımı ve onu hemen arayacağımızı söyledim.

Düşünmeden kabul et.

İçimdeki küçük sesin bana, oğlumuzun kuzeni ve dayısıyla bir hafta geçirmesinin okuldan çok daha önemli olduğu-

nu, bunun şu bahsedilen aile bağlarını güçlendirmek için rüya gibi bir fırsat olduğunu fısıldaması gerekirdi. Bu konuya normal yaklaşmalı ve korkuya kapılmamalıydım. Çevremde anket yapmadım, ama şu andan faydalanıyorum ve soruyorum. Daha yeni yeni yüzebilen sekiz yaşındaki oğlunu, çocukları nasıl gözettiklerini bilmediğim iki yetişkinin, çok az görüştüğüm iki yetişkinin bir hafta boyunca deniz kenarında gezdirmesine kim izin verirdi? Bir de (annemden) duyduğum kadarıyla orada bir motorlu tekne tutacaklarmış ve stüdyo ile plaj arasında geçilmesi gereken bir yol varmış.

Claude'la kararsız kaldığımız için kendimizi komik duruma düşürdük gibi hissediyorduk. Teklifi reddetmek bizi rahatsız etmişti. Biz kimiz ki böyle bir lütfu reddediyorduk? Oyunbozan, şüpheci, çekinceli yaklaşan ve güvenemeyen insanlar mıydık? Oğlumuzu ilk kez ağustosta iki haftalık bir kampa gönderecektik, çünkü yazımız büyük ölçüde evin tadilatına ayrılacaktı ve bunun için ondan ayrı kalacağımız bu iki hafta yeter de artardı bile.

Kardeşimi geri aradım ve gerçeği çarpıttım. Yeğeninin yıl sonu sınavları olduğunu ve bunları kaçırmasının yakışık almayacağını söyledim, ki bu doğru değildi. Okul müsameresinde yapılacak koreografide önemli bir rolü olduğunu söyledim, ne mutlu vicdanıma ki bu kısmı doğruydu. İyi niyetimle ilgili hayal kırıklığını ve şüphesini hissettim. "Bu gerçekten üzücü. Sophie hayal kırıklığına uğrayacak." Kuzenine tapan Sophie, ona büyükanne ve büyükbabanın kapısına nasıl tırmanacağını, bahçedeki kulübede fark edilmeden nasıl geceyi geçireceğini, parmakları ısırılmadan atları nasıl besleyeceğini gösteren kişiydi.

Gerçekten üzücüydü. Ama oğlumuzu tehlikeye atmamıştım, özgürdüm. Kimseyi kırmadan hayır demeyi becermiştik.

Yine bu da yanlış bir seçim olmuştu.

8. Eğer erkek kardeşimin garaj sorunu olmasaydı

Kardeşimin kendi mahallesinde kiraladığı garaj meselesini hiçbir zaman anlamadım. Daha doğrusu garajı kiralayandan kiralamasını. Kas geliştirdiği spor salonundan bir arkadaşı, bir kadın, yoksa kolluk kuvveti görevlisi bir iş arkadaşı mıydı, ortak bir garajda, büyük bile olsa bir motosikletin az çok gizli bir şekilde park edilebileceği bir yeri paylaşmayı teklif etmişti. Yer evinin yakınındaydı. İşine gelen bir anlaşmaydı bu. Zaten kardeşim bulaşık makinesi, hırsız alarmı veya minivan amortisörü alırken her zaman avantajlı çıkmıştır.

18 Haziran Cuma gününden 25 Haziran Cuma gününe kadar onu motosikletini başka bir yere park etmek zorunda bırakan ufak aksilik dışında tabiri caizse her şey tıkırındaydı. Zihninde hızla sıkıntı şeklini alan bu aksilik, ardından korkunç bir çıkmaza dönüştü. Tüm arkadaşlarını, iş arkadaşlarını, okuldaki öğrencilerin velilerini ve hemen sonra da polis araç filosunun baş sorumlusunu, yani amirini yok-

lamıştı; tüm bu çabaları, geceyi dışarda yıldızların altında geçirmek zorunda kalan Honda sorununu çözmeye yetmemişti. Bu, kardeşim gibi (ki hâlâ öye) harbi bir motorcu için felaketler felaketi bir durumdu; hele ki onu, Suzuki Savage LS 650'sini geceleyin dışarıda bırakmayacak olsa bile, ondan daha ılımlı bir motorcu olan Claude'la karşılaştırırsak.

Kardeşim kendini şimdiden İçişleri Bakanlığı'nın büyük garajının başındaki polise rüşvet verirken hayal edebiliyordu. Bir köşeye saklanmış motosiklet kesinlikle verilen hizmeti bozmazdı. Ama bu hep böyledir, eğer bir istisna yapılırsa, o anarşiyi doğurur. Ve eğer anarşi olursa, o zaman polis olmaz.

Belki go-kart kulübünden bir arkadaşını aramasına ya da karısının erkek kardeşini harekete geçirmesine ramak kalmıştı. Belki de mahzene erişimini kolaylaştırmak için binasının kapıcısına 200'lük (frank) bir banknot vermeyi planlamıştı. Belki bir kasa şarap vermeyi planladığı arkadaşının arkadaşını görmesi gerekiyordu yalnızca. Belki de her şeye rağmen tatile gitmesini sağlayacak bu geçici çözümü bulmuştu ki değerli bilgi taşıyıcısı annem aradı. Brigitte anahtarlarını almış. Brigitte anahtarlarını önden almış. Brigitte, ayın 18'inde, yani cuma günü, öğleden sonra anahtarları almış, noter küçük bir istisna yapmış, anlarsın ya, neyse benden duymuş olma. Bu inanılmaz bir tesadüf değil mi? Bazen hayat böyle hediyeler verir insana.

9. Eğer Paris'teki yayıncımla görüşme tarihimi değiştirmeseydim

İkinci romanım eylülde, edebiyat sezonunun başında, daha doğrusu ağustosun sonunda çıkacaktı. Adı *Nico*'ydu. Basın danışmanım bana gelip basın görevimi yerine getirmemi, yani yazın okumaları için gazetecilere özel kopyaları imzalamamı teklif etmişti. Bana ilk 18 Haziran Cuma gününü teklif etmişti, ama o gün anahtar teslim günü olduğu için yukarıda söylediklerimden kendimi mahrum etmek istemedim. Ayrıca bir kalorifer tesisatçısıyla kaçırmak istemediğim bir randevumuz vardı. Basın görevimi bir sonraki haftaya, örneğin 22 Haziran Salı'ya erteleyip erteleyemeyeceğimizi sordum. Basın danışmanımın programını bu şekilde altüst ettiğim için kendime kızmıştım, böyle bir şey yapılamazdı; ama o harikaydı, pek uzlaşmacıydı, aslında benden kurtulması gerekirken. Canım Emmanuelle. "Kararları ben veririm," demeliydi.

Ya 18 Haziran ya hiçbir zaman, hayatım. Burası self-servis değil.

Üstüne üstlük, Croix-Rousse'taki SNCF[5] ofisinde, ne yazık ki değiştirilebilen tren biletimi çoktan aldığım için kuyruğa girmek kadar zahmetsiz bir adım atmam yeterliydi. Değiştirilebilir biletleri lanetliyorum. Beni zorlamaları lazımdı. Arzuma boyun eğen bu dünyayı lanetliyorum. Kötüye kullandığım bu özgürlüğü lanetliyorum.

Öngörüldüğü gibi 18 Haziran'da Paris'e gitseydim, günün sonunda, kardeşim motosikletini bırakırken dönmüş olurdum. Hızlı bir şekilde kendi yolumuzdan giderdik. Ve o kadar. Bu hikâyelerin hiçbiri olmazdı.

Elimde sıra numaramla SNCF ofisinde yine yirmi dakika kadar beklemem gerekecekti, ama çok iyi bir ruh halinde olduğum için, hareketleri bana fazlasıyla yavaş gelen danışmanın karşısına oturmak ve derin kayıtsızlığının bana bir muamma gibi gelmesi hiç de önemli değildi. Bu, işlemleri kendimiz yapabildiğimiz kiosklardan önceydi; bizi gişe memuru, daktilo, sekreter ve muhasebeci yapan büyük elektronikleşme sürecinden önceydi. Sanırım içim içime sığmıyordu, Paris'e gidip geleceğim ve Hélène'de geceyi geçireceğim için. İçim içime sığmıyordu, romanım yakında ellerimde olacağı için. Olumsuz hiçbir şey yoktu bunda.

Parisliler bilmez ama taşralılar için basit bir tren bileti alıp Paris'te kalacak yer bulmak küçük bir güç gösterisidir. Arkadaş evinde kalmak için, tabii önce başkentte arkadaşınız olması lazım, Sartrouville'den ziyade Bastille'de oturan arkadaşlarınız olmalı ve çok sayıda çocukları olmamalı. Bundan önce sadece bir kitabım yayımlandığı için, bu sektörde ne-

5 SNCF, Fransız Ulusal Demiryolları Şirketi'dir.

redeyse hiç kimseyi tanımıyordum, en azından bir konaklama teklifi umacak kadar. Düşününce beni sonraları oldukça rahatsız eden şeyler: oturma odasındaki kanepede uyumak, özellikle sabahları akşamdan epey farklı olan yüzümü göstermek zorunda kalmak, duşta varlığımı empoze etmek ve Parisli arkadaşlarımın mahremiyetine girmek; ne yazık ki diğer zamanlarda görünmez olan ve Lyon'daki arkadaşlarımın asla tanışamayacakları arkadaşlarımın (cenaze günü hariç).

Yayıncım bana bir otel odası rezerve etmeyi teklif etmişti, bu bana kalmıştı, çünkü yayınevine, Stock'a saat on civarında varmam gerekiyordu ve Lyon'dan geldiğimde şafakta uyanmalıydım. Bu tarih değişikliğini ben dayattığım için, sabah yerine öğleden sonrayı ayırmayı isteyemezdim. Uzlaşmacı davranıp, zaten bana tren biletini ödeyecekleri için, masraflı olacağından otel odasını reddettim. Taşralı yazarları masraf fişi tedarikçisine dönüştüren bu ayrımı hiç sevmiyordum. Zaten *yerel* olarak etiketlenmek oldukça karışık; haydi artık işler değişti diyelim, ama o zamanlar bir yazar Paris'te yaşıyorsa, pazara giderken yol üstündeki yayıncısına rastgele uğruyordu. Ben ise hep bir tren yakalaması gereken ve etrafı saat çizelgeleriyle çevrelenmiş olandım. Bana söyleyecek başka bir şey bulamayınca trenim var mı diye sorarlardı, sohbet konusu olsun diye. Spontane bir şekilde içki içildiğinde, ben buna hiç katılamıyordum; çünkü son tren Gare de Lyon'dan 19.58'de kalkardı. Kaç kez tren saati çizelgesinin altından koşarak yetiştim bilmiyorum.

Tecrübesizdim ve bu basın görevini çok ciddiye alıyordum, ciddi bir kızdım. Bir gün önce gitmeyi tercih ediyordum, bu beni sabahın beşinde kalkmaktan ve kaçınılmaz olan uykusuz bir geceden kurtaracaktı ve yakın zamanda, Paris'te 20. bölgede bir kitapçıda çalışan ve kendisini ziyaret etmem için ısrar eden Lyonlu arkadaşım Hélène'i görmeme izin verecekti. Taşlar yerine oturuyordu.

Paris'e gitmek aynı zamanda bir sergi görme fırsatını da değerlendirmek demektir. Taşralı, sergileri başlı başına bir amaç olarak görür, çünkü yaşadığı taşrada Klimt, Bacon veya Boltanski gibi olmazsa olmazlardan mahrum olduğuna inanır ve Parislilerin hayatlarını Walker Evans'ın fotoğraflarının veya Fondation Cartier yerleştirmelerinin önünde dolaşarak geçirdiklerini hayal eder. Buradan bakıldığında sergilerle, efsanevi konserlerle kafiyelidir Paris. Taşralı kompleksinin şu şekilde tanımlayabileceğimiz bileşenlerinden biridir: sergileri görmeyen, kulaktan dolma bilgilerle yetindiğine memnun, gazete eklerini karıştıran kişi.

Taşralı, örneğin Joy Division'ın 1979'da Les Bains Douches gece kulübünde verdiği konseri duymuştur; bu grup, hiçbir zaman göremeyeceği, ancak Michka Assayas'nın *Libération*'daki muhteşem analizini okuyacağı bir gruptur. Bu Claude'u kıskançlıktan çılgına çevirmişti ve rock müzik hakkında yazma arzusunu körüklemişti. Sergiler, konserler ve Bataclan, Maroquinerie, Élysée Montmartre, Gibus, Trabendo veya Olympia gibi efsanevi salonlar; Palace'tan bahsetmeye bile gerek yok. Gerçekten asıl olup biten her şey sanki Paris'teydi.

Bu yüzden kendi kendime 21 Haziran akşamı Hélène'de kalabileceğimi, ertesi gün kitabımı basın mensuplarına gönderebileceğimi ve eğer zamanım kalırsa Arts Köprüsü'ndeki Ousmane Sow yerleştirmesini görmeye gidebileceğimi düşündüm. Bu yüzden 22 Haziran Salı günü 18.58 treniyle dönüşümü rahat olacak şekilde ayarladım, bu sayede 21.00 civarında Lyon'a varacaktım.

Aferin bana.

İyi yaptığımı düşünmüştüm.

10. Eğer 21 Haziran akşamı Hélène'in yeni aşk hikâyesini dinlemek yerine, yapmam gerektiği üzere Claude'u arasaydım

21 Haziran Pazartesi günü öğleden hemen sonra, satış kontratını noterde imzalayıp Claude'la vedalaştım.

Planladığım gibi otobüsle istasyona gidip trene bindim, planladığım gibi akşamı Hélène'de geçirdim. Lyon'da evde tamirat yaptığımız hafta sonu boyunca, oğlu bizimkiyle aynı sınıfta olan ve 22 Haziran Salı günü okuldan sonra sekizinci doğum günü partisine davet eden bir arkadaşımla Monoprix'de karşılaşacak zamanım yine de olmuştu. Çocuklar sık sık birbirlerini 16.30'dan sonra evlerine davet ediyorlardı. Bu yoldaşlık, bu rahatlık, birbirimize yaptığımız jestler de bu mahallede kalmak isteme sebeplerimdendi. Her şey kolaydı.

Bu yüzden Claude'un oğlunu okuldan almasına gerek yoktu.

Ona söylemeyi tamamen unutmuştum.

Yeni koz.

Unutmuştum.

Ama bunu düzeltecektim.

Centre Pompidou'nun yakınlarında oturan ve uzun zamandır görmediğim arkadaşım Hélène'le olan konuşmamı yarıda kesecektim. Rahatça kurulduğum ve geceyi geçireceğim kanepeden kalkıp, "Telefon edebilir miyim?" diye soracaktım, 21.30'a kadar bekleyecektim, çünkü hatırlarsınız, telefonun pahalı olduğu zamanlardı, bölge ve saate göre tarifelendirme, bazen hayatı saçmalaştıran bir protokol vardı: arandığınız cihazın yanında beklemek, resmî bir kurumdan telefon beklemek, âşık olduğunuz insandan sizi geri aramasını beklemek.

Bizi nereye götürdüğünü bilemediğim bir sohbete girişmiştik, Hélène muhtemelen kitapçıdaki yeni işinden ya da yeni tanıştığı ve ona işkence dolu geceler yaşatan ve çarpıntılara neden olan kadından bahsediyordu. Eğer sevdiği Olivier Cadiot'nun metinlerinden ya da pikaba yeni koyduğu son çıkan *Cat Power* albümünden kapsamlı biçimde bahsetmiyorsak tabii. Evet muhtemelen "Moon Pix" dinliyorduk. Belki de Claude'la yeni aldığımız evden ve üst kata üç yatak odası yapmayı planladığımız bu evin tadilatından bahsediyorduk. Bu yatak odalarından biri, onun da istediğinde gelip kalabileceği, arkadaşlarımız için misafir odası olacaktı.

Kalk ve ara.

Olacakları önlemek için hâlâ zaman var.

Hélène'in ısıttığı, milföy hamurundan lezzetli atıştırmalıklar yiyor ve küçük yudumlarla Martini, sanırım kırmızı Marti-

ni'ydi, içiyorduk. İçiyor ve sohbet ediyorduk. Saat 21.30'u geçiyordu, pencerelerin ardında Müzik Bayramı tüm hızıyla devam ediyordu. Köşedeki mutfakta bir saat görebiliyordum ve zamanın akışını izleyebiliyordum. Daha erken olduğunu, Claude'un o sırada oğlunu yatırdığını, serbest kalır kalmaz onu yakalayamayacağımı, muhtemelen biraz yalnız kalıp, ofisten getirdiği yeni CD'lerden birini bas sesini yükselterek dinlerken, pencerede Lucky Strike sigarasından bir tane içmek isteyeceğini düşündüm. 22.00"ye kadar yüksek sese izin vardı; yani yasa komşuların şikâyet etmesine izin vermeden önce, ki bunu hiç yapmamışlardı, sesi yumuşatıcı pedalı olmayan piyanoda çalan Satie'nin *Gymnopédies*'iyle ve her şeyden önce sürekli olan çift kavgalarıyla kulaklarımızı tırmalayanlar daha çok onlardı. Bu kavgalar her zaman aynı şekilde sona eriyordu, kızın hıçkırarak ağlaması ses yalıtımlı tavandan sızıyordu, çünkü belirttiğim gibi, çıtaları sökmüştük.

Bir şey beni telefon etmekten alıkoyuyordu. Erteliyordum. Kütüphanenin alt raflarından birinde duran telefon ahizesine bakıyordum, ama bana Paris'teki yeni hayatı, varoluşu ve aşk ilişkileri hakkında mahrem şeyler anlatan Hélène'in sözünü kesmeyi başaramıyordum. Ayağa kalkıp Claude'a ulaşmak için telefonunu kullanıp kullanamayacağımı sormaya cesaret edemiyordum; bunu eski kafalı bir şey gibi, hatta müdahaleci bulmasından korkuyordum, sonuçta eşinden sadece birkaç saattir uzak kalmış bir kızın onu bu denli arama ihtiyacı bunu gösterirdi. Şüphesiz, beni –bugün *heteronormatif* denilen– heteroseksüel çiftlerin bazen yargılandığı şekilde yargılayacağından ve ondan uzakta yalnızken kendimi özgür hissedemeyeceğimi düşüneceğinden korkuyordum, öte yandan onun da tanıdığı ve takdir ettiği biriydi Claude. Endişeme ek olarak, ki bu bir endişe değildi, içim-

den geçen belli belirsiz bir histi; çocuğum olduğu için kendimi aramak zorunda hissettiğimi düşünmesiydi ve yavrularından ayrılan annelerin bir hiç olduğunu fark etmesi, hatta doğrulamasıydı.

Heteronormatif çiftlerle ilgili olduğu gibi, çocuklarından uzakta ne yapacağını şaşıran, onlardan başka sohbet konusu veya başka kaygısı olmayan annelere dair klişeler de vardı ve bunların tamamen yanlış olmadığını söylemek gerekiyor. Geçenlerde, Lacancı Dominique Guyomard'ın *La Folie maternelle ordinaire* [Anneliğin Sıradan Deliliği] adlı kitabında, insanın delirmeden anne olup olamayacağına dair iyi niyetli bu soruyu ele almasını okudum. Evet, bunu da söylemeden geçmedik. Hélène'in ne çocuğu vardı, ne de hayatında bir erkek. Muhtemel annelik deliliğimle onu kirletmek istemedim, bu da bana olaydan sonra bir açıklamanın başlangıcını sağlıyordu.

Ama dürüst olmam gerekirse, yaşadığı aşk hikâyelerini anlatması geceyi heyecanlı kılıyordu ve bölmek istemedim. Birbirlerine kavuşan kız arkadaşlar gibi geçmişe döndüğümüz bir rehavet içindeydik. Ve işin aslı kalkmaya üşenmiştim. Koca bir üşengeçtim.

Her şeye rağmen kendime diyordum ki, "Şimdi, tam şimdi ara."

O an, tam o anda telefon etmem gerekliydi.

Bu telefon görüşmesi, tahmin edemezdim ama, bu telefon görüşmesi varlığımızın akışını değiştirirdi.

11. Eğer cep telefonum olsaydı

Şunları yazardım:

Her şey yolunda mı? Théo'yu yarın okuldan alma, Maxime'in doğum günü partisine davet edildi ve onun annesiyle gidecek. Akşam da eve geri bırakacaklar. İşte numarası da bu. İyi geceler aşkım.

Şimdi saat 22.00'yi geçiyordu ve işte o an, tam o an, müziğin sesini kısmak zorunda kalan ve belki de kendine bir bira koyup makale yazmaya koyulan Claude'un akşamını bölebilirdim. Ama Hélène'in anlatmaya devam ettiği mahrem şeyleri, beni pohpohlayan bir güvenle bana verdiği sırları kesmeye cesaret edemiyordum. Bir cümlenin ortasında, gerilimi nasıl yöneteceğini bildiği bir hikâyenin ortasında, yeni tanıştığı kadına karşı hislerinin muhasebesini yapmaya çalışırken ben onu dinlemekten daha önemli işlerim olduğunu

ima edercesine yerimden kalkamadım. Pardon, seninle ilgileniyorum, ama aklım başka yerde; kusura bakma, Claude'u aramam gerek, halletmemiz gereken bir şey var.

Cesaret edemedim, çünkü Paris ve Lyon arasındaki iletişim pahalıydı ve 21.30'dan sonra olsa bile telefon etmek, zaten beni evinde misafir eden arkadaşımdan bir iyilik daha istememem anlamına geliyordu. Bu bahane, bahaneden sayılmayacak kadar dandik olsa da.

Diyelim ki bu, ardı ardına dizildiğinde telefon etmeye engel olmaya başlayan bir mikro nedenler demeti.

Tıpkı, bir hafta boyunca meydana gelen mikro olayların kaçınılmaz olarak kazaya yol açacak kadar sıkı bir ağ örmesi gibi.

Ben gerçek sebebi biliyorum.

Beni aramaktan alıkoyan bu gerçek neden olabilir ve tek sorumlu o olmalı.

Nasıl güvenilir biri olurum, en çok da kendime karşı?

Beni 21.30 ile 22.30 arasında koltuktan kalkmaktan alıkoyan şey, birkaç yıldır içimde yükselen, içinde yaşadığımız zamanın şartladığı ve babaların, ev hayatında yeni bir yer fethetmek durumunda olduğunu söyleyen özel bir duyguydu. Claude'un oğluyla ilgilenmesi için bana, bakışlarıma, fikirlerime ihtiyacı olmamasını istedim. İstemek kötü bir fiil seçimi, varlığını ortaya koymasını ve oğluyla ilişkisini inşa etmesini umuyordum, ki bunu zaten yapıyordu. Annelerin o kadar otoriter ve yıldırıcı oldukları söylenir (az önce bahsettiğim deliliğe ek olarak), ama bazen bir köşeye saklanmaya çalışırdım, yaptıklarım fazla mı yoksa yetersiz mi geliyor asla bilemezdim. Buradan çıkmaya çalışıyordum.

En prestijli basın, babalara yeni bir ışık altında bakan, onları o zamanlar *yeni babalar* denen şeye, yani daha az erkeksi, daha az mesafeli ve daha az eksik varlıklar olmaya teşvik eden bu makalelerle doluydu. Önceki nesillerin ortalama Fransız'ını temsil eden klişeye göre işleri ve akşamları televizyonun karşısında daha az sıkışıp kalan bu sessiz babalar, arabada Gauloises sigarası tüttürüyor, yan gelip yatarak kıyafetlerini ütülesin diye karılarına veriyorlardı. Ve yavrularına karşı orta düzeyde bir ilgileri vardı.

1990'lı yıllarda artık sadece evin ihtiyaçlarını karşılamak ve onu korumakla yükümlü olmayan bu *yeni babalar*, acısız doğum yapma kurslarına katılmak, bebek bezini değiştirmeyi öğrenmek veya biberon vermek gibi daha birçok şeye dahil olmaya davet edildiler; bu birçok çiftin ilişki dengesini değiştirmiş olsa da yanlış bağlanmış bir tuluma kadınların göz devirmesine engel değildi. Bu yeni yeri bizim icat etmemiz gerekiyordu, kadınlar hem umduklarını, hem de korktuklarını paylaşmak zorundaydılar. Kendi anneleri ve gelişen bu toplum tarafından, kendi nevrozları bir yana kendi inançları tarafından dikte edilen karşıt arzulara, daha doğrusu emirlere boyun eğmek zorundaydılar. Bu, memnun edecek çok fazla insan olduğu anlamına geliyordu.

Hélène'deki o gece, muhtemelen beni harekete geçmekten alıkoyan şey buydu. Kafamın içindeki şu çarpıcı cümleyi hatırlıyorum: Oğlanları rahat bırak, başlarının çaresine baksınlar. Feminist bir tavırla, bağımsızlığımı ortaya koyma arzusuyla. Aramak istemiyordum, ne yediklerini, akşam ne yaptıklarını, oğlumuzun şiirini öğrenip öğrenmediğini, saat kaçta yattığını öğrenmek istemiyordum, ertesi sabah Claude'un hangi kıyafetleri seçeceğini bilmek istemiyordum. Aslında bilmek istiyordum, tabii ki öğrenmek için

yanıp tutuşuyordum, ama içimden bir ses onları rahat bırakmamı söylüyordu.

Onları rahat bırak. Sen vazgeçilmez değilsin.

Saatler hızla akıyordu. Claude'un, turnesinin başında Transbordeur de Villeurbanne'da vereceği konser vesilesiyle PJ Harvey'yle ilgili bir makale yazdığını düşündüm, onu pencereyi ardına kadar açıp sigara içerken hayal ettim, haziranda, iki paragrafın yazımı arasında, şüphesiz Fête de la Musique'in[6] sokakta yayılan uzak akorları eşliğinde. PJ Harvey'nin son albümü *Is This Desire?*'ı pikaba koyduğunu, sesini ve gitar akorlarını pür dikkat dinlediğini ve gazetenin kendisine ısmarladığı röportaj için soruları hazırladığını görebiliyordum: Biyografik ve müzikal verilerin karışımından meydana gelen ve akıllıca bir bağlam bulunması gereken bu tehlikeli egzersizde doğru odağı yakalamak önemliydi, gazetecinin ana işi de buydu, beş ya da altı yıl önce *Le Monde*'un yazıişleri kadrosuna serbest yazar olarak katıldığından beri onu içten kemiren şey buydu.

Her şeye rağmen telefon etmem gerektiğini düşünüyordum, huzurlu değildim. Meseleyi biraz çabuk koyvermiştim. Ama erteleye erteleye saati on bir etmek üzereydim, bu denli küçük bir bilgi vermek için bu kadar geç saatte bir telefon görüşmesi yapmak biraz gülünç olacaktı. Claude oğlunu okuldan almayı planlamıştı ve şüphesiz bu onu mutlu ediyordu. Bunu sonradan keşfedecektim. Evet, oğlunu okuldan almak bir angarya değil, keyif veren bir eylemdi. Tabii ki keyif verirdi. Bunu daha önce nasıl düşünmemiştim. Oğlunu doğum gününden önce görecekti, hatta belki oraya birlik-

6 Fête de la Musique, Fransa'da 21 Haziran gecesi tüm müzikseverleri sokaklarda buluşturan kapsamlı bir müzik etkinliğidir.

te gideceklerdi. Benim gözümden kaçan birçok şeyi birbirlerine anlatacaklardı. Yolda deli dolu hareketler yapıp eğleneceklerdi. Bunun beni ilgilendirmediğine karar verdim. Bu onların hayatıydı, yarın yarındı. Claude bir yetişkindi, mesele hallolmuştu.

12. Annelerin saati aynı zamanda babaların saati olmasaydı

Sorumlulukları olan, önemli bir kuruluşta (Lyon Belediyesi Müzik Kütüphanesi) bir bölüm yöneten, haftada iki kez oğlunu okuldan alan ve bunu bir öncelik haline getiren bir baba nasıl olur? 20. yüzyılın sonunda erkeklerin ve hatta yöneticilerin, işyerinde vazgeçilmez olmadıkları fikrini kabul edip çalışma günlerinde saat dörtte ara verip, işten kaçıp çocuklarıyla vakit geçirme alışkanlığı yoktur. Aile yaşamı, çift yaşamı ve profesyonel yaşamında denge kurabilmek için olağanüstü başarılara imza atan kadınların da ilk tercihi bu değildir. Ama bu konuyu zaten çokça inceledik. Onu bunu kaçıracağım diye siniri bozulan ebeveynlerin her biri, ellerinde tutamadıkları zaman tarafından boğulurken, tutunabildiklerine tutunarak ellerinden geleni yapıyor. Sabahtan başlayıp yatma saatine dek dakikaları durmaksızın geri saymak ve günün sonunda çocukların odasının ışıkları kapatıldığı an büyük bir oh çekerek rahatlamak.

Bir editör tanımıştım, o zamanki editörüm Jean-Marc Roberts, ondan bahsetmeyi severim, oğullarını okuldan almak için 17.00'de ofisinden ayrılırdı. Halbuki, her masada bir yeri olan bu Parisli kalbin atacağı başka yerler olabilecekken. Nasıl organize olup da –adı yanlış koyulmuş– annelerin çocukları okuldan alma saatinde orada oluyordu.

Claude da hayatını bu şekilde organize edenlerden biriydi. Salı ve perşembe günleri oradaydı, ne olursa olsun; muhteşemliğinden, zarafetinden ve bu kelimeye cüret ediyorum, erilliğinden bir şey kaybetmeden. Bir babanın oğluna kavuşmasının verdiği hazzı yaşıyordu ve bundan hayli tatmin oluyordu. Böyle söylemek demode oluyor, ama çocuk sahibi olmak yaşlı işiydi.

Bir de işinin başından aşkın olduğunu söyleyen adamlardan biri değildi, çağdaşlarımdan bazılarının oynamayı pek sevdiği *yoğun insan* rolünü oynamazdı. Hayır, aynı anda yaptığı bu iki işe, yani müzik kütüphanesi ve gazeteye rağmen, bariz soğukkanlılığından ve erişilebilirliğinden vazgeçmedi, oysaki yazılarını zamanında teslim etmek ve on beş kişilik bir ekibe liderlik etmek, ciddi bir strese yol açıyordu. Pozisyonunu kimsenin yüzüne vurduğunu görmedim, ki bu onu değerli hissettirebilecek bir pozisyondu. Kimseyi ezdiğini hissetmedim, bazen neye, kime öncelik tanıyacağını bilemeyip mızmızlanan ben dahil. Dönüp baktığımda, hayatını ona keyif verecek şekilde yaşıyordu ve oğlunu okuldan almak, şüphesiz onu diğer yöneticilerle sonu gelmeyen toplantılar düzenlemekten çok daha fazla heyecanlandırıyordu. Elbette bu denge onu ayakta tutan, onu ay gibi parlak ve bir o kadar çekici kılan şeydi.

Babamın beni ve kardeşimi okuldan almaya geldiğini hiç hatırlamıyorum. Bu satırları yazmasaydım, kendime asla bu soruyu sormazdım. Hayır, annem yetmişli yıllarda âdet olduğu üzere bizi yetiştirmek için çalışmayı bırakmıştı. Ve diğer kadınlarla birlikte, ilkokulun sonuna kadar, ZUP'un bir diğer semtinde yer alan okuldan evi ayıran iki yolu arabayla geçmemizi organize eden oydu. Erkek komşuların aksine bütün kadın komşular buna bağlanmışlardı. Oysaki babamın postanedeki işi ekiplere ayrıldığından, iki günde bir öğleden sonrası boş oluyordu. Gizeme bak.

Kesin olan şu ki okul, okul saatleri, okul gezileri, okul tatilleri, bu günlük ve mevsimsel programın ritmi, varlığımızın planlanmasının temelini oluşturuyordu ve bu kaçınılmazdı.

Eğer bunlar yaşanmasaydı, Claude'la haftanın günlerini aramızda paylaşmak için yaptığımız bu anlaşmayı hatırlamayabilirdim. Pazartesi ve cuma günleri çalıştığım banliyöden arabamla dönerken gazı çevre yolunda köklediğimi ve sarı ışıkları, çok sarı ışıkları geçtikten, hız sınırını geçtikten ve sanki benim acelem onun daha hızlı gitmesini sağlayacak güce sahipmiş gibi önümdeki sürücüyü sıkıştırdıktan sonra çoğu zaman okul kapısının önüne, kalbim küt küt atarken ve midem düğüm düğümken en son geldiğimi kuşkusuz düşünmezdim.

Eğer bunlar yaşanmasaydı, bizlerin, yani çalışanların, ofisten son anda çıkma, mucizeler yaratma işini şansa bırakma ve gergin, heyecanlı, gözler saatin kadranına çevrili, bu dolu dolu yaşamaya çalışma saplantımızı sorgulamazdım. Arabada dinlediğim radyoyu ve saatin söylendiğini duyduğumdaki dehşeti hatırlıyorum, sınıf dağılırken ben ancak çevre yolunun çıkış rampasındaydım, öğrenciler anoraklarını giydiğinde ben bir kamyonetin arkasında sıkışıp kalmıştım, onlar

bahçeyi çoktan geçmişken ben aheste aheste ilerliyordum. Oğlum okulun önünde beni beklemek zorunda kalırken trafik ışıklarında uzun bir kuyruğa takılmıştım. Nasıl geçtiğini hatırlıyorum, zar zor ama geçti. Of.

13. Eğer kardeşim yeni evin garajına motorunu park etmeseydi

Çocuk oyuncağı gibi görünüyor. Ya da ilkokulda kurmayı öğrendiğimiz bir cümle gibi: Kardeşim motosikletini garaja park ediyor. Özne, fiil, cümlenin öğeleri.

Herkesin nerede nasıl var olduğunu her zaman takıntı yapmışımdır. Bu mahrem yerlerde, apartman dairelerinde, yaşadığımız evlerde kim ne yapıyor, kim hangi odada uyuyor, kim salondaki kanepede şekerleme yapıyor, banyoyu kim tekelinde tutuyor. Koridorlarda ve merdivenlerde nasıl dolaştığımız, birbirimizden nasıl kaçtığımız, nasıl birbirimizin yoluna çıktığımız ve birbirimizi nasıl gözetlediğimiz. Balkonlar, teraslar, bahçe kulübeleri, garajlar gibi bu uzantılarda hayatımızı nasıl organize ettiğimiz.

İlk defa garajlı bir evimiz oldu. Ve bu farkında olduğumuz bir ayrıcalıktı. Şimdiye kadar Claude, Suzuki'si için daire-

mizden üç yüz metre ötede, ilkokulun tam karşısında bir park yeri kiralamıştı. Bir motosikletçiyle yaşayanlar, garaja gösterilen (takıntı demememek için bu kelimeyi seçiyorum) özeni bilirler. Birkaç motosikleti çalındıktan sonra, garaj sözcüğü günlük hayatının her zaman bir parçası oldu; maliyeti, mesafesi, bir yer kullanmak için kayıt olunması gereken bekleme listesi. Garajın aynı zamanda motorcuların tamircilik yaptığı ve kromu parlatmak için 12'lik anahtar, motor yağı, yağlayıcılar ve diğer güderileri sakladığı yer olduğundan bahsetmiyorum bile. Sohbetlerimiz bu zorunlu yere yapılan atıflarla dolup taşıyordu, bu sohbetlerde en sık duyduğum cümle şuydu: "Garajda tamirat yapacağım." Garaj, dairenin temel uzantısıydı, yapacak hiçbir şeyimin olmadığı ayrılmış bir alandı; fazla çıplak, fazla kaba, fazla nemli; kısacası bana düşman. Yollarını bilmediğim, kirlenme, yağ lekesine basma, teneke kutu devirme riskine girmeden nereye ayak basacağımı bilemediğim bir yerdi. Ayrıca kötü kokuyordu.

Claude okuldan sonra sık sık garajda tamirat yapardı ve oğlumuz bir far ampulünün nasıl değiştirileceğini veya bir fren kablosunun nasıl sıkılacağını çok iyi bilirdi. Bu disk frenlerden önceydi, biliyorum. Garaj, baba ve oğlun sözsüz bir dil konuştuğu, teknik jestler ve bir el feneriyle yamalanacak alanı aydınlatmak için gereken sabırdan oluşan bir yerdi. Bu onların gizli alanı, suç ortaklığı, bensiz yaşamlarıydı.

Garaj soğuk bir yerdi; Claude'la, on sekiz yaşındayken yaşadığımız banliyöde gözden kaçmak için oraya sığındığımızı hatırlıyorum. Claude'un zaten bir motosikleti vardı, sanırım beni tavlayan buydu, onu her zaman elinde bir kapalı kaskla, motorundan indiğinde ne yapacağını bilmediği o büyük deri eldivenlerle gördüm.

Claude ve oğlu garajdan döndüklerinde çoğunlukla elleri donmuş ve yanakları kızarmış olurdu. Ve pantolonun dizlerinde motor yağı. Gözlerinde sevdiğim bir ışıltı görürdüm.

Kardeşimin motosikleti hakkında konuşmayı erteliyorum. Yeni evin garajına park ettiği motor. Odaklanmam gereken bu motosiklet. Çünkü bu herhangi bir motosiklet değildi.

14. Neden Honda firmasının tarihinde devrim yapan Japon mühendis Tadao Baba hayatıma zorla giriyor

Nasıl bilebilirdim ki, canevimden yaklaşık on bin kilometre uzaktaki, hiç ayak basmadığım bir ülkenin, Japonya'nın hayatımın geri kalanını belirleyeceğini, ya da daha ziyade, dünyanın en prestijli imalatçılarından birinin ve Claude'un kaza günü sürdüğü, meşhur Honda 900 CBR Fireblade'in (ateş kılıcı) yaratılmasının arkasındaki mühendis Tadao Baba tarafından hayatımın parçalara ayrılacağını.

Birçok Fransız arkadaşımın taptığı bir ülke. Hatta bazıları *Japon usulü* yaşıyor; masaları yere, yemek çubuklarını çatala tercih ediyor, bazen Şintoizmin öğretilerini benimsiyorlar. Ayrıca Japon kadınların üstün ölçüde rafine olduğunu da kabul etmek gerekir.

Edebiyatının bir kısmını okuduğum, yakın tarihini bildiğim ve Philippe Forest'ın *Sarinagara*'da (Japoncada "lakin" demek), kaleme aldığı kişisel yas ile atom bombası tarafın-

dan bir kısmı katledilen bir ulusun toplu yası arasında güçlü bir paralellik kurduğunu anladığım bir ülke.

Saygıyı hak eden, onur kodu tüm dünyaya verilen bir ders olan bir ülke bu; ayrıca korkuya açılan bir kapı olup hayrete düşüren teknolojik ilerlemeyi beraberinde getirmesi de cabası. Honda, Yamaha, Kawasaki, Suzuki, Sony, Casio, Hitachi satın alan müzisyenler ve motorcular bunu bilir: Onlara ses, hız, kesinlik ve heyecan veren bu markalara taparlar. Yamaha DX7 sentezleyicinin seksenlerin pop müziğinde devrim yarattığını her biri bilir. *All around the world.* Claude ilk klavyesini satın aldığında elbette bu kuralda istisna olmamıştı. Bu kitabın ilk sayfalarında bahsettiğim Sequential Circuit, Yamaha'nın satın aldığı bir Amerikan şirketiydi.

Bu etkileyici motosikletin yaratılmasının arkasındaki Japon mühendis Tadao Baba'yla tanışmak isterdim. Onun yüzünü her ne pahasına olursa olsun görmeye uğraştım; onu oldukça sempatik, gülümseyen, elinde bir sigara ve hafif sararmış dişlerle gösteren bir portre keşfettim. Işıldadığı yaşlarda, altmışlarındaydı. Hatta onun güzel yüzü ve gri saçlarıyla (fotoğraf Roland Brown'a ait) yüzünün olduğu ve büyük harflerle BABA yazan tişörtler bile buldum, %50 pamuk, %50 polyester karışımı. Pixels Shopping adlı satış sitesinde 14,91 Euro'dan satılıyorlar. Sitede gezinirken, aynı zamanda, *Honda Fireblade tasarımcısı* Tadao Baba'nın bu fotoğrafını, kahve kupaları, banyo havluları, bez çantalar, spiralli defterler, duş perdeleri, nevresimler, yoga matları, iPhone kılıfları veya tebrik kartları gibi birçok ürünün üzerinde gördüm. Buradan anladığım kadarıyla Baba bir yıldız. Hayretler içindeyim. Sonuçta, onun resmiyle bir duş perdesi bile var.

Honda, yarışlar için ondan Honda 900 CBR Fireblade'i yaratmasını istemişti. Fikir, Kyoto yakınlarındaki ünlü Suzuka 8 Saat yarışında yarışabilecek ve efsanevi Honda RVF

750'nin yerini alabilecek bir sıralı dört silindir motor hayal etmekti. Silindirlerin sıralı olduğundan şüphelenmeme rağmen (e tabii); "sıralı silindir motor"un ne anlama geldiğini kontrol etmem gerekiyordu ve şimdi bunu teyit edebilirim. Bu vesileyle, Claude'un okuduğu bu son kitabın başlığındaki *vurulmuş karbüratör* meselesi aklıma geldi ve aynı Honda 900'ün bugün neredeyse tüm araçlarda olduğu gibi elektronik enjeksiyonlu bir motor değil, gerçekten bir karbüratörle donanımlı olduğuna dair onay aldım.

Böyle ayrıntılara girdiğim için kusura bakmayın. Tadao Baba'dan "frenleme ve manevra açısından eşi benzeri görülmemiş nitelikte, tepkilerinde bir yarış motosikleti kadar sezgisel, ancak seri üretime uygun bir motosiklet" yaratması istenmişti. Dilin inceliğini ve zarafetini değerlendirebilmeniz için, en yüksek mercinin iletişim departmanı tarafından onaylanmış, Honda firmasının tarihçesinde kullanılan terimleri özellikle olduğu gibi koyuyorum. Bu, daha önemsiz bir ifadeyle, yol motosikleti görünümüne sahip bir yarış motosikleti yapmak anlamına geliyor. Buna tuzak denir. Buna pazarlama dehası denir, küresel rekabette çok yüksekte kalmak için göstermeniz gereken türden bir deha.

Tadao Baba'nın diğerleri gibi bir mühendis olmadığı söylenir. 1962'de, on sekiz yaşındayken Honda'ya girdi (marka o zamanlar sadece on yaşındaydı) ve klasik bir yol izlemedi. Muhtemelen en iyi öğrenme şeklini seçip mesleğini iş başında öğrendi ve önce küçük CB 72 ve CB 77'nin silindir kapaklarını ve krank millerini üretti. En yenilikçi teknikleri geliştirene dek. Modellerini kendisinin denediği, "tez canlı bir adam" olduğu ve CBR testlerinde bazen kaza yaptığı söylenir. Onu bir rodeo sırasında bindiği atın yere atması gibi. Etrafında gerçekten bir efsane yaratmıştı. Sırtımda bir ürperti oluştu. Tabii fark, Tadao'nun testlerini korumalı, trafi-

ğe kapalı yollarda gerçekleştirmesiydi. 22 Haziran 1999 Salı günü kalabalık bir bulvardaki Claude'un tam tersi.

Tadao Baba aynı zamanda bir şairdi. İlham verici ve incelikli. Semavi ve eliptik, Japon stili. 900 CBR modelinin (Claude'un sürdüğü o meşhur 1998 modeline özgü) kaplamasının sol iç tarafına şu notu kazımıştı: "*For the people who want to know the meaning of light weight.*"

Şöyle çevrilebilir: "Hafifliğin ne anlama geldiğini bilmek isteyenler için."

Hafiflik, tam anlamıyla.

Bir alyansın içine kazınan başharfler gibi, gizlice.

15. Claude'un 22 Haziran 1999'da kullandığı, Japon endüstrisinin elmas gibi parlayan ürünü Honda 900 CBR Fireblade neden Avrupa'ya ihracat için ayrıldı ve Japonya'da yasaklandı

İşte buyurun, yakından baktığım için, çıplak gözle görülmeyeni aramak zorunda kaldığım için, kaçınılmaz olarak, sindirmesi zor keşifler de dahil olmak üzere keşiflerim oldu. Bir şey arayan kişinin kaderinde beklenmedik pürüzlerle karşı karşıya gelmek de vardır. Bu durumda en bariz pürüz, Japonya ile Avrupa Birliği arasında yapılan, fazla tehlikeli olduğu için Japonya'da yasaklanmasına karşın Fransa ve başka ülkelerin, Paris Motosiklet Fuarı'nda tanıtılıp gözdelerden olduğu 1991'deki yaratılışından itibaren, Honda 900 CBR Fireblade'i pazarlamasına izin veren antlaşmaydı. Şehir içinde kullanılması yasak, sadece yarışlara ayrılmış. Fuardan canlı olarak çekilen dört dakikalık bir film, performansı bu kategorideki diğer bir 1000'likle karşılaştırılabilir olan

bu yeni *super sport*u tanıtıyordu. Sürekli yapılan modifikasyonların güç/ağırlık oranını (bilenler bilir, 130 beygir/180 kg) artırmasından önce, bizim kullandığımız, 1998 model veya 4. nesil, saatte 270 kilometrelik azami hıza ulaşılmasını sağlıyordu. Böylece Tadao Baba, firması tarafından benzeri görülmemiş bir güç yarışı başlatması için cesaretlendirildi.

Bu motosikletin, çok tehlikeli olduğu düşünüldüğü için, Japonya'da pazarlanmamasını göz ardı edemiyorum. Saplanıp kaldığım bir detay bu.

Bunu kazadan sonraki haftadan beri, cenaze gününden beri biliyordum, Claude'un kız kardeşi Nicole'le evlenmeden önce çocukluğunu Rillieux'deki ZUP'ta, tıpkı onlar gibi geçirmiş, deneyimli bir motosikletçi ve büyük bir profesyonel motosiklet ehliyeti otoritesi olan kayınbiraderi, şefkatli bir tavırla yeniden ortaya çıkmıştı ve bu şoke edici haber, daha sonra, iki tekerlek tutkunu birtakım arkadaşlar tarafından da onaylandı, bunun motor camiasında bilinen bir şey olduğu anlaşıldı. 900 CBR'yle yapılan kazalardan haberdarlardı. Bunlar *sürülemez* olarak nitelendiriliyorlardı, çünkü pist için, yarış pisti için yapılmış motorlardı.

Paul bana bazı modellerin Japonya'da veto edildiğini, örneğin Kawasaki Ninja 750, kanı kaynayan genç Fransızların, İtalyanların ya da İspanyolların bu motora hücum ettiğini ve kötü niyetle, bu aleti ölüm motosikleti ya da hareket eden tabut olarak adlandırdıklarını açıklamıştı. Aynı şey Honda 900 CBR için de geçerliydi; bilenler için bir makine, kamikazeler için bir bomba. Çoğunlukla dar ve virajlı yolları olan Japonlar, kendilerini sahnede bulmak istemediklerinden, ülkelerinde bunu yasaklamışlardı. Sektörleri yerli üretim ve ihracat arasında ayrım yapıyordu. Tüm sektörlerde olduğu gibi, ancak oldukça tuhaf kriterler izleyerek. Paul ayrıca bana Fransız motosikletçilerin Japonlarla dalga geçtiğini

anlattı: "Bizim motosikletlerimiz onlarınkilerden daha iyi ve onlar tarafından üretiliyorlar!" Sanki bu bir ayrıcalıkmış gibi, sanki bu özgürlük Fransızların tüm dünya üzerindeki üstünlüğünü bir kez daha gösteriyormuş gibi. Onlar üretiyorlar, ama üzerlerinde biz ölüyoruz. Tıpkı Fransız endüstrisinin okyanus ötesine gönderdiği silahlar gibi. Ama bir farkla; silah gerçekten öldürmek için tasarlanır elbette.

Bazı arkadaşlarım beni mahkemeye gitmeye teşvik ettiler. Ancak sonuç hiçbir şeyi değiştirmeyecekti ve hayatımın geri kalanını bir adamın aşırı güçlü bir motosiklet yüzünden öldüğünü kanıtlamaya çalışarak geçirmeyi planlamıyordum; asbest solumaktan, glifosat yutmaktan ya da Cezayir Sahrası'nda askerlik yaparken radyasyona maruz kalmaktan acı çekenlerle aynı acıyı çekerdim. Kanıt üstüne kanıt toplamak, uzman görüşleri almak zorunda kalacak ve başımı asla suyun üstüne çıkaramayacaktım. Ayrıca, Fransa devleti tarafından kurallara uygun görülmüş bir şeyin aslında bir ölüm tuzağı olduğunu nasıl kanıtlayacaktım. Yarışma için üretilmiş bir motosikletin Fransa, İspanya veya İtalya yollarında sürülmesine kim izin veriyor? Kurallara uygun olduğundan izin verilmiş, bu ne anlama geliyor? Burada yine tehlike oranının, yani ağırlık/güç denkleminin bir kriter olmadığını keşfediyorum. Testlerden sorumlu olan DREAL (çevre, imar ve iskân bölge müdürlüğü) şunları dikkate alıyor: sinyaller, stop lambaları, aynalar, plaka, çevre kirliliği standartları, desibeller. Tehlikeli olmasıyla ilgili hiçbir şey yok, günümüzde güvenlik önlemleri çok gelişmiş olsa da; *anti-patinaj*, *anti-wheeling*, *ABS* fren sistemi, *yağmurlu hava modu*, ki bunlar hasarı azaltıyordur.

Karayolları Kanunu'na göre Claude'un aracının kontrolünü sağlaması gerekiyordu. Zaten bütün sorun da bu, buna da-

ha sonra döneceğiz. Kazanın bilinen bir sebebi yok, polis raporunda böyle yazıyor. Japonlar için tehlikeli sayılan bir şeyin Fransızlar için tehlikeli olmaması tiksindirici görünse de. Hangi ihracat anlaşması, hangi ticaret dengesi, hangi ithalat, ihracat, hangi küreselleşme, hangi ekonomik kriterlere dayanarak?

Bu skandalın ve bu anomalinin hâlâ görülebilen izlerinin üzerinde dönüp dolaşarak, arayış içinde geçirdim vaktimi. Demek istediğim, internette bırakılan izler (ama o zamanlar internet yoktu, dolayısıyla az sayıda yazılı kaynak vardı); tanıklıklar, bloglar, tartışma forumları ve hatta dergiler. Kesin olarak bilmek istiyordum; mesele Claude muydu, motosiklet miydi? Yukarıda bahsettiğim kaderin bir temsili miydi bu? Ödünç verenin de, alanın da toyluğu muydu? Yoldaki bir yağ tabakası mıydı, bir eşekarısı sokması mıydı, gözlerine gelen güneş miydi, yoldan geçen bir kedi miydi? Neşe miydi bu, çok hız yapılmasına neden olan coşku muydu? Taşınmanın verdiği endişe mi? Suçluyu tespit etmenin ne kadar gerekli olduğunu biliyorsunuz. Suçlu kendiniz olsanız bile.

Olay yerine geri döndüm ve her şeyi inceledim, doğu-batı güzergâhını, o mevsimde çınar ağaçlarının arasında uçuşan polenleri, iki yaya geçidini, otobüs durağını, çöp kutularının yerini, park alanlarını, Jacquier Sokağı ile kesişme noktasını, bulvar boyunca sıralanan burjuva evlerinin kapılarını, posta kutularındaki isimleri; bir işaret aradım.

Sonra da bu motosikletin sonu geldi, bu insanı yanlış yola sevk eden Honda modeli 2004'te nihayet satıştan çekildi. Honda'nın zarif bir tasarım harikası olan mevcut web sitesinde, bu motosikletin yerini bu kez bir *yol motosikleti* olarak değil, bir *spor motosikleti* olarak sınıflandırılan 1000

CBR Fireblade'in aldığı yazıyor ve böylece tartışma sona eriyor. Bölüm için seçilen başlık, "Mutlak Güç". Artık kafa karışıklığı yok, sorunlu bir geçmiş yok.

Geriye gazetecilerin denemelerini ve yorumlarını yayımladıkları *Auto Moto*, *Moto Journal* veya *Moto Mag* gibi gazetelerin web sitelerine bakmak kaldı. Okuduklarımda, Honda 900 CBR'yle ilgili "Eğer bu riski alıyorsanız, gerçekten korkunç koşullarda, 260 km'ye çıkabilir," gibi ikna edici laflar vardı. Büyük heyecan arayışındaki potansiyel adayı harekete geçirecek felaket terminolojisine, tehlikenin lirizmine aşina olmaya başlıyorum.

Bir gazeteci olayı daha da kızıştırıyor: "Honda 600 CBR sertti, ama onu tehlikeli kılacak beygir gücünden yoksundu. 900'ün motoruyla beraber bir eşik aşılıyor."

Ve bu ilginç açıklamayı desteklemek için şöyle deniyordu: "1991 üretimi 900 CBR'nin sıralı 4 silindirli motoru daha güçlü ve agresif olacak şekilde elden geçirildi. Sunduğu tüm güçle beraber bir bakmışsınız *wheeling* yapıyorsunuz. Yeni başlayanlar, korkmaktan ya da başlarına daha kötüsünün gelmesinden çekiniyorlarsa, daha uygun bir modele geçmek zorunda kalacaklar."

Alıntı aynen böyle.

Trafik ışıklarında Claude'un başına gelen buydu. Arka teker üzerinde kalkma, sonra kontrol kaybı, sonra da olabilecek en kötüsü. Bu olay bir motosiklet gazetesinde yazılan denemelerde ciddi bir şekilde ele alınmıştı.

Wheeling motorun sadece arka tekerinin üzerinde kalkması anlamına geliyor, o zamanlar kimse (motosikletçiler hariç) bu ifadeyi kullanmıyordu. Şimdilerde, yüksek hızda *whee-*

ling yapma yarışlarından başka bir şey olmayan banliyö rodeolarıyla moda oldu.

Hayatımın bazen buna indirgendiğine inanamıyorum; bu motosiklet sitelerinden bilgi toplamaya çalışırken harcadığım zamana. Benim gibi bu Honda modelinin tehlikeli olmasının bedelini ödemiş küçük bir topluluk arıyordum. Kendimi kurban olarak tanımlamak istemesem de sadece önsezimi doğrulamak istiyordum. Takma bir isimle dikkatli sorular sormaya çalıştım, kendime *vurulmuş karbüratör* adını vermiştim. Birinin bana cevap vermesini, beni bilgilendirmesini bekledim, tanıklıklarla boğulmaktan korktum, ama kimseden ses çıkmadı ve bu bana garip geldi. Adeta kötü anıları silme arzusu var gibiydi. Sanki doğru olan ve akıl almayan arasında bir ayıklama yapılmış gibi. Bu ayıklamayı kim yapmış olabilirdi?

Claude'un bazen tiye aldığı gibi, tek sohbetlerinin motorun beygir gücünden ibaret olduğunu düşündüğüm bu motorcularla gidip konuşmak bana pahalıya mal oluyordu, benlik bir şey değildi. Ama bu geçmem gereken bir etaptı, bir araya getirmeye başladığım yapbozun kilit parçalarından biriydi.

Motosikletin 1998'de Honda'nın Osaka'daki atölyelerinden çıkışını, kamyonla taşınmasını, karayolunu, otoyolu, limanın üstündeki kornişi, sonra da bir kargo gemisine yüklenmesini hayal ediyorum. Gümrük formaliteleri. On bir günlük deniz yolculuğu, hararetli denizler ve okyanuslar, mürettebat. Süveyş Kanalı. Akdeniz. Atlantik Okyanusu. Le Havre Limanı'na varış. İndirme, vinçler, liman işçileri, martılar, son dakikada kırılan grev hattı, ithalat işlemlerinden önce ambarlarda depolama. Sevk irsaliyelerinin damgalanması, gümrük işlemleri, Renault markalı bir kamyona yükleme, motosiklet teslim etmeyi seven bir kamyon şoförü, ken-

disi de bir motosikletçi, Polonyalı, yani Avrupalı. Sertifikasyon. Paris banliyösündeki Honda depoları. Kardeşimin sipariş ettiği, 1998 sonbaharında Lyon'daki bir bayiye teslim edilen bir adet araç. Ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart, nisan, mayıs. Kardeşimin garajında, uzakta, var olmayan, zararsız. Sonra aniden, benim evime, bizim evimize, 26 Haziran 1999 Cumartesi taşınmayı düşündüğümüz yeni evin garajına koyuldu. Kapıdan girdiği anda bir ihlal.

Özetliyorum.

Ev, anahtarlar, garaj, annem, kardeşim, Japonya, Tadao Baba, tatil haftası, Hélène, basın servisim. Bütün bunlar büyük bir keşmekeş yaratmaya başlıyor.

16. Eğer kardeşime bir iyilik yapmamış olsaydım

İnsan temel iyilik yapma kavramını sorgulayabilir. Benim olan biraz da kardeşimindir. Çocukluğumuzdan beri. Veririm, alırım, geri veririm. Bir sen, bir ben. Aile içinde birbirimize bağırırız, birbirimize tepeden bakarız, birbirimize bazen gizli gizli hakaret ederiz; siyasi görüşlerimizden dolayı, bu uyumsuzluktan dolayı. Sevgi de buna eklenince, mesele dalgalı bir denize dönüşüyor. Kolları sıvıyoruz, çoğu zaman kulaklarımıza inanamıyoruz, ama sonra en küçüğümüzün doğum gününe kadeh kaldırıyoruz. Durumu kurtarmayı başarıyoruz. Birbirimize kuru cümleler kuruyoruz, birbirimizi anlamıyoruz, birimizden biri fikrini savunduğunda diğeri sarsılıyor, birbirimizi yerden yere vuruyoruz, ama yine de anne babamızın birer hediyesi olduğumuz konusunda hemfikiriz. İnatçılığı ve mantık yolundan çıkmayı görmezden geliyoruz, yaşam tercihlerimize göz yumuyoruz, hoşgörülüyüz. İşte bu kutsal bir kelimedir: hoşgörü. Kardeş oldu-

ğumuz için hoşgörülü oluruz. Ama aslında, hoşgörü göstermeli miyiz? Daha zeki olduğumu iddia etmiyorum. Bazen bir abla olarak ders veriyorum ve sonunda kontrol edemediğim bu üstün tona içerliyorum. Ahlâkçı solun bir parçası olmakla suçlanmakla karşı karşıya kalıyorum; madem göçmenleri bu kadar çok seviyorum, neden gidip onlarla yaşamıyorum... "Ahlâkçı" zamanla "islamo-solcu" oldu. Bu tür iğnelemeler, bu tür kırgınlıklar. Her şeye rağmen abla kardeşiz. Mideniz burulsa da, burnunuzu tıkasanız da.

Kardeşim dükkânlarda nasıl pazarlık edileceğini bildiği için bana indirimli fiyatlar sağlar, yoksa ben hiç beceremem bunu. O yirmi yaşındayken, ona Lübnan'daki savaşa katılmamasını tembihlemiştim. Çalıntı ürünlere dikkat etmesi için bir tavsiye. Bana araba aksesuarları tedarik eder, çarşamba günleri kızına bakarım.

Claude gibi o da motosiklete biniyor, spor motosikletleri seviyor; anladık artık, sağ ol. Claude zararsız özel üretim motorları sessizce sürüyor, bazen mekanik, pilotaj ve ekipman hakkında konuşuyorlar. Kendi alanları, kendi sohbet alanları bu suç ortağı kayınbiraderlerin. Birbirleriyle iyi anlaşma sigortaları.

Hayır diyebilir miydim? Hayır, motorunu garajıma koyamazsın. Hayır, canım istemiyor. Ama hiçbir kuşkum, çekincem yoktu, hiçbir şey beni rahatsız etmedi, gerçekten hiçbir şey. Aksine, yardım edebildiğim için mutluydum, sonunda bu evi, yaz ayları ve gelecek yıl boyunca dönüştüreceğimiz bu beklenmedik yeri ele geçirdiğim için çok mutluydum. Kardeşime bir iyilik yaptığım için mutluydum, çünkü onun gücü ev almaya yetmiyordu. 10.000 avroluk motosikletler alıyordu. Belki de finansal gücü yetenin suçluluğu, yani bu yüzden elbette kulak veren herkese evin hepimizin ol-

duğunu, özel mülkiyeti de kapsayan yeni bir tür komünizm olduğunu söylediğimi hatırlıyorum.

Kardeşim oldukça hantal Honda'sını 18 Haziran Cuma günü geç saatlerde garaja, daha doğrusu gelecekte salon olması beklenen, zemin kattaki odaya park etti. Ön tekerleğe güçlü bir hırsızlık önleme zinciri taktı ve bu zinciri bir destek direğine bağladı (oda eski bir ahırdı –duvarlardaki yemliklerin izleri hâlâ görülebiliyordu– ve üzerinde, ağırlığı zamanla kirişlerin bükülmesine neden olan ve bir destek direği koyulmasını gerektiren bir samanlık vardı; birkaç yıl sonra, gelecekteki salonun ortasındaki bu direkleri kaldırıp kaldıramayacağımı bir duvar ustasına sormuştum ve böyle açıklamıştı) ve motosikletinin çalınmasının söz konusu olmadığını belirtmişti. Makinesinin selesini, bir atın sağrısını okşar gibi, motorlarına karşı gelişen sevgiyle okşadı ve pişmanlık duyar gibi ondan uzaklaştı. Karısı onu arabayla eve götürdü. Eşi ve kızıyla birlikte ama oğlumuz olmadan rahat bir şekilde tatile çıktı ve bir hafta sonra döndüğünde motosikletini geri alacağı belliydi.

Pazar günü kiraz ağacının altında Claude, bit pazarından yeni aldığımız bahçe mobilyalarını test ederken birlikte vakit geçirdiğimiz arkadaşımız Marc'a, devasa varlığıyla zemin kattaki atmosferi bozan motosikleti göstererek şöyle dedi: "Bu yasak, gerçek bir bomba, dokunmamak lazım."

Marc bunu bana daha sonra söyledi.

17. Eğer Claude, kardeşimin motosikletini almasaydı

Marc bunu bana söyledi, çünkü Claude'un fikrini değiştirmesine neden olan şeyin ne olduğunu anlamıyordu.

Onu 22 Haziran Salı sabahı işe, kendi deyimiyle *tıngır mıngır* sürdüğü ve ilkokulun karşısındaki garaja park ettiği kendi zararsız Suzuki'siyle değil de kardeşimin motosikletiyle gitmeye iten şey neydi? Ne olmuştu?

Uzun süre tereddüt etmiş olmalı, çünkü Honda 900 CBR'yi kullanabilmek için kişisel sigorta yaptırması gerekiyordu. Sanırım kardeşim de bir keresinde böyle demişti. Bu özel motosikleti, bu üstün güçlü spor motosikleti sigortalama riskini hiçbir şirket almak istemiyordu.

Sanırım bu bizi etkilemenin bir yoluydu, diğerlerine benzemeyen bir motora bindiği gerçeğini vurgulaması. Kardeşimin şüphesiz ihtiyaç duyduğu ayrıksılık işaretiydi bu. Ya da

belki de bize kendisini tehlikeye attığını ve onun için endişelenmemiz gerektiğini söylemenin bir yoluydu.

Kardeşim sigorta için korkunç bir meblağ ödemek zorunda kalmıştı. Kazadan bir hafta sonra Claude'un gerekli düzenlemeleri yapıp yapmadığını kontrol etmek için aradığım sigortacının adını hatırlayamıyorum. Tabii ki bu, durumu yalnızca finansal açıdan değiştirebilirdi. La Mondiale, hatırladım. La Mondiale'in sigortacısı bana "Hayır, Claude S. adında kimse o gün herhangi bir sigorta yaptırmamış," demişti. Bu beni hayrete düşürdü, çünkü bu onun yapacağı bir şey değildi.

İki gün öncesinde dokunulmaması gereken bir bomba olarak nitelendirdiği o motosikleti alması bana her zaman çözülmesi zor bir gizem gibi gelmiştir. Sigorta yaptırmayı atlamasını aklım hayalim almıyor. Akla yatmayan bir şeyler var. Zaman geçtikçe sigortacının bana yalan söyleyip söylemediğini, elimde ne gibi bir kanıt olduğunu düşündüm, sonuçta bu sadece telefonda yapılan bir konuşmaydı ve o günlerde sabit hatta arama kayıtları yoktu. France Telecom'dan kayıtları istemem gerekirdi, ama böyle bir adım atamayacak kadar şoke olmuştum. Sigortacının sözüne güvendim. İtiraz etmeyi düşünmedim. Hiç aklıma gelmedi.

Bu motosikletleri sigortalayan La Mondiale, adı üstünde, küreselleşmenin en iğrenç yönlerinin saf ürünüydü.

Claude'un son gününün izini sürmeyi o kadar çok denedim ki.

Saat yedide kalkması, hemen ardından oğlumuzun uyanması. Dağınık saçlarla sessiz bir kahvaltı. Arka planda radyo sesi. Claude her zamanki gibi kahveyi döker. Oğlumuz gevezeliğe başlar. "Annem bu akşam eve geliyor mu? Trenle mi geliyor? Akşam yemeğine geliyor mu (Claude'un bir keresin-

de bana söylediği gibi bu tür sorular sorduğunu tahmin ediyorum, sadece sen uzaktayken seninle ilgileniyor; tam tersi de geçerliydi, benimle babası hakkında çok konuşurdu, her şeyi bilmek isterdi)? Yeni evi görmeye gidecek miyiz? Yanımızda başka oyuncaklar götürecek miyiz? Bunu Louis'ye gösterebilir miyim?" İki ebeveyne sahip olmanın avantajlarından biri de budur; her biri çocuğun diğerine duyduğu bu sevginin tanığı olur. Tanık ve sırdaş olmanın mutluluğu.

Claude çok sıcak suyla uzun bir duş alır, sağanak yağış efekti yaratacak ve yeni eve yerleştirmeyi planladığı büyük duş başlığının hayalini kurar. Damlaların arasından geçmeyi tercih eden oğlumuzsa hızlı bir duş alır. Giyinme zamanı. Muhtemelen bir gün önceki kıyafetlerini giyer, aynı şort, aynı tişört, tabii. Ayakkabılar aceleyle bağlanır ya da daha kolayına gelen cırt cırtlı sandaletlerini tercih eder. Claude'un giydiği kıyafetleri hastane bana bir çöp poşeti içinde geri verecekti, ben de ertesi gece bunu açmaya cesaret edemeyecektim. İki iliği yırtılmış gömlek, uzunlamasına kesilmiş Perfecto marka deri ceket.

Her gün olduğu gibi geç kaldıkları için yokuşu hızlıca inerler. Claude her sabah oğluna eşlik ediyordu, bu onun işine geliyordu, okul garajın karşısındaydı; kendimi tekrar ediyorum, evet kendimi tekrar ediyorum, ama bu sahne yirmi yıldır kafamda dönüyor. Sol kaldırıma doğru yarış, sırtında sallanan (yıl sonu olmasından dolayı) hafif okul çantası. Oğul, babanın önünde (onlardan biraz daha geç hazırlandığım sırada, bazen onları banyo penceresinden, aşağı inerken izlemişliğim vardır). Sanırım bu mükemmel bir andı, bakışlarımı onlardan gizleyen pencerenin arkasında ben, kullandığım fiil çok güçlü değil, tüm bu güzelliğin, sahip olduğum bu şansın farkındaydım. Okul kapısının önünde hız-

lı bir öpücük ya da saç buklelerini okşayan el ya da her ikisi de; emin değilim, çünkü okulun girişi görüş alanımda değildi. O sabah nasıl vedalaştılar bilmiyorum.

Ya sonra?

Basit, mantıklı, normal ve tercih edilesi seçenek: okulun sokağında karşıya geçmek, birkaç basamak aşağı inmek, küçük bir avluyu geçmek, otuz metre yürümek, ortak garajın paslanmaz çelik kapısını açmak. Arabaların ve römorkların arasından geçip Suzuki 650 Savage'ını çıkarmak ki bu özel bir beceri gerektiriyordu. Eldivenleri ve kaskı takmak. Garajı kapatmak. Kask kafaya takılıyken avluda birkaç adım (Motorcuların yayaya dönüştüklerinde ne kadar beceriksiz göründüklerini fark etmişsinizdir, hâlâ ekipmanları üzerlerindeyken. O kocaman kaskı ve uzaylı görünümüyle). İki ya da üç defa ayak marşını kullanarak motoru çalıştırmak (Savage'ın marşı elektrikli miydi hatırlamıyorum, ama önemli değil, bu eşsiz hareketi, kıvılcım çıkarmak için vücudun ağırlığını pedala verme yöntemini hatırlamak hoşuma gidiyor. Claude'un siluetini, onu binlercesinden ayıran en tanıdık, en tekil haliyle, makinesine karşı bu virtüözlük ve yakınlık karışımıyla, tek silindirini bir parmağı ve gözüyle çalıştıran usta becerisiyle görmeyi seviyordum) ve işe gitmek. Yani, şehir merkezinde yaklaşık dört buçuk kilometre yol alıp, Rhône üzerindeki Boucle Köprüsü'nü geçip, Belges Bulvarı'na, ardından Garibaldi Sokağı'na çıkıp, Part-Dieu Garı'nın karşısındaki Vivier-Merle Bulvarı'na girmesi. Ve saat dokuzdan biraz önce müzik kütüphanesine varışı.

Claude hangi noktada tüm unsurların bu senaryodan sapmak için çalıştığını fark etti? Başka bir deyişle, altı yüz metre yükseklikteki yeni eve çıkıp kardeşimin direğe kilitli motosikleti-

ni almak için? Bu planlı mıydı? Bir gece öncesinde, yapmadığım telefon görüşmesinin sessizliğinde mi planlanmıştı?

Yoksa 22 Haziran sabahı, oğlunu okula götürüp yazın bu ilk günlerinin ışığından, sıcağından, ıhlamur çiçeklerinin kokusundan, neşesini ve enerjisini on kat artıran, sarhoş edici mavi gökyüzünden geçerken, tabiri caizse ona yeşil ışığın yandığını mı fark etmişti?

Garajın paslanmaz çelik kapısını açtığı anda, bir şimşek çaktı ve bir an için kendini özgür mü hissetti, çünkü yalnızdı, bir anda hem çok özgür hem de çok gençti, özgürdü ve bir anda geri gittiği yirmili yaşlarının coşkusuna bağlıydı; –bu bir hipotez– görüş alanında ne karısı ne de oğlu olduğu için, benim coğrafi açıdan uzak olmam bir rol oynamış mıydı, tabii bir yandan da Paris'teki edebiyat dünyasına yatırım yaparak manevi anlamda uzaklaşmam söz konusuydu ve bunu hissetmeye başlamış olmalıydı, ve çok az da olsa mutlaka olayları algılayışını etkilemiştir...

Yalnızca, büyük bir makine kullanmak, kendine hatırlayacağı bir his yaşatmak gibi, bazen rock'n'roll'dan aldığı ve asla vazgeçmediği adrenalin dozu gibi arkaik, içgüdüsel, çocuksu bir arzusu mu vardı?

Oradaydı, o anda, elinin altındaydı, herhangi bir adamın büyük bir arabayla test sürüşü yapması gibi, lastik yakıp motoru devir kesiciye alarak bir motosikleti deniyordu, sinemanın doğuşundan beri, tüm aksiyon filmlerini taşıyan, –hem izleyici hem sürücü için– keyifli olduğu kadar basit kovalamacalara atılan bu kahramanları yücelten ve içten yanmalı motorun ortaya çıkmasıyla kaderi değişen hız, risk alma ve (yine) erillik üzerine kurulu modern insanın bildiği en evrensel hikâyelerden birini ve tüm bünyemi kaplayan ünlü karbüratörü yaşatan sahne de bu değil miydi? *Vurulmuş karbüratör*. Ateş eden karbüratör.

maceraperest birine donuşme arzusu bir sali sabahı saat 8.30'da ortaya çıkıyor ve Claude'u bir dizi ihlale sürüklüyor. Elbette Mad Max değil, o kadar görkemli olmayan, okul saatlerinde yapılmış bir tür vahşi yolculuk.

Claude zarif, sofistike, sağduyulu, mütevazıdır, bu onun diğer yüzüydü, B tarafıydı. Onu sevme sebeplerimden biri de buydu.

Diğerlerinin mantığı bir gizemdir, beyinlerinde ne olup bittiği yıllarca düşündürür, konuşturur, yazdırır. Makul, öngörülebilir, yetişkin diyebileceğimiz bir tavır nasıl olur da aykırı ve fantastik bir tavra dönüşür? Bir insan küçük burjuvayken, bankadan kredi çeken iyi bir aile babasıyken bir anda nasıl her şeyi bozmaya, berbat etmeye hazır bir serseriye dönüşür.

Hava çok sıcak, gitme.

Tepeye çıkma. Seni tehdit eden şeyi görmüyor musun?

Claude, kolunun altında kaskı, sırtında Perfecto'suyla yeni eve (ya da Mercier evine) doğru altı yüz elli metre (Google Maps'ten kontrol ettim) yürüdü. Yokuş dik. Sağ bacağını hafifçe içeri sokarak yürüyor, on yedi yaşındayken beni okuldan motoru olmadan ilk kez aldığında fark etmiştim bunu. Bu çaba gerektirir. Belvedere gibi zor bir yokuşu tırmanmak için kararlı olmak gerekir. Buna karar vermiş olmak lazım. Biraz zorlanarak ilerliyor. Hatta belki yolda biraz durup sonra devam ediyor. Bunu hayal edemiyorum. Görüntü bulanık.

Yanlış bir şeyler var.

Garajda, cumbalı pencerenin henüz takılmadığı –yıllar sonra taktırdım– o karanlık ve iç karartan yerde bekleyen Honda 900 CBR'yi çözdü.

Motosiklete bindi, muhtemelen 183 kiloyu (kendi ağırlığının üç katı) taşımakta zorlanmıştı, Tadao Baba ultra hafif bir tekerli elde etmek için ter dökmüş olsa da, onun nasıl kullanılacağını bilmek gerekiyordu.

Çalıştırdı. Elektrikli marş, bilgi doğrulandı.

Ama anahtarları nasıl almıştı (Evraklardan bahsetmiyorum bile)?

Bunda özellikle ısrar ediyorum: Anahtarları nasıl aldı? Hatırlamıyorum kardeşimin ona... Acaba.

Eğer onu bir gece önce Paris'teki *kendi* koltuğumdan arasaydım, sesimdeki bir şey acaba onun motosikleti almasını engelleyebilir miydi?

Sadece kötü sorular var.

18. Eğer Stephen King 19 Haziran 1999 Cumartesi günü ölseydi

Claude'un dikkatini dağıtabilecek ve Honda'yı almasını engelleyebilecek bir olay, bir haber, uluslararası çapta önem teşkil eden bir üçüncü sayfa haberi, bir kırıntı aradım. Claude'un tetikte olması için, o gün havada asılı tehlike kokusunu alması için, nasıl bir ifşaat, gazetelerde neyin manşeti gerekliydi?

22 Haziran 1999'dan bir gün, iki gün, üç gün öncesinde dünyada tüm olan biteni gözler önüne sermek istiyordum; kaderi değiştirebilecek, günlerin kırılganlığının bilincine varmasını sağlayacak, onu sarsabilecek, iç ürpertici şöyle güzel bir korku. Ancak bulduğum tek şey, o kadar da harika olmayan bazı bilgiler, 20. yüzyılın sonlarında gezegeni ele geçiren durgun rutinin anlatımlarıydı.

Sadece hayal kırıklığına yol açan spor haberleri buldum, örneğin Avustralya'nın Pakistan'a karşı kriketteki zaferi gibi, bitmek bilmeyen ekonomik konular, petrolcü Saga'nın kontrolü konusunda Elf'in mücadeleyi kaybetmesi gibi, uluslararası siyasi haberler, sağlık denetçileri tarafından yapılan protesto çağrıları ve hastanelere daha fazla kaynak talep etmeleri gibi. Yazar Mario Soldati'nin öldüğünü gördüm, unutmuşum, Mario Soldati yine de küçük bir etki yaratabilirdi ama 92 yaşında doğal bir ölümle ölmüştü, skandal yoktu, tüyler ürpertici bir şey yoktu. Son IFOP kamuoyu yoklamasına göre Jacques Chirac'a verilen desteğin %58 oranında olduğunu, Köln'deki G7 toplantısında en yoksul ülkelerin borçlarının azaltılmasına karar verildiğini ve İran'da gazetecilerin hapsedildiğini gördüm.

Hayal kırıklığı içindeydim, olayların akışını durdurmak için bir neden bulmak istiyordum, her şeyin tersine dönmesine ve bunca zaman sonra bile, tarihin başka bir şekilde ilerlemesine olanak tanımak için, tüm bu olaylarda ve öyle ya da böyle temel bilgilerde Claude'u durdurması gereken bir şey arıyordum. *Nouvel Obs*'un yirmi yıl önceki bir sayısına bakarken, 19 Haziran 1999'da komedyen Élie Kakou'nun zamansız ölümü hakkında bir sayfaya denk geldim. Élie Kakou bana bir şey çağrıştırdı ve onun ölümüyle yakından ilgilenmek istedim, Claude'la neredeyse aynı yaşta, otuz dokuz yaşında ölmüştü, ama ölüm sebebi AIDS'ti, bunu unutmuşum. Élie Kakou, hatırlamaya başladım evet, Madam Sarfati, onun meşhur komedi skeci, güneyde tatil yaparken Claude'un ailesiyle izlediğimiz ve herkesi güldüren şeydi bu, çünkü her şeyi "orada" bıraktıklarını, Claude ve anne-babası gibi, *pieds-noir*'lar[7] olduklarını ve annesinin karakteris-

7 "Kara ayak" anlamına gelen, Cezayir'in Fransa sömürgesi olduğu dönemde, çoğunluğu Fransız, Avrupalı nüfusa 1950'lerde verilen lakap. Kökeni tam bi-

tik aksanı ve alaycı duygusuyla kullandığı ifadeyle "bir elleri önde, bir elleri arkada" geri döndüklerini söylemişti. Her yol beni Claude'a çıkarıyordu, Élie Kakou'nun ölümü hiçbir amaca hizmet etmemiş olsa bile. Élie Kakou'nun skeçlerini bilgisayarımda izlemek için her şeyi bırakıyordum, masama çivilenmiştim, dipteki küçük oda ofisim olmuştu. Kibbutz sahnesini görürsem gülümsüyordum, tıklıyor ve gülüyordum, vay Élie Kakou, kimbilir neler çekti. Videodan videoya atlıyordum, yazmaktan daha kolaydı ama nafile, Élie Kakou'nun ölümü Claude'un ölümünü önleyememişti. Hiç değilse Claude'u düşünerek gülümsüyordum, YouTube'da bir hayli zaman geçirdim, yeterince uzaklaşmıştım ve yirmi yıl sonra aşkın hâlâ içimde olduğunu fark ediyordum.

Pes etmiyordum, olayın izini sürüyordum, o gün Claude'u etkileyen hiçbir olay, skandal veya trajedi olmaması, kelebeğin kanadının nihayet ona dokunmamış olması mümkün değildi. Çernobil nükleer santralinin kapatılması bir şey fark ettirmeyecekti; ne Paris Borsası'ndaki öforik hafta, ne de Claude Evin'in kontamine kan davasında taksirle adam öldürmekle suçlanması[8] bir şeyi değiştirecekti.

Sinirleniyordum, o güncel haberlerin kaderin cilvesi misali, Claude'un bilincine kadar ulaşıp Mercierlerin evine yürümesini engellemesini istiyordum.

Bu bilginin var olduğundan emindim, hatırlamaya çalışıyordum. Élie Kakou molasından sonra, ajandaları karıştırıyordum, gazetelerin arşivlerini derinlemesine inceliyordum; belki bir gün Claude'un yaşadığı son günlerin izlerini bula-

linmemekle beraber Cezayirli Fransızların ikinci sınıf Fransızlar olduğunu ima ettiği söylenebilir, yerli köylüler gibi çıplak ayakla dolaştıkları için.

8 1988-1991 yılları arasında sosyalist hükümetin sağlık bakanı olarak görev yapan Claude Evin, kendi döneminde HIV pozitif kanların nakillerde kullanıldığı gerekçesiyle dava edilmişti.

bileceğimi ve onunla bağlantı kurabileceğimi düşündüğüm, o dönemin ruh hali, atmosferi ve unutmak istemediğim şeyler elimin altında olsun diye koyduğum kutulardaki 1999 yılının (Claude'un zaman zaman yazdığı) *Le Monde* gazetelerini çıkardım. Aynı zamanda *Libération*, *Inrockuptibles*'in sayılarını, *Rock & Folk* ve *New Musical Express* gazetelerinin örneklerini, yani yalayıp yuttuğu tüm basını da saklamıştım.

O gün de çoğu gün olduğu gibi yazmıyordum, gazete karıştırıyordum, video izliyordum, dolanıyordum, her şeyi bir kez daha durdurmaya çalışarak. Arayışım bana anlamsız geliyordu; zaten ne işe yarıyordu ki?

Sonra, Stephen King'in Claude'un öldüğü günden üç gün önce, yani 19 Haziran 1999 Cumartesi günü 16.30 civarında başına gelen, Maine kırsalında günlük yürüyüşünü yaparken geçirdiği kazayla ilgili bir makale keşfettim. Stephen King'e bir minibüs çarptığını, hendeğe savrulduğunu ve ağır bir şekilde yaralandığını, bilincini kaybettiğini, çok sayıda kırığı olduğunu, kaburgasının da kırıldığını, akciğerinin yırtıldığını hatırlıyorum ve bu olay bizi sarsmıştı.

Claude bir King okuyucusuydu, özellikle de bir *Cinnet* fanatiğiydi, ki ev kısmen ıssız olduğundan onu satın alırken bu esere göz kırpmıştı ve filmin müziği (Wendy Carlos tarafından yapılmış) onu öyle etkilemişti ki, öğrencileriyle bu konuyu işlemişti (bazen orada burada öğretmenlik yaptığı olurdu).

Stephen King'in kazasını haber aldığımızda, kütüphanemizde hangi kitaplarının olduğunu merak etmiştik, ancak kitaplar paketlenmişti bile ve hatta yeni adresimize taşınmışlardı.

Durum daha ciddi olsaydı, Claude'u kendini tehlikeye atmaktan caydırabilecek bilgi tam da buydu işte. Stephen King'in ağır yaralanmış olması yeterli değildi, ölmesi gerekiyordu.

Helikopterle hastaneye taşınmış ve dünyanın dört bir yanından gazeteciler, cerrahların bir bacağını ampüte edip etmeyecekleri konusunda tereddüt yaşadıkları hastaneye akın etmişti. Kıl payı kurtulmuştu, sarsılmıştı ama hayattaydı. İşte her şeyi değiştiren de bu, ölümün bir yerde pusuya yattığını bize hatırlatıyor ama aksine büyük bir heyecan yaratıyor ve enerjiyi yatıştırmaktan ziyade insanı coşturuyor. Daha sonra öğrenecektim ki, yalnızca ben öğrenmeye devam ediyordum, Stephen King'in bağımlılıklarına geri dönmesine sebep olacak o meşhur ağrı kesici haplardan o zaman verilecekti adama ve olay 19 Haziran'da olduğundan, 19 sayısına karşı bir fetiş geliştirecekti; benim tedirgin bir şekilde 22'ye yapacağım gibi.

Stephen King paçayı kurtarmıştı, Claude'u şüphesiz iki kez düşündürebilecek bir felakete çok yaklaşmıştı. Sanırım Stephen King'e kurtulduğu ve benim için hiçbir şey yapmadığı için kızmıştım.

19. Eğer o salı sabahı hava yağmurlu olsaydı

O salı sabahının yağmurlu olabileceği aklıma dahi gelmemişti. Bazen varoluşun farklı bir yöne evrilmesi için çok basit bir şey yeterli olur. Örneğin hava durumu kadar basit ve önemsiz bir şey. Ne kadar rahatsız edici. Doğrusu, bunu düşünememiştim. Haziranın aydınlığa ve hoşluğa bürünmesi doğal karşılanır, özellikle de yaz gündönümünde sıcaklığın dramatik bir şekilde artabildiği Lyon'da. Nuits de Fourvière'in organizatörleri tanıklık edeceklerdir ki, günün bitiminde gök gürültülü fırtına tehdidi vardı. Tindersticks'in bir konserini hatırlıyorum, o kadar yağmur yağmıştı ki vokalist Stuart Staples, sahnede nadiren çıkardığı ve ona *tam bir İngiliz* görünümü veren o kalın tüvit ceketi giydiği için mutlu olmalıydı. Hava aniden o kadar serinledi ve yağmur o kadar şiddetlendi ki amfitiyatronun etrafında dolaşan sokak satıcısından, yürüyüşe çıktığımda her zaman çantamın en dibinde bulunan şeffaf bir pelerin aldım. Bu benim Tindersticks pelerinim, Claude buna bayılırdı.

22 Haziran 1999'un yağmurlu, serin ve düpedüz iğrenç bir gün olabileceğini hiç düşünmemiştim. Ve bir kez olsun yağmurun hayatım üzerinde olumlu bir etkisi olacaktı, yağmur bizi kutsayacaktı, Paris'ten döndüğüm trenden indiğimde beni şaşırtacak, saçlarımı kıvırcıklaştıracak ve daireye dönmek için son 38 numaralı otobüsü yakalayacağım Abribus'e[9] doğru adımlarımı hızlandırmama neden olacaktı. Oraya sırılsıklam ve oldukça kötü bir ruh hali içinde varırdım, ama Claude hazırladığı yemeği ısıtırken ayaklarımı uzatıp keyfime bakardım, taşınmanın ortasında yemek pişirmeye zaman ayırması pek mümkün olmasa dahi, belki de klasiklerinden biri olan, Meksika mutfağından chilli con carne yapardı.

O salı sabahı yağmur yağsaydı, Claude neye karar verirdi?

Honda'yı direkten çözmek için Mercier evine geri dönmeye çaba sarf etmeyeceğine bahse girebiliriz, oğlunu okula bıraktıktan sonra gökyüzüne bakıp sinirleneceğini ve bir şemsiyenin altına sığınacağını hiç zorlanmadan tahmin edebiliriz. Yüzünü güneye ve batıya dönerek –eğer Lyon'da yaşıyorsanız hava durumunu böyle takip edersiniz– Rhône Vadisi'ne ve Feyzin Rafinerisi'ne doğru ufku tarar, uzakta belirecek ve aydınlığıyla umut getirecek o ışık huzmesini ararardı. Bana Marc Seberg grubunun solisti Philippe Pascal'ın (o da Cezayir Savaşı'nın bir çocuğuydu, hayatına yeni son vermişti) şarkısını düşündüren "aydınlık" kelimesini Claude sık sık mırıldanırdı.

Ama bu öncedendi, yüzyılın sonundan önceydi, cep telefonlarımızdan hava durumuna bakamadığımız, gökyüzünü ve pusulanın noktalarını sorguladığımız, rüzgârın yönünü, bulutların şeklini bir araya getiren rastgele denklemler denediğimiz ve bir o kadar da dua ettiğimiz zamanlardı.

9 Korunaklı otobüs durağı.

Claude her sabah yatak odasının penceresini açtığında yaptığı gibi başını gökyüzüne kaldırır ve ikimizi de güldüren bir hareketle elini uzatırdı, sanki havanın sıcaklığı ve hava tahmininin güvenilirliğini eliyle değerlendirebilirmiş gibi. Her sabah, sanki hayatı buna bağlıymış gibi endişeyle gökyüzünü incelerdi, çünkü yağışlı havada motosiklet sürmek Cezayir kıyı şeridinde püfür püfür gezmeye benzemezdi. Bu bana onun aslında buralı olmadığını, 45. paralelin üzerinde bulunmasının bir hata olduğunu hatırlatmanın bir yoluydu ve bunda haklıydı, eğer tarihin rüzgârı onu Akdeniz'in kuzey kıyısına savurmasaydı, ılıman ülkelerde hava durumu dedikleri şey hakkında endişelenmesine gerek dahi kalmayacaktı. Hayatını montsuz geçirecek, sonsuz ılık havanın esintisinde sürdürecek, yalınayak yürüyecek ve motora kasksız binecekti. Kasımdan mayısa kadar bot giyip titremek yerine.

Eğer o sabah yağmur yağsaydı, Claude garaja giden caddeden karşıya geçer, durup düşünür, içini çeker, boynunu omuzlarına gömer, üç günlük sakalını dalgın dalgın kaşırdı. Yüz metre öteden geçen otobüse binmeye tereddüt ettikten sonra şüphesiz Suzuki Savage'ını çözerdi, onu vesait değiştirmeden ofise götürecek olan bu otobüsü beklemeye boyun eğmezdi ve bugün bunu düşündüğümde, bu o kadar abartılı geliyor ki bana, oldukça etkilendiğimi hissediyorum. Onun için otobüse binmek hayal kırıklıklarının en kötüsüydü. Bu bir tempo ve protokol meselesiydi, ona uymayan bir seremoniydi. Zaman çizelgeleri, biletler, hareket edemeden akışın bir parçası olmak, bu onun için biraz dehşet vericiydi ve o dikey pozisyon, bir çubuğu tutarak ayakta durmak; o büyük bedenle zorlandığını söyleyebilirim. Otobüs ona göre değildi. Motosiklet ideal bir kaçış yoluydu, çok sevdiği şehir hayatına cuk oturuyordu ve ona güven veren

bağımsızlık hissini sağlıyordu. Ne şehirde ne de dağlarda yürümek ona göre değildi. İki tekerde ağırlık merkezini, denge noktasını bulmuştu.

Bisiklete binmeye çok küçük yaşta başlamıştı ve Cezayir'de terasta üç tekerlekli bisiklet sürerken çekilen fotoğrafını hatırlıyorum. Fransa'ya geldiğinde ailesi ona bir çocuk bisikleti hediye etmiş, sonra ergenliği sırasında ikinci el bir kros bisikleti almış. Rillieux-la-Pape'ta, aynı binada yaşayan ve akşamlarını birlikte geçirdiği ve disklerini paylaştığı arkadaşı Alain'in bana anlattığına göre, onunla mahallesindeki kulelerin dibinde cambazlık yaparmış, yokuşlardan inermiş ve kısa süre sonra yollarda dahi risk almaya başlamış. Sonrasında Claude motosiklet ehliyetini alınca, bambaşka bir hikâyeyi başlatmış oldu.

Eğer 22 Haziran sabahı yağmur yağsaydı, Claude suyun aktığı yokuşu tırmanmaktan vazgeçerdi. Ayakkabılarını umursamazca ıslatmazdı (ayakkabıları çok severdi, hastanenin onları bana geri vermediğini fark ettim), Mercierlerin evine ulaşana kadar çukurlarda yürümezdi. Patinaj yapma riski olan Honda 900'ü çalıştırmanın anlamsız olacağını bilirdi, bundan eminim, kendisine özellikle ayırdığı bu zevki bozmak istemezdi, kaskın vizörünün ince oluklarında yapışıp kalacak ve onu kör edecek tüm o damlaların olduğu bu düşmanca iklimde süremezdi, bunca çileye değmezdi.

Hayır, her gün yaptığı şeyleri yapardı, garaj kapısını açar, gizlice motoruna yaklaşır, Suzuki'nin arkasında asılı duran deri çantalardan birinden yağmurluğunu çıkarır ve istemeden giyer, çünkü yağmurluklar ve çizmeler böyle giyilir, istemeden, hüzünlü bir şekilde dememek için böyle diyorum, fermuarını sonuna kadar çeker, bu işe gidişin ona hiçbir olumlu duygu vermeyeceğini bilirdi. Bir haziran sabahı iki tekerliden beklenenin tam tersi, ne sarhoşluk ne hu-

zur, ne de beklenmedik şeylere hazır olma, hayır. Sevmediği ve hareket etmekte zorlanacağı o plastik kıyafeti, Neuville-sur-Saône'da her ayın ilk pazarı kurulan ve bazen dükkânda çok pahalı olan bir aksesuar ya da parça aradığımızda gittiğimiz ikinci el motosiklet pazarından ve tezgâhlar arasında gezinmenin ve bir-iki saatliğine, sadece küçücük dozlarda içine girdiğimiz bir grubun parçası olmanın keyfi için satın almıştık.

Claude motoru birinci vitese takar, su sıçratarak kaldırıma çıkar ve sanki yarı hızda, müzik kütüphanesine doğru yol alırdı ve biraz acınacak halde işe varırdı. İş arkadaşlarının kıskanmayacağı, hiçbir kızın dönüp bakmayacağı, rock'n'roll'un izini terk edeceği bir gün olurdu. Motosikletini kendi park yerine bağlar, sonra sırılsıklam kıyafetiyle ilerler, kulübedeki bekçiye kıyafetini koridorda bir yerde kurumaya bırakıp bırakamayacağını sorar, havayla ilgili, anlaşacakları bir diyaloga girerlerdi: Yazın ikinci günü olduğunu, neyse ki bir gün önce Fête de la Musique'te yağmadığını söyleyip yağışın uzun sürmeyeceğine dair bahse girerlerdi ve gerçekten de sürmezdi, iki saat sonra, atmosfer basıncı hafifler ve yağmur azalırdı, aynı zamanda kuzeyden hafif ama mükemmel, kara bulutları dağıtmak için gereken küçük bir rüzgâr gelir ve ortalığı ışık doldururdu, parlak ve ışıltılı; kırlangıçlar binaların arasındaki sonsuz dönüp dolanmalarına devam ederlerdi ve sesleri cephelerde yankılanır ve Claude'un yazı karşılamak için açtığı panoramik pencerelerden içeri girerdi.

Ancak 22 Haziran Salı günü hava güzeldi, mevsim normallerinde olduğu söylenebilir. Ve Claude, Merciers'lerin evine kadar gelmişti.

20. Claude işten çıkmadan önce Death in Vegas'ın "Dirge" şarkısını değil de Coldplay'in "Don't Panic" şarkısını dinleseydi

Claude işe devasa siyah ve altın rengi Honda'yla gelmişti ve devasa bir yolcu gemisi olan Lyon Belediye Kütüphanesi'nin güvenlik görevlisi hayranlıkla ıslık çalmıştı, hayrete düşerek. "Le Mans 24 Saat Yarışı'na hazır mısın?" diyerek her şeyi biraz karıştırıp şaka yapmıştı.

Profesyonel kariyerinin oldukça kötü başlamasının ardından –askerlik dönüşü kendi maddi sorumluluğunu üstlenmek ihtiyacıyla Fransa Merkez Bankası'nın tazminat bölümünde iş bulmuştu– kendisiyle dalga geçerek söylediği, kendi deyimiyle Fransız kaldığı bir başlangıçtan sonra, Claude, müdavimi (yüzünü kızartan o kelime) olduğu ve cumartesi günleri beni sık sık götürdüğü müzik kütüphanesinde bir pozisyon açıldığını öğrenmişti.

İnternetten önce tek dinleme araçlarının CD, plak ve bun-

ları çoğaltma yöntemi olan kaset olduğu o dönemi hatırlamak lazım. İstediğimizi istediğimiz zaman dinleyemiyorduk. Bernard Lenoir'ın radyoya parçalarını sızdırmasını, rock eleştirmenleri Arnaud Viviant, JD Beauvallet, Bayon ya da Michka Assayas'nın elimizden tutmasını beklemek zorundaydık, zamanımızın ve paramızın büyük bir kısmını harcadığımız Mercière Sokağı'nın ya da yokuş Croix-Rousse Sokağı'nın dükkânlarından çok şey satın alırdık. ABD'den ya da İngiltere'den gelmesi bazen haftalar süren pahalı ithal ürünler sipariş ederdik ve bunları çocuklar gibi, içimiz içimize sığmadan beklerdik. Ve haftada üç plak ödünç alabildiğimiz belediye müzik kütüphanesine giderdik.

Mutluluğumuz bize sunulan sınırlı seçeneğe ve hata yapma korkusuna bakıyordu. Aradığımız kayıtlar başkaları tarafından ödünç alındığında, şans eseri yaptığımız keşiflere kalıyordu işimiz. Mutluluk, bekleyişin keskinleştirdiği, hissettiğimiz bu arzudan geliyordu. Mutluluk azdı, nadirdi.

Claude gerçekten istediği bu işe girmek için hem klasik, hem de popüler müzik tarihi okudu, çünkü bankayı bırakıp müzik dünyasına bedenini ve ruhunu vermesini sağlayacak bu memuriyet pozisyonu için sınava hazırlanmak zorundaydı. Mucizevi bir şekilde işi kapmış ve zaman içinde *Chelsea* botları ve Perfecto'sundan olmadan departmanın başına geçmişti (patronunun spor ayakkabı yerine takım elbiseyi tercih etmesini istediği bankada bu tahayyül dahi edilemezdi).

Kendi tabiriyle "disko"da, satın almalara karar veriyor, zamanını katalog oluşturmakla, müzik dinlemekle, plak koleksiyonunu CD koleksiyonuna dönüştürmekle, bir rap bölümü (pek revaçtaydı) ve bir elektro bölümü oluşturma olanağını düşünmekle, sonra bir albümün hangi kategoriye girdiğini, house mu yoksa jungle mı olduğunu merak etmekle, sınıflandırmaları yeniden düzenlemekle, bunların moda-

sının geçtiğini düşünüp silmekle geçiriyordu. Ayrıca ekip toplantılarını organize etmek, doğal yetilerinin arasında yer almayan personel yönetimini kontrolden çıkarmamak ve onu yönetici kılan bu hiyerarşiyi kabul etmek gerekiyordu. Claude bazen Bordeaux, Arles ya da Nantes'a rock müziğin farklı akımları üzerine eğitimler vermeye gidiyordu. Akşamları evde albümler dinler, notlar alır ve sevdiği müzikleri bana da tanıtırdı. Bu onu hayata bağlayan şeylerden biriydi; keşfetmek, ortaya çıkarmak, dinlemek, tekrar dinlemek ve aktarmak.

Dominique A'nın ilk albümü *La Fossette*'le geldiği ve bana hareket etmememi, yani mutfaktaki küçük kanepede oturup başka hiçbir şey yapmadan dinlememi söylediği (bana verdiği bu emri hatırlıyorum) aramızdaki bu unutulmaz an bana hatıra olarak kaldı. Ve "Courage des oiseaux"ün ilk notalarını duyduğumuzda omuzlarımızın birbirine değdiğini, gözlerimizin birbirini aradığını anımsıyorum; bu şarkı ki, bütün bir neslin sembolü haline gelecek, bizimse aramızda marşımız, toplanma işaretimiz, gizli kodumuz olacaktı. Akşam yemeğinin ardından, henüz on sekiz aylık bile olmayan oğlumuzu yatırdıktan sonra, Dominique A'nın albümünü şaşkın ve çok heyecanlı bir şekilde tekrar tekrar dinlediğimiz bir sonraki geceyi hâlâ hatırlıyorum.

Salı günüydü. Müzik kütüphanesinin saatine göre, saat dört olmak üzereydi. Masanın üzerinde son bir kez dinlenmek üzere müzikçalara girmeyi bekleyen birkaç CD vardı. Alain Bashung, Daft Punk, Coldplay, Death in Vegas, Placebo, Radiohead, Massive Attack. Claude'un bir gözü saatteydi. Mekânı terk etmeden önce çok uzun sürmeyecek son parçayı seçmeli, görüş alanındaki iş arkadaşlarına el işareti yapıp gizlice uzaklaşmalıydı. "Yol için son bir tane" ifadesi kulağa hiç bu kadar doğru gelmemişti. Bu da oğlunun onu bekledi-

ği (oğlunun onu beklemediği) okula geç kalmak istemiyorsa, müzik kütüphanesinin kapısından doğru zamanda geçmesini sağlayacaktı.

Herkesin uyguladığı o rutin, son e-posta, son telefon görüşmesi, son müşteri, operasyon için gereken zamana göre değerlendirilen her şey konusunda uzmandı. Tüm bunlar olurken bu manevranın kaçınılmaz olarak bir gecikmeye yol açacağını biliyordu. Profesyonel zamanın –özellikle 1999'da hâlâ marjinal olan e-postanın ortaya çıkışından bu yana– taşkın bir nehir gibi, hiç ara vermeden, hiçbir dakikayı boşa harcamadan, özellikle de günün sonunda, her zaman halledilmesi gereken bir acil durum, ulaşılması gereken başarı, ayarlanması gereken bir randevu olduğunda taştığı bir gerçektir. Her zaman çalan bir telefon vardır.

Başka bir deyişle, kimsenin erken çıktığını görmedik. Böyle bir şey yok. Bazı devlet dairelerinde bile.

En kısa parça Coldplay'in yeni çıkan, 3'27 uzunluğundaki "Don't Panic"iydi ve Mercière Sokağı'ndaki plak dükkânından yeni gelen kutunun içindeydi. Ancak Claude, Death in Vegas'tan (birkaç ay sonra kült Levi's reklamı için kullanılacağını hiç bilmediği) 5'44 süren "Dirge"ü keşfetmeye istekliydi. Kafasındaki iki dakikalık bir ikilemdi. Hiçbir şey söylemesem de olur, böyle bir adiliğe yüksek sesle gülsem de. Ayrıca iki dakika, bir ömür, hatta bir gün yanında nedir ki? İki dakika, şarkıyı yarıda kesmek ya da dönüş yolunda biraz daha hızlı gitmek için yeterli olurdu ve o zaman bile, şehirde, trafik ışıklarıyla, acele etmenin anlamı yok ve Claude bunu biliyordu, o ki, uzun zaman bisiklet süren (hâlâ avluda duran bisikleti), Cezayir'den geri dönüşünden beri şehirden şehre savrulan ailesinde kullanılan halk dilinin bir kalıntısı olan, çok sevdiği bir lafla söylersek, *zar zor* aşması ge-

reken dönüş yolundaki yokuş dışında bisiklet ya da motosiklete binmenin aynı süreyi aldığını fark etmişti.

Ama şimdi, Honda 900'le on beş dakikadan kısa bir süre içinde varacaktı ve okul zili çaldıktan sonra gelse bile, bu bir trajedi olmazdı. En son gelenlerden olmak (daha önce de belirttiğim gibi) tüm ebeveynlerin başına gelen bir şeydi, en azından çalışanlar olarak, başka bir ebeveynin ona göz kulak olacağını, bir çocuğun kaldırımda asla yalnız bırakılmayacağını biliyorduk. Yine de endişelenirdik, biraz da mahcup olurduk ve bu iyiliği karşılıksız bırakmazdık. Çay saatinde size geliyorum, oyun saatinde bize geliyorsun.

Claude "Dirge"ü dinlemeyi tercih etmişti, yine de bundan emin olmadığımı itiraf etmeliyim (birkaç metre ötede çalışan ve Claude'un albümü kabına geri koyduğunu gören Eric'in bana söylediklerine güveniyorum), sadece bu son günü hayal etmeye çalıştığımda içimde oluşan bu boşluğu yatıştırmak için varsayımlarda bulunuyorum. "Dirge", biraz geç kalarak varoluşa tadını tuzunu veren küçük adrenalin hissini yaratmak için tercih ettiği seçenekti. Normal, insan dediğin gecikir. Hatta motorun hızlanmada gecikmesi demek istiyorum.

Aylar boyunca "Dirge"ü tekrar tekrar dinledim, çünkü içimden gelen (ve belki daha fazlası) buydu. Ve Richard Fearless tarafından kurulan bu İngiliz müzik grubu. Gitarlar ve bir kadın sesiyle başlayan, sonra ritmiyle insanı yavaşça içine çeken, distorsiyonlu bir sentezleyicinin girişiyle açılan, hafif puslu bir gitarın ortaya çıkmasıyla biraz yükselen ve neredeyse en ön plana yerleşen davullarla desteklenen unutulmaz şarkının her saniyesini biliyorum. Kesilmesi imkânsız bir yoğunluğa bürünen bu tekrarlı birkaç notayla (fa, mi, re, fa, do, re) artan, yoğunlaşan ve vücut bulan katmanların her

birini deneyimledim. "Dirge"ü baştan sona dinlemeden yarıda kesmeye yeltenenlere meydan okuyorum, hep buna inandım; bu cinsel bir yükselişi askıya almak, zevk ânında ışığı açmak gibi olurdu. Doygunluğun, titremenin bir parçasıyız; notalar geliyor, kalıyor, aşamalarla tırmanıyor, bizi daha da uzağa götürüyor; bağımlılık yaratan tüm bu sükûnette, içine gömülme umuduyla kendimizi bıraktığımız pamuk kalınlığındaki akış, hem saykedelik hem de punk. Bu harika.

Ve sorun da bu.

Haydi! Kapat şunu! Tavlanma.

Eşyalarını al ve bas git.

Acaba Claude günlüğüne bu şarkıyı aktarsaydı, bu konuda ne yazardı, *la la la, la la la*'dan başka şarkı sözü olmayan bu 5'44'lük parçayı nasıl değerlendirirdi? Sık sık müzik hakkında yazmanın imkânsız olduğunu itiraf ederdi, rock müziğe kelimeleriyle asalet katan efsanevi Anglosakson eleştirmenler Greil Marcus ya da Lester Bangs'in ilham verici yazılarında okuduklarına inanamazdı. Kabul edelim ki bu birkaç satırla onu son bir kez şaşırtmaya çalıştım. Bunun onu en azından gülümsetmesini isterim. Ortaya koyduğum bu zahmetli ciddiyet ve bu sergilediğim bağlılık.

Claude'un kalemi kuvvetliydi, beni baştan çıkaran yeteneği buydu. Bazen her şeyin net olduğundan emin olmadığında, ağır bir metaforun uygunluğundan şüphe ettiğinde yazılarını okumamı teklif ederdi. Akşamları dairede Canon S-50 kelime işlemcide yazıyor, sanırım çıktı alıyor ve gazeteye götürüyordu. Bazı disketler, ben açmaya cesaret edene kadar uzun süre kutuların dibinde kaldı, sanırım Claude ilk bilgisayarını aldıktan sonraydı. Sonunda her şeyi karıştırdım.

Claude nihayet kapıdan çıktığında saat 15.55'ti. Onun efsanevi geç kalışını bilen ve haftada iki gün kendilerinden önce çıkmasına aldırış etmeyen iş arkadaşlarını selamlamaya zaman ayırmamıştı. Kapıyı açarken aynı anda ceketini de giymişti. Sırt çantasını, anahtarlarını, kaskını ve eldivenlerini aynı anda tuttuğunu, her şeyi bir arada tutmaya çalıştığını ve kendisini zemin kata götürecek asansörün düğmesine basmak için bir parmağının boşta kaldığını hayal ediyorum. Çoğu zaman olduğu gibi asansörün üst katlarda bloke olup gelmesinin dakikalarca sürmeyeceğini umuyordu, öğlen birlikte yemek yediği ve bana son yemeğinin ayrıntılarını ve bilmediğim başka şeyler anlatacak olan Guy'in çalıştığı uç noktada mesela.

Claude zemin kata inip, muhtemelen Honda'ya göz kulak olmuş bekçiye selam vermişti; o kadarını da araştırmadım, sonrasında ya hayretle ya da şüpheyle Claude'a bakakalmıştır, hiçbir fikrim yok. Claude bu sırada bu canavar gibi motosikletin marş düğmesine basıp, kaskını taktıktan ve yeni sırt çantasını omuzlarının arkasına sabitledikten sonra motoru ilerletmeye koyulmuştu. Bu çantada, eşyaları bana iade edildikten sonra büyük çelik kilidi, Coldplay ve Massive Attack CD'lerini, oğlu için ödünç aldığı iki *Quick ve Flupke* çizgi romanını ve *Les Inrockuptibles*'in Haziran 1999 sayısının kapağında Larry Clark'ın vizyona giren *Another Day in Paradise* adlı yeni filmini bulacaktım. Gaz verirken motoru kükretti, ama hareket etmedi, bu ılık haziran havasında pencerenin arkasındaki, daha doğrusu kapının eşiğindeki nöbetçiye buna hâkim olduğunu, müzikal dilin yanı sıra bu dili de konuşabildiğini, kütüphanede çalışan bir entelektüelden başka bir şey de olabileceğini gösterdi; muhtemelen kendisiyle aynı müziği dinlemeyen ya da aynı kitapları okumayan ama günlerini kulübesinde başını kaldırarak izlediği, omurları-

nı sıkıştırmış ve muhtemelen kronik ağrılara neden olmuş küçük bir televizyonun önünde geçiren adamla bir bağlantı kurabilirdi. Claude 183 kiloluk iki tekerliyi manevra yaptırıp doğru yöne sokmaya çalışırken iki-üç kez daha kükretmişti. Hiçbir şeyi unutmadığından emin olmak için son bir kez eşyalarını kontrol etti. Bekçiye başıyla selam verdi, o ise başparmağıyla onay işareti yaptı. Yarın görüşürüz. *Ciao amigo,* yarın görüşürüz.

Saat tam dörttü. Neredeyse erken gidecekti.

21. Eğer Claude 300 frankını Société Générale'in bankamatiğinde unutmasaydı

Ama o kadar da erken olmayacaktı, çünkü Claude çok alışılmadık bir mola vererek rotasından biraz sapmak zorunda kaldı. Guy kazadan birkaç hafta sonra bana bu anekdotu anlattı ve ben nasıl yorumlayacağımı bilemedim. Claude, Lafayette Galerisi'nin köşesinde bulunan ve o zamandan beri kapalı olan "Tout va bien" adlı restorana Guy'le öğle yemeğine gitmeden önce bir miktar para çekmiş ve Société Générale ATM'sinde 300 frank unutmuştu. Bunu günün yemeği ile kahvesinin parasını öderken fark etmiş ve Guy'i buna şahit yapmıştı. Guy de çaktırmadan kıkırdıyordu, çünkü Claude'un adeta unutkanlık ve kaybolan nesneler koleksiyonu yaptığı anlaşılmıştı; tıpkı iş anahtarları gibi, kütüphanedeki ödünç alma salonunu açan anahtarlarla ilgili süregelen bir şaka vardı. Halk bazen koridora doluşup kapının kilidinin açılmasını bekliyordu.

Claude yazın ortasında bile yanından hiç ayırmadığı ceketinin ceplerini kontrol ettikten sonra –çünkü değerli her şeyi; cüzdanını, parasını, anahtarlarını, güneş gözlüğünü ve bilmediğim diğer şeyleri ceplerinde taşıyordu– ve ayın sonuna kadar yemek kartındaki parayı tükettiğinden, ödemeyi sonunda kredi kartıyla yapmıştı. Perfecto'sunu başka bir nedenle nadiren çıkarırdı, bir gün yarı şaka yarı ciddi bunu söylediğimde, bana böyle yaptığını itiraf etmişti. Çok yapılı olmadığı için kendini savunmasız hissediyordu ve erkeklerin büyük, kaslı bir gövdeye sahip olması gerektiği şeklindeki kanonun şüphesiz dışındaydı. Ve benim hoşuma giden de buydu, o ince yapı, o keskin profil, o köşeli güzellik.

Tout va bien'den çıkınca bankaya dönmek istiyordu, ama pek vakti yoktu; akşamüstü, dönüş yolunda uğrayacaktı.

Saat dörttü ve Claude'un oğlunu okuldan almadan önce buraya uğraması gerekiyordu. Bu birkaç dakikasını alırdı, Société Générale onunkini dik kesen bir sokaktaydı, ters yöndü, ama üç yüz metre bile yoktu mesafe. Az önce kontrol ettim.

İki arabanın arasına park etmiş, zile bastıktan sonra ve kilidi otomatik açan çalışanı korkutmamak için gişeye gitmeden önce kaskını çıkarma özenini göstermişti. Onu kısa kollu gömlek giymiş genç bir adam karşılamıştı – Claude onu kendisinin yirmi yaşındaki haline öylesine benzetmişti ki bu durum karşısında dehşete düşmüştü. Claude'un ciddiyetini anlayınca genç adamın suratında rahatsız bir gülümseme belirmişti: Claude tamamen iyi niyetli, samimi ve özgüvenli bir şekilde, ATM'nin banknotları kimse ele geçirmeden yutacağını ve bankanın basit bir talep üzerine parasını geri vereceğini umuyordu. Pleksiglas gişenin önünde uzun dakikalar boyunca dikilmek; hesap numarasını, banka kodunu, gişe kodunu bulmak; ezbere bilmediği bu numaralara bakmak için cebinde çek defterini aramak; doğru düzgün yaz-

mayan bir kalemle bunları kopyalamak; sıfırların sayısında bir hata yaptığı için yeniden başlamak; sonra da artık bir telefon konuşması tarafından ele geçirilen görevlinin kendisine dönmesini beklemek... Bir form doldurmak zorunda olduğu için tüm bunları yaptı. Gişe görevlisinin formunu kabul edip damgalaması, bir kopyasını çıkarıp kendisine vermesi ve başvuruyu kaydetmesi gerekiyordu. Bu sanılandan daha uzun sürecek ve Claude'un geç kalmasına yetecekti. Şimdiye kadar doğru tempoda olan Claude, form meselesi yüzünden geç kalacak ve karnında hafif bir ağrıya yol açacaktı, ki bu da gecikmeden oradan sıvışması gerektiği anlamına geliyordu.

Claude'un, o sırada doldurduğu ve birkaç saat önce bankamatiğin vermesi gereken 300 franka dokunmadığını beyan eden belge karşılığında parasını alıp almadığını asla bilemedim, çünkü hastanenin acil servisinin bana verdiği eşyaların içinde hiç banknot yoktu. Bana eşyaları teslim edilirken bu olaydan habersiz olduğum için, tıpkı ölüm saatini sormaya cesaret edemediğim gibi, bunu sormak da aklıma gelmezdi. Ve bilseydim bile, itiraz etmek ya da şüphe ettiğimi belli etmek için ağzımı açacak enerjiyi bulacağımdan emin değilim, bunu kesin olarak hatırlıyorum.

Claude'un Guy'e söylediğini yapıp bankaya uğradığından emin değilim, belki de çok geç olduğunu düşündü ve gitmedi. Elimde kanıt yok ve bunun hiçbir önemi de yok. Hesabından 300 frank çekilip çekilmediğini kontrol etmeyi hiç düşünmedim, yine de şifresini biliyordum, hâlâ hatırlıyorum, 2599, istesem hemen öğrenebilirdim. 2599. Temmuzun ilk günlerinde posta kutusuna bırakılan hesap özetinden bunu kontrol edebilirdim.

22. Eğer trafik ışığı kırmızıya dönmeseydi

Claude Société Générale'den aceleyle çıktı, ardından Brotteaux Bulvarı'ndan Tête-d'Or Parkı boyunca uzanan Belges Bulvarı'na bağlanan yoldaki trafik akışına katıldı; burada özel konaklar ve lüks konutlar birbirini izliyordu, herhangi bir sokağın köşesinde ne bir fırın, ne de bir kafe vardı. Makul bir hızda sürdü motorunu, aynı sabah çevre yolunda yaptığı denemeyle alakası yoktu bunun (bundan henüz bahsetmedim, konuyu saptırırdı ve zaten bunu yazmaya tam olarak hazır değildim). Motorun hızını, yol tutuşunu, frenini ve hayatında ilk kez bu kadar güçlü bir yarış aracına hâkim olabilme düzeyini test etmişti. Guy'in kazadan sonra bana anlattığına göre, sabah Claude, Honda'yı Mercierlerin evinden, daha doğrusu kendi evinden aldıktan sonra, 900 CBR'nin ne cevherler sakladığını görmek istemiş, çevre yolunda, Vaulx-en-Velin'e kadar olan radarsız kısımda saatte 200 km'ye kadar çıkmış ve sol şeritteki bir roket gibi sürü-

cülerin dikiz aynasına girmişti (yani o sabah trafik sıkışıklığı hiç mi yoktu?), işe giderken bununla övünmüştü, ergenlik coşkusuyla yeniden buluşmuştu, içindeki derinliklerde kıvrılan bu karanlık bölge gıdıklanmıştı. Burada hiç şüphesiz savaşta Cezayir'den koparılan çocukluğundan beri gömülü bir şiddet uykudaydı, belki de Lou Reed'in "Hızlı yaşa, genç öl," sözüyle bir olmak istemişti, bilmiyorum, yarı melek yarı şeytan gülümsemesiyle, uğruna ölünecek bir gülümsemeyle görebiliyorum, beni deli eden o sırıtış. Düpedüz delirten.

Çevre yolundaki bu hızlanmayı düşünüyorum da, bu yapabileceğinin minimumuydu, sadece işe gitmek için, burnunun dibinden geçen otobüslere ve trafik ışıklarına takılıp kalarak, Honda'ya binecek hali yoktu. Motorun sınırlarını zorlamaktan, onu kükretmekten, bacaklarının arasında yıldırım hızına erişen o yarı atomik reaktöre sahip olmaktan kendisini alıkoymayacaktı.

Ama hepsi bu kadardı, günün bitiminde eve dönüyordu, tekrar rutinine girmişti, vardığında yapacaklarını düşünmekle meşguldü. Her iş dönüşünün getirdiği tatmin duygusuyla. Tekrar evine dönüp mahrem ve özel hayatında olmak, içine kapanmak, korunmak, kapıdan girişine programlanmış bir gerileme işareti olmaksızın. Dolabın önünde ayakta yediği Côte d'Or çikolatası, dörtlü paketler halinde aldığı Ovomaltine barları, buzdolabının önünde çömelerek şişeden içtiği süt, ayakkabılarının yerini terliklerin almasıyla rock'n'rollcu adamın aniden daha az havalı olması. Sırt çantasını açıp pikaba koyacağı albümleri çıkarması, Guy'in okumasını tavsiye ettiği ve benim de sırt çantasında bulduğum, ödünç alınmış kitap, *Alıklar Birliği*.

Gün sonuydu, işten eve döndüğünde rahata erecekti. Motosikleti geri getirecek ve bir daha çözmemek üzere direğe bağlayacaktı. Dominique A.'nın *La Mémoire neuve* albü-

mündeki "Le Travail" adlı o öfke dolu şarkısı aklıma geldi, Claude belki de gün içinde bunu duymuştu ve ben bunda anlam ararken içini boşaltmıştım. "Je revenais du travail, personne ne m'attendait" [10]

Resmî istatistikler şöyle der: Her üç ciddi kazadan ikisi, ev ile iş arasındaki bilindik rotalarda, tamamen özümsendiği için zararsız olduğunu düşündüğümüz kısa ve üzerinden tekrar tekrar geçtiğimiz bu yollarda vuku buluyormuş. Öldüren maceranın yokluğu, nesnel riskin yokluğu en büyük tehlike. Hem, Paris'ten döndüğüm akşam kazayı öğrendiğimde, sanki rutinin bu denli dramatik bir sonuca izin vermesi imkânsızmış gibi, kazanın ciddi olabileceğini bir an bile düşünmedim. Bencillik ve bayağılık hemen su yüzüne çıktı ve kendi kendime, açıkçası eve taşınmadan hemen önce bir kaza geçirmenin iyi bir fikir olmadığını, işleri bizim için karmaşıklaştıracağını düşündüm. Oldukça sinirlenmiştim.

Claude'un her zaman bir motoru olmuştu: On sekiz yaşındayken ailesiyle birlikte Rillieux-la-Pape'ın ZUP'unda yaşadığı zamanlardaki ilk Yamaha 125'inden bu yana. Tam o zamanlar onunla tanıştığımda, binamın önünden geçerken, dik açılı virajda eğilerek, muhtemelen dikkatimi çekmek için gazı kesip ve sonra sertçe gaza yüklenirdi – motorun gürültüsüyle ayaklanıp yatak odamın penceresine koştuğumu biliyor muydu, bunu ona hiç söylemedim. Sonra da Lyon Opera Binası'nın önünde, o kovulduğumuz ilk daireyi kiraladığımız küçük sokakta güpegündüz çaldırdığı sofistike bir Kawasaki 650. Ondan sonray Yamaha 500 XT, *büyük tek silindirli*, çok değer verdiği ve bölgenin tüm yollarını birlikte katettiğimiz ve 10 Mayıs 1981'de Villard-de-Lans'a giderken bir kaza geçirdiğimiz motoru; bu kaza benim beyin travması

10 (Fr.) İşten dönüyordum, beni bekleyen yoktu.

ile beraber bilincimi kaybetmeme (kime oy verdiğimi bilmiyordum) ve Grenoble Üniversitesi Eğitim Hastanesi'nde kısa bir süre kalmama neden olmuştu. Bunu, ilk sıfır motorunu, cazibesine ve havalı sürüşüne bayıldığı ünlü Suzuki 650 Savage'ı satın almadan önce bisiklet sürdüğü bir dönem izledi. 1999 yazında, neden motoru elden çıkarmak zorunda kaldığımı söylemek istemediğim, Chambéry'den genç bir adama satmak zorunda kaldım. Bir de unuttuğum, art arda hırsızlıkların, sigorta şirketleriyle yaşanan yanlış anlaşılmaların ve orada burada yakaladığım konuşmaların nesnesi olan, bu oldukça büyüleyici, özel kelime dağarcığını edinmemi sağlayan ve Claude'un arabaya karşı dirençli, trafiği sıkıştırmak istemeyen, her türlü boyun eğmeye ve özellikle de trafik sıkışıklığına direnen adam tarzını doğruladığı tüm motosikletler var. Hakaret olarak gördüğü meblağı ödemeden geçerek gösterdiği otoyol ücretlerine karşı direncinden bahsetmiyorum bile.

Claude bulvar boyunca, bir arabayı takip etme düşüncesinin her zaman kendisini çıldırttığı ve normal diyebileceğimiz bir şekilde, motosikletlilerin her zaman yaptığı gibi araçların arasından geçerek, arkada kalma fikrine katlanamayarak, ilerledi. Sabırsız bir arı gibi davrandı, sol kanatta vızıldadı, hafifçe slalom yaptı, kendine birkaç ayrıcalıklı geçiş hakkı verdi, öndekinin kuyruğuna yapıştı ve sonra kayboldu. Eğleniyordu, tahminim ve şüphesiz umudum bu yöndeydi, Tadao Baba tarafından tasarlanan karbüratör sayesinde, yolda yağ gibi kaydı, beygir gücünü tutarak freni çiğnedi, akşamüstü saatlerine henüz erişilmediğinden sıralar halinde toplanmayan, saatte 60 kilometrelik hız sınırı olan yolun iki şeridinde tıkanıklığa sebep olmadan ilerleyen arabaların arasında dolaşmakla yetindi.

Motorun sesiyle beraber aranarak, mıymıy, aklıma gelen kötü kelime bu, ilerliyordu, her şey daha sportif bir sürüş tarzına teslim olmasını engellediğinden sağ elindeki gaz koluyla fazla oynamıyordu, ama bilemiyorum, belki de trafiği hiçe sayarak semti kayan bir yıldız gibi geçti, hafifçe sola doğru, uzun, düz bir çizgide, zararsız bir sembol olarak beyaz şeridi biraz çiğneyerek, Paris maceralarımdan döndüğümde istasyondan bindiğim, binmeye de devam ettiği ve yaşadığımız yer olan, Rhône'un diğer tarafındaki Boucle yokuşunun ortasında beni bırakmadan önce tıngır mıngır giden 38 numaralı otobüsü geçti.

Rhône Nehri, 6. Bölge ile okulun ve ayrıldığımız dairenin bulunduğu Croix-Rousse Semti'nin arasındaki sınırı belirler; bu noktada şehrin yukarısından, Saint-Clair Şelaleleri'nden hemen sonra, mevsime bağlı olarak az ya da çok köpüklü bir şekilde çağlayan, ancak her zaman bize kaynağını buzullardan aldığını hatırlatan beyaz-mavi renkte, geniş ve parlak bir nehirdir. Hem yüzmenin, hem de balık tutmanın ve PCB'lerle zehirlenmiş bu balıkları yemenin yasak olmasına rağmen, Rhône Nehri ve kıyıları haziran ayından itibaren istila edilir. Bu konuyu masada konuştuğumuzu hatırlıyorum; nitratlar, ağır metaller ve diğer pestisitlerden oluşan endişe verici bir kokteyl taşıyan Rhône sularının kirliliğini, o zamanlar *Progrès*'in baş sayfasında yer alan bu yeni isimle, PCB ya da piralen sözcüğüyle özetlemiştik.

Claude'un yolculuğunu durduran ve Guimet Müzesi'nin önündeki trafik ışığını kırmızıya çeviren ânı geciktiriyorum. Bu, hikâyenin devamı için belirleyici olacak. Şimdilik PCB'den ve çimenlikte dolaşan ve nehirden yansıyan sıcak güneş ışınlarını arayan gençlerin, gayrimeşru çiftlerin, birbirleriyle tanışan erkeklerin, ağaçların arkasında kendileri-

ni izole ederek ot saran ve bir ateşin etrafında akşamını geçiren, acemice gitar tıngırdatan ve titreşimleri Croix-Rousse tepesine kadar yankılanan jembe çalan öğrencilerin olduğu, küçük, doğal plajlardan bahsediyorum.

Bu ışığı kırmızıya çevirmekte tereddüt ediyorum, çünkü bir saniye daha yeşil kalsaydı, Claude hiçbir engelle karşılaşmadan yoluna ve muhtemelen var olmaya devam edecekti ve o günle ilgili bir şey aklımızda olmayacaktı, diğer günler gibi, ne dikkat çekici ne de unutulmaz olacaktı, beraberinde herhangi bir soru getirmeyecek ya da yazıya dökülmesine gerek olmayacaktı. İçine çıplak kollarla girdiğimiz, o ipeksi öğleden sonranın ılık rüzgârına teslim olduğumuz, yazın titreşimlerini kucaklayan bir gün, derslerin bitiminden, büyük kurtuluştan hemen önce, taşınmadan, sonunda yaşayacağımızı bildiğimiz bu yeni hayattan hemen önce. Bakış açım bu şekildeydi, belki de bunu böyle hayal eden tek kişi bendim. Yeni eve gelişi daha geniş ve daha umutlu ufukların başlangıç noktası olarak görüyordum. Sanki bunca zaman beklememiz ve yetişkin hayatımızın nihayet bize layık olan bir boyut kazanması için uygun yeri bulmamız gerekmişti. O kırk bir, ben otuz altı yaşındayken. Hızlı değildik, en azından her zaman öyle değildik.

Trafik ışıklarının nasıl çalıştığını bilmiyorum; ilk kez 1868 yılında Londra'nın bir semtinde, Bridge Sokağı'nın köşesinde görevli bir polis memuru tarafından trenlerin durdurulması gerektiğinde kullanılan bir gaz feneri olarak ortaya çıktılar, ancak günümüzde mühendislerin bunları trafik akışı çalışmalarına göre ayarladıklarını ve böylece bir caddenin trafiğinin mümkün olduğunca sorunsuz bir şekilde aktığını düşünebiliyoruz. Direksiyon başındayken, hızımı caddelerde bir dizi yeşil ışığı bir araya getirecek şekilde ayarlama-

yı ve önümde peş peşe yeşile dönen ışıklardan oluşan kırmızı (tabiri caizse) halıyı görmenin keyfini çıkarmak ve olduğum insan ile elektronik kutularda bulunan makine arasında tam bir uyumu yakalamak için hızlanışımı geciktirmeyi seviyorum. Çok hızlı gitmenin bir anlamı yok, sadece yolun önünüzde açılmasını beklemek yeterli, bu gizemli bir zevk.

Bu trafik ışığı meselesi uzun zaman kafamı kurcaladı, çünkü o zamanlar kavşak modası şehirden çok kırsal kesimi ele geçirmişti; sanki akışları, insanları, akışkanları, zamanın ilerleyişini durdurmak artık mümkün değilmiş gibi, sanki modern insan, ağların açık musluklarından gece gündüz akan iletişim sayesinde, dürtülerinde herhangi bir kesinti yaşamıyormuş gibi. Trafik ışığıysa, sanki açılmayacak bir kapının önünde beklercesine, sınırsız olmayan bir erişimi vurgulayan tepkisel bir hayvandı adeta. Adeta kapalı bir sınır kapısı gibi, ötesine geçemeyeceğin bir son gibi. Ticaretin, malların (sorun da bu zaten), para birimlerinin ve ideolojilerin serbest dolaşımı, basit bir kırmızı ışığın her şeyi durdurabileceği fikrinin yerini aldı. Konudan çok saptım.

Guimet Müzesi'nin önündeki ışık sarıya döndüğünde, Claude yüz metre uzaktayken ve hiçbir şey böyle bir kesintiyi haber vermemişken, Brasserie des Brotteaux'da, ardından Clinique du Parc'ta (sonra adresi değişti) dahi yavaşlamadan, kaymak gibi bir yolculuğun ilk kısmından sonra, ışıkta geçmek ona cazip geldi; bu, kimsenin hayatını tehlikeye atmazdı, çünkü Boileau Sokağı'na hiçbir araba gelmiyordu. Bir saliselik tereddütten sonra –geçiyorum, geçmiyorum, bu durumda harekete geçmek lazım, ya öndeki araca takılma riskini göze alarak hızlanmalıyım ya da arkadan çarpılma riskini göze alarak fren yapmalıyım– ve şüphesiz ki uslu olma arzusuna yenik düşerek, çünkü damarlarında hâlâ sabahki ihlalin tadı vardı, ve tabii bıçak kemiğe dayanınca yasaklar

otoritesine boyun eğdi; Claude'un sinirlerini birazcık da olsa geren küçük bir sıkıntısı olduğunu sanıyorum, dişlerinin arasından ufak bir küfür sızdığını duyuyorum, bunun sebebi vites düşürerek başlatılması gereken bu iniş, pes eden, havlu atan kişinin hayal kırıklığına yer açmak için gazla aynı anda kesilmesi gereken zevk. Kendini otomobil sürücüleriyle aynı gemide bulması... Hepsi başlangıç çizgisinde durmuş, bu kelimeyi kullanmaya cesaret edelim, hepsi hadım edilmiş, hepsi kendi öngördükleri programda geride kalmış.

O zamanlarda koltuğunuza koyduğunuz ve yolculuktaki her boşlukta, trafikteki her aksamada danıştığınız cep telefonu yoktu, bekleyişi süslemek için gerekli sabırdan, değiştirilen radyo istasyonundan, bir tutam saçı düzeltmek için indirilen güneşlikten başka bir şey yoktu. Motorcular için, bu otuz saniyelik hareketsizlik dayatmasında, yanlarından geçen bir kıza bakmak, sırt çantasının iyi sabitlenip sabitlenmediğini ve kol saatinden yetişilmesi gereken zamanın kaçıp kaçmadığını kontrol etmek dışında yapacak bir şey yoktu. Bugünlerde, bir motorcuyu telefonuna bakarken yakaladığım oluyor; rahatlamış bir halde eldivenleriyle yazarken onu izlemeye koyuluyorum.

Yoksullar, evsizler, mülteciler pencerenin arkasından bize yalvarmaya, belki de başlarını biraz da olsa suyun üstünde tutmalarını sağlayacak olan gazeteyi satmaya, bir geçiş hakkı gibi, yeni türden bir geçiş ücreti olarak verilen ve nereye gittiğini kimsenin bilmediği birkaç bozuk para toplamaya başladıklarından beri, kabul etmeliyiz ki, kırmızı ışıkta durmak çifte ceza haline geldi. Claude sık sık motosikletlilerden hiçbir şey istenmediğini, ayrı bir tür olarak görüldüklerini, korkuluk görevi gören ve genelde itici olarak algılanan bir ekipmanın arkasında gizem taşıdıklarını söylerdi. Bir dalgıçla, bir arıcıyla veya aya giden bir kozmonotla konuşmaya ça-

lışır mıydık? İnsan, motorcuları yüzsüz, sözsüz ve cüzdansız sanabiliyordu.

Claude, Guimet Müzesi'nin önünde normal, temkinli bir şekilde durdu; pol pozisyonunda, tekrar yola çıkmaya hazırdı. Başını sola çevirdi ve Doğa Tarihi Müzesi'nden çıkan ve öğretmenleri tarafından izlenen ergen öğrencileri gördü: Burası, çocuğumuz olduğundan beri, dünyanın bize neler sunabileceğini ona göstermek için sabırsızlandığımız zamanlarda, kışın bazı pazar günlerinde ziyaret ettiğimiz bir yerdi. Camın arkasında yer alan kın kanatlılar, *scarabaeoidea* ailesi ve kelebekler, oğlumuzun bize denizin en korkunç yırtıcısı olduğunu öğrettiği *Orcinus orca* –ölüm aracısı– adını taşıyan dev bir katil balinanın iskeleti, doldurulmuş antiloplar ve kurt, bodrumdaki Mısır mumyaları ve Émile Guimet'nin Uzak Doğu seyahatlerinden dönerken getirdiğine şüphe olmayan Asya maskeleri, ki bunlar, 1836 senesinde olsa da, Claude gibi 2 Haziran'da doğan (bu aptalca bir ayrıntı, ama her ayrıntıda bir anlam arıyorum) Lyonlu bu sanayici ve büyük koleksiyonerin uzmanlık alanıydı ve şehrin en ahenkli, huzurlu yerlerinden biri olan bu müzenin yaratılmasına katkı sağlamıştı. Sonra müze kapandı ve koleksiyonları, çağdaş dünyada kabul görme çabasıyla Confluence Müzesi'ne aktarıldı.

Claude'un bundan haberi olmadı, ama onsuz dönmeye devam eden dünya hakkında bilmediği her şeyi saymaya başlasam liste uzar gider.

Claude, ortaokul öğrencilerinin toplandığı müzenin girişine baktığında, içerideki loş ışığı ya da zemin katın tümünü kaplayan büyük mamut iskeletini veya kendisinin Rillieux-la-Pape'ta bir ortaokul çocuğu olduğu zamanı, bizim neslimizdeki çocukları kimsenin göndermediği bu müzenin de-

ğil, okulun merdivenlerinde öğretmenlerinin önünden kendi yürüyüşünü hatırlamış olabilir.

Son düşüncelerini nereden bilebilirim, tam orada, tatilin gelişine heyecanlanan bir grup öğrencinin önünde, hayatını sona erdirecek olan bu ışıklar tarafından durdurulmuşken. 20. yüzyılın son yılında, o 22 Haziran Salı günü saat 16.24'te aklından neler geçti?

Bir şarkı mı mırıldanıyordu, belki de duyduğundan beri kafasında dönüp duran Death in Vegas'ın "Dirge"ünün üç notasını mı tekrarlıyordu? Yoksa Iggy Pop'un "I Wanna Be Your Dog"unu mu söylüyordu, Iggy'nin ritim olarak kullandığı kırık cam efektini elde etmek için bazen bir şişeye bıçakla vurarak, mutfak masasında ıslıkla çaldığı kült şarkılarından biriydi, bu da ritme eşlik etmek isteyen oğlumuzu eğlendiriyordu, tabii Claude ona sadece birkaç kez vurma hakkı tanıyordu, ona rock'n'roll mirasını aktarma konusunda takıntılı oluşunun hakkını vermek istiyordu.

Claude ışığın yeşile dönmesini bekliyordu; Rhône'dan önceki son düzlüğe girmek için, Boucle köprüsünden önceki üç yüz metre diyebiliriz buna, sonra da Croix-Rousseluların dar oluşuyla, *canut* cepheleriyle, her sabah 08.00-09.15 arası iniş yönünde sıkışan trafiğiyle iyi bildiği Eugène Pons Caddesi'nden okula doğru tırmanış, yokuşun yarısında, virajdan hemen önceki ilkokul, çocukları karşıdan karşıya geçiren ve onların "karşıdan karşıya geçiren kadın" diye seslendiği sarı yelekli kadın, kapının önünde biriken ebeveyn grupları, motorcuyu panikleten çocuk kümeleri.

Claude bekliyordu ve okuldan sadece beş dakika uzaktaydı. Yanındaki arabada yolcu koltuğunda oturan ve aynada rujunun rötuşa ihtiyacı olup olmadığını kontrol eden kadına bakıyor olabilirdi, ama ben onu daha çok bir metre ileride, iki ayağını da yere basmış, uzun bacakları motorun iki yanından asfalta sabitlenmiş hayal ediyorum; sol ayağı birinci vi-

tese takmadan, vites kutusunu çalıştıracak selektöre basmadan, klik, aynı anda sol eliyle debriyajı bırakıp gaz kolunu çevirerek ışıkta duran arabaların arasından sıyrılmadan önce.

Claude bekliyordu ve acaba hangi okült kuvvet, hangi görünmez güç onun motoru çalıştırmasını engellemek, onu orada tutmak, yüz metre ileride onu bekleyen tehlikeye koşmasını önlemek için harekete geçmiş olabilirdi?

Gaza basma sakın.

Ne zaman duracağına ve ne zaman gideceğine senin yerine karar veren bu zorunlu kırmızı ışık oyununu oynama. Orada durup müzenin merdivenlerinde kargaşa yaratan ortaokul öğrencilerini izle. Orada kalıp aklına gelen düşüncelerde kaybol, seni ZUP'a geri götüren, Carte de séjour müzik grubunun gitaristi olacak ve ilk rock konserlerine seni davet edecek Mohamed Amini'nin yanında oturduğun o sınıfa götüren düşüncelerde. Mohamed Amini, ben bu satırları yazarken vefat etti, tıpkı grubun solisti, seninle aynı yıl Cezayir'de doğan arkadaşın Rachid Taha gibi.

Orada kal, kımıldama.

Clash'in solisti Joe Strummer, 1982 tarihli *Combat Rock* albümünde, "Should I stay or should I go?"[11] diye soruyor. Claude bu şarkıyı ezbere biliyordu ve bazen onun eşliğinde dans ettiği de olmuştu; dar pantolonunun içindeki bacaklarını ve kollarını dönüşümlü olarak uzatmasına neden olan *new wave* jestleriyle kedi gibi kıvrak vücudunu oynatıyordu.

Eğer Paris'e 22 Haziran Salı günü yerine, planladığım gibi 18 Haziran Cuma günü gitseydim. Eğer kardeşimin garajı kul-

11 (İng.) Gitmeli miyim, yoksa kalmalı mıyım?

lanılabilir durumda olsaydı. Eğer Mercierler evlerini satın alma isteğime boyun eğmeselerdi. Eğer anahtarları önceden almasaydık. Eğer annem kardeşimi aramasaydı. Eğer kardeşimin oğlumuzu tatile götürme teklifini geri çevirmeseydim. Eğer Claude'u Paris'ten arayıp oğlumuzu okuldan almasına gerek olmadığını söyleseydim. Eğer Claude kardeşimin motosikletini almasaydı. Eğer ATM'de 300 frank unutmasaydı. Eğer Death in Vegas'ı değil de Coldplay'i dinleseydi. Eğer Tadao Baba var olmasaydı. Eğer Japonya ve Avrupa Birliği arasında serbest ticaret anlaşmaları imzalanmasaydı. Eğer hava bu kadar güzel olmasaydı. Eğer Denis R. 2CV'yi babasına geri getirmeseydi. Eğer ışık kırmızıya dönmeseydi. Olmasaydı, olmasaydı, olmasaydı, olmasaydı, olmasaydı, olmasaydı, olmasaydı.

Tabii ki Claude gaza bastı.

Motoru birinci vitese taktı. Oradaki insanlar hiçbir şey görmese de hızlanma sesinin gümbürtüsünü duydular. Her zamanki gibi kimse bir şey görmedi. Bu dolaşan insanlar, gözleri ve duyularıyla ne yapıyorlar? Elimdeki polis raporu resmî bir belge. Claude motoru bir hışımla çalıştırdı. Tıpkı bu motosikletin, orada yarışmak için özel tasarlandığı ünlü Japon yarışı Suzuka 8 Saat'e katılıyormuş gibi. Yine de bir dayanıklılık yarışının bu denli etekleri tutuşmuş bir başlangıç gerektirmediği düşünülebilir. Komik bir ifade. Muhtemelen *wheeling* etkisi. Hiçbir şey görülmüyor, her şey duyuluyor.

İstemeden çıkardığı gürültüye rağmen, Claude sağır değildi. Sağır değildi ama birkaç yıldır kulaklarının çınlamasından muzdaripti. Bu, diğer şeylerin yanı sıra, özellikle 1980'lerin başında yoğun olarak gitmeye başladığı, desibellerin pek denetlenmediği konser salonlarında sürekli yüksek sesle mü-

zik dinlemesinden kaynaklanıyordu. Bu çınlamalar en çok geceleri, dışarıdaki gürültünün kesildiği ve içimizdeki nefes sesinin devreye girdiği zamanlarda aktif hale geliyor ve bazen ses frekanslarının kafatasını terk etmesi için kalkıp dairenin içinde dolaşmak zorunda kalacak kadar onu rahatsız eden, sağır edici bir gürültü yaratıyordu.

Artık, danıştığım web sitelerinde bazı sürücülerin bahsettiği meşhur *wheeling* etkisinin kasıtlı bir şey olmadığını söyleyebilirim. *Wheeling* etkisi, yani motosikletin (son derece düşük) ağırlığı ile korkunç gücü arasındaki bir denklemle hesaplanan matematiksel bir oran nedeniyle, gücün motosikletin arka tekerleğine geçmesi.

Honda 900 CBR Fireblade'in kendine karşı gelerek sürücüsünü, kesinlikle yitik Kuzey'den bir tanrıça olan Reine Astrid adlı beş yıldızlı otelin önündeki kaldırıma fırlatmasına neden olan şey, Claude'un ailesinde söylendiği gibi, elciğe bir nebze dozu kaçırılmış yükleniş miydi? Otele adını veren Kraliçe Astrid, Ağustos 1935'te, henüz otuz yaşındayken ve kocası Kral 3. Leopold'la İsviçre'deki Quatre-Cantons Gölü yakınlarında, üstü açık bir Bugatti kullanırken geçirdiği ve hayatına mal olan trafik kazasına kadar Belçika Kraliçesi'ydi.

Olaylarda, tarihlerde, şu ya da bu olayın iç içe geçmesinde olası tüm tesadüfleri, olabilecek tüm işaretleri görebiliriz. Belçika, Japonya ve Cezayir'in Lyon şehrinin asfaltında nasıl trajik bir şekilde buluştuğunu görebiliriz, bunu görmezden gelebiliriz, olmayan yerde anlam arayabiliriz, ancak Claude'un Reine Astrid Oteli'nin önünde ya da resmen Kraliçe Astrid'in ayaklarının dibinde düştüğünü bilmek aptalca; sanki kraliçenin mezarına katılmaya gider gibi olduğunu düşünmek bana biraz daha az acı veriyor. Sanki trafik kazası kurbanlarından oluşan bir topluluk fikri varmış gibi... Bu da

akıllara şunu getiriyor: büyük tarihsel akımlara ait kolektif ve daha saygın ölümlerin aksine, kaza olarak adlandırılan ve çeşitli haber başlıkları altında toplanan münferit ve tesadüfi ölümler. Muz kabuğuna basarak ölmek, bombalar altında ya da bir diktatörlüğün saldırıları sonucu ölmekle aynı anlama gelmez. Bu yüzden yoldaşlar arıyorum. Ayrıca olur olmaz biçimde çarpıtılmış ve hayal edilmiş, psikanalitik ama bir o kadar da sosyolojik ya da politik gizli sebepler de arıyorum. Mantıktan eser yok.

Astrid'in o sırada arabayı kullanan kocasının, karısının çözmeye çalıştığı yol haritasına bakarken direksiyonu kırdığını, ardından bir ağaca çarptığını ve gölün sazlıklarında yarışını sonlandırdığını bilmek beni neredeyse rahatlatıyor, ama aynı zamanda kafamı karıştırıyor. Bu da bana araba ve motosiklet sürmenin, iki tekerlide asla yol haritasını okuyan kişi olmayan yolcu için hiçbir ortak yanı olmadığını düşündürüyor. Yolcu asla sürüşün bir parçası değildir, hiçbir durum onu ilgilendirmez, ağzından hiçbir tavsiye çıkamaz; hücum eden rüzgâr yüzünden, motorun gürültüsü yüzünden, arabalardaki çiftlerin seslerini yükseltmelerine ve hatta tehdit etmelerine neden olan, bazen beceriksizce yapılan uyarıların hiçbiri, özellikle de "Burada dur, ineceğim," demekten ibaret olanı. Motosikletteki ikili tamamen farklı bir yapıya sahiptir. Söz alışverişi yapılamaz, sadece tutunmak ve kendini zorunlu bir hafifliğe bırakmak söz konusudur. Bu, sessizce sarsılmayı ve yolculuk bittiğinde olay çıkarmayı engellemez.

Eğer 22 Haziran 1999'da ben yolcu olsaydım, bu kaza gerçekleşmezdi. Aslında yolcu olmazdım, çünkü Honda 900 CBR'de iki kişilik yer yok. Ya da yakından bakınca, amortisörün üzerinde kötü, ufak bir yastık vardı ki, asla üzerine binmeyi kabul edip kendimi aşağılayıcı bir pozisyonda, bir

kurbağa gibi otururken bulmak istemezdim. Dennis Hopper'ın bu rüyanın hâlâ anlamlı olduğu bir zamanda Amerikan rüyasını yeniden canlandırmaya çalışan, birbirinin klonu çete üyelerini yollara çıkaran filmine ithafen, Claude'un *Easy Rider*'a göre uyarlanmış (ama çok daha az gösterişli) Suzuki Savage'ında olduğu gibi, ister sürücü ister yolcu olsun, motosiklet sürmenin zevkine vardıran bu rahat tavrın tam tersi olurdu bu.

Polis raporunda yazan kaza saati 16.25.

Yer: Belges Bulvarı ve Félix Jacquier Sokağı'nın köşesi.

Félix Jacquier, tabiri caizse adı bilinmeyen bir ünlü, şehrin ilk bankacılarından biri ve 1858'den 1867'ye kadar Lyon'un kamusal bakımevlerinin başkanı. Bu nedenle farkında olmadan Claude'un acil servise gelişine eşlik etti. *Damned*, bu şehirde her şey tıkır tıkır işliyor.

Claude bir kraliçenin ayaklarına ve bir bankerin ellerine düştü. Lyon'un tüm semtleri aynı hikâyeyi anlatmıyor. Claude, 1831'de (Fransa'nın Cezayir'i sömürgeleştirdiği sırada) isyan çıkaran işçilerin *canut*'lerinin tepeciklerinde yaşıyordu, lüks semtlere düştü. Bu grotesk kombinasyonda bir sembol bulmak için ne kadar uğraşırsam uğraşayım, beni hayal kırıklığına uğratan bir absürtlükle karşılaşıyorum. Hayır, anlayacak hiçbir şey yok, görecek hiçbir şey yok; kuru bir bezi sıkmaya çalışmak gibi bu. Hâlâ böyle.

23. Eğer Denis R. Citroen 2CV'yi babasına geri götürmeye karar vermeseydi

Claude müzik kütüphanesinden çıktığı sırada, ters yönden gelen 2CV'nin sürücüsü, bana verilen polis raporuna göre ismi Denis R. olan kişi, çalıştığı yerden ayrılıyormuş. Stajyer öğretmenlik yaptığı bir ilkokuldan. Kazadan sorumlu olmayan yirmi üç yaşındaki bu genç adam, Claude düştüğünde karşı yönden yavaş bir hızla geliyordu ve sonra yolda kaydı.

Claude'un müzik kütüphanesinden çıktığı sırada Denis R. de babasına ait olan 2CV'ye binmiş ve arabayı ıskartaya çıkarmak için geri götürüyordu. Miadı dolan arabanın son yolculuğuydu bu. Denis R. aslında o gün bulvardan hiç geçmeyecekti, ancak son anda fikrini değiştirmiş ve hafta sonunu beklemek yerine arabayı işten eve dönerken geri götürmeye karar vermişti. Böylece iş bitip gidecekti, artık bah-

si dahi geçmezdi. Yıllar sonra görüştüğümüzde bana söylediği buydu.

Babasının arabası, kardeşimin motosikleti.

Denis R.'nin müzisyen olduğunu, Claude'un dinlediği müzikleri sevdiğini, bir müzik grubu kurduğunu, bir albüm kaydettiğini öğrenecektim. Neredeyse on yıl sonra nihayet ona yazmaya ve ardından onunla tanışmaya hazır hissettiğimde, önce gidip onu konserde izleyecektim, kendime belki de sadece "Bu o," diyecektim, benim bilmediklerimi gören o gözlere bakarken. Konserin ilk bölümünde Claude'un kazadan birkaç ay önce röportaj yaptığı Mathieu Boogaerts'ten bir şey söyledi. Bu röportajı çok net bir şekilde hatırlamıştım, çünkü bana yıllarca onu giyerek uyuduğum (tamamen solmuş olmasına rağmen sakladığım), üzerinde albümün adı olan "Super!" yazan, kanarya sarısı promosyon tişörtünü getirmişti.

Denis R., Mathieu Boogaerts'ı açılış parçası olarak söylüyordu, benim bu satırları yazdığım günlerde Confluence semtini çirkinleştiren geniş inşaat alanının ortasında, yıkılmış ve daha sonra zar zor yenilenmiş olan Marché Gare de Lyon'daydık o gün. Marie'den bana eşlik etmesini istemiştim, özellikle de konserin sonunda Denis R.'yi soyunma odasında göreceğimi hayal ettiğim için, ama iyi ki buna cesaret edememişim.

Kazadan bu yana Denis R. oldukça melankolik birkaç CD kaydetti, bunlardan birinde "Pardon" adlı bir şarkısı var. Muhtemelen, yaşananlarla bir ilgisi yoktur, ama ben ilgisi olduğuna karar verdim. Şarkı sözlerinden her anlamı çıkarabiliriz. Tıpkı gerçekliğin çeşitli aranjmanlarında anlam bulabileceğimiz gibi.

2CV'yi kullanan ve ilk yardım yapan yirmi üç yaşındaki adam aynı kişiydi. Çünkü öğretmen ve müzisyen olma-

sının yanı sıra gönüllü bir itfaiyeciydi. Croix-Rousse'ta bir kafede randevulaştığımız o gün bana söylediği bir diğer şey de bu oldu. Bana Claude'un söylediği son sözleri aktaracaktı.

Paris'ten Lyon'a 21.00'de varan TGV'yle döndüm, Arts Köprüsü'ndeki Ousmane Sow enstalasyonunu görmek fazla zamanımı almadığı için koşuşturmama gerek kalmadı. Hatta ılıman havanın tadını çıkarıp günün tüm güzel titreşimlerini hissetmek için Gare de Lyon'a kadar yürüyerek devam ettim.

Guy peronun sonunda beni bekliyordu. Kazadan haberdar olmuştu, ama henüz sonucu bilmiyordu. Bana sadece omzunun yaralandığını söyledi. Guy'i gördüğüme şaşırmıştım, ama o kadar da büyük bir şaşkınlık değildi bu. Nereden öğrendiğini sormak aklıma gelmedi. Aksiyonun içine girmiştik. Guy bana daireye kadar eşlik etmek istedi. Ama gelince kaldı. Ben telesekreterdeki mesajları dinlerken o kutularla dolu oturma odasında dönüp durdu. Olağandışı bir şey yoktu, sadece Louis'nin annesi Christine'den gelen ve oğlumuzun doğum günü partisinden sonra onlarda kalmasını öneren bir mesaj vardı. Ve iki cevapsız arama. Guy ona teklif ettiğim birayı reddetti.

Guy tuhaftı, ama ben fark etmemiştim bunu. Her şey çığrından çıkmıştı, yine de rahatsız olmamıştım. Beynim şüphe-

siz çoktan erişmiş, çoktan "inkâr" düğmesine basmıştı. Guy gidişattan haberdar olmamız için hastaneye gitmeyi teklif etti. Yerinde durması imkânsızdı. Evet, elbette oraya gitmeliydik. Guy arabayı Lyon'un ıssız sokaklarında sürdü. Pencereleri açıp sigara içiyordu, bana da ikram ediyordu, ben de akşam sıcağında onunla birlikte sigara içiyordum. Hava henüz kararmamıştı, gün uzayıp gidiyordu. Kafamda bir şeyler kurmaktan uzaktım. Yayımlanacak romanımla ilgili iyiye işaret olan, gelecek edebiyat sezonuyla dolu Paris'te geçirdiğim o günden gelmiştim. Çantamda Claude için zarfın içine yerleştirilmiş bir kitap vardı, *Nico*, okumayacağı bu roman.

Edouard-Herriot Hastanesi'nde Guy hasta kabul odasına gitti, ancak bilgilendirilmesi için henüz çok erkendi, ben arabada bekledim, hâlâ şüphe uyandırıcı bir şey bulamıyordum. Guy gergin ve sessizdi, ama o her zaman böyledir. Bresse kırsalında bir çiftçinin ona ödünç verdiği çiftlik evinde Michelle, Philippe ve Béatrice'le birlikte geçirdiğimiz birçok hafta sonunda bile. Daireye döndük, telesekreteri bir kez daha kontrol ettim, yeni bir şey yoktu. Guy ona ikram ettiğim birayı yine reddetti. Telefon etmek istedi. Telefonu kapattığında bana durumun ciddi olduğunu söyledi. Sormaya cesaret edemedim. Muhtemelen bilmek de istemiyordum. Guy'in yüzünden bir şey okunmuyordu, ama çayırda mantar toplarken, odun sobasında ateş yakarken bile genelde yüzünden bir şey okunmazdı. Arabaya döndük ve kendimi akışa bıraktım. Guy'in kontrolü almasına izin verdim. Yolumuza devam ettik, çok uzun sürdüğünü anımsıyorum.

Gece yarısına doğru, hasta kabul odasına birkaç kez daha giriş teşebbüsünden sonra Guy beni arabadan inmeye davet etti. Sandaletlerimin biraz gevşek olduğunu, kayışının ayarlanması gerektiğini hissettim. Guy'in sözünü dinliyordum. Onun bir görünüp bir kaybolduğunu, bazen önden gittiğini ve bazen arkadan geldiğini gördüğüm bir dalgalanma ânın-

dan sonra, otoparkta bir kadın benimle konuştu, nereden çıktığını bilmiyorum. Her şey karanlıktı. Acil doktoru olduğunu bilmiyordum. Hayatımı ikiye bölen cümleyi söyleyen oydu: "Yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu." Öncesi ve sonrasını belirleyen cümle. Bir bıçak kadar keskin bir kıvrım. Bu bir otoparkta oldu, arka planda bir şey yok. Gece vakti yüzünü seçemem.

Claude'un ne zaman öldüğünü öğrenmem haftalarımı aldı. 21.30'da. Ben aradıkça hastane beni departmandan departmana aktarıyordu. Bir keresinde bana *bu bilgi*yi neden istediğim sorulmuştu. Biliyordum, içgüdüsel olarak biliyordum ama emin olmak istiyordum, bana beni beklediğinin söylenmesini istiyordum.

Daha sonra otoparktaki acil doktorunun aynı zamanda Guy'in pek uzlaşmacı arkadaşı olan noterin eşi olduğunu öğrenecektim. Burada yine anlam arayacak bir şey yok, basit bir tesadüf. Basit bir koreografik hareket.

Buluşmalar, arkadaşlıklar, araya girmeler, verilen hizmetler. Taşrada hafta sonları. Tesadüfler. Hayatın akıcılığı.

Anlam arayacak bir şey yok, herkes rolünü oynuyor. Her biri şehirdeki yerinde, tüm meşruiyetiyle: doktor, noter, öğretmen, itfaiyeci, polis, kütüphaneci, bankacı, rahip. Buna toplum adı veriliyor.

Her şey tıkırında. İyisiyle kötüsüyle sistem çalışıyor ya da çalışmıyor.

Gazeteci, cenaze levazımatçısı, yazar.

"Eğer" diye bir şey yok.

Güneş Tutulması

Herkes tutulmadan bahsediyordu. İnanamazsınız, herkes güpegündüz güneşin ayın arkasında sözde kaybolmasını izlemek için uygun gözlükleri arıyordu. Yalnızca tütün dükkânlarında, Monoprix marketinde, pazar tezgâhlarında bulunabilecek gözlüklerden bahsediyorum. Lisanslı gözlükler ve diğerleri, retinayı yakma riskine karşı kaçınılması gereken sahte gözlükler. Tutulma yüzyılın bu son yazını ele geçirmişti. Bu son yazdı, sensiz ilk yaz.

Paco Rabanne, Mir Uzay İstasyonu'nun gökyüzünden Paris'e düşmesiyle dünyanın sonunun geleceğini duyuruyordu ve nihayet beni ilgilendiren bir haber getirdiği için ona minnettardım. Ona inanmak istedim, haklı olduğunu kanıtlamak istedim, sonunda hepimiz bir öğütülecektik, hepimiz eşit olacaktık, ama bu kötü düşünceyi kimseyle paylaşamadım.

Ağustosun 11'i için hiçbir planım yoktu, 10'u ya da 12'sinden farksızdı, umutsuzca ve boş geçen bir hafta. Uzun bir zaman dilimine sanki uçsuz bucaksız bir çorak arazide yü-

rüyormuş gibi giriyordum. Théo'nun yaz kampında olduğu iki haftaydı. Taşrada kalmaya devam etse miydi, yoksa iptal mi etseydim, bu çılgınlığa biraz da karmaşa mı eklesem bilemiyordum. Hayatımız bir anomali halini almıştı. Sen benim yerimde olsaydın ne yapardın? Her şey onaylanabilirdi ve artık karar veren tek kişi ben olduğum için net düşünemiyordum. Planlanmış olan hiçbir şeyi değiştirmezdim, bu tatili özenle seçmiştik. Théo'nun çantasına şu meşhur gözlüğü koymuştum. En azından bu sayede konuşacak bir şeyimiz olacaktı, çünkü bizi ezip geçen şey, bizi kelimelerden de yoksun bırakmıştı.

Tutulmaya baktığında belki de benim de onunla aynı şeyi gördüğümü düşünürdü. O ve ben aynı anda Güneş Sistemi'nin merkezinde kaybolmuştuk.

Muhtemelen seni, ayın arkasında kaybolan yıldızını düşünecekti.

Yataktan o kadar geç kalkmıştım ki güneş çoktan yükselmişti ve tutulma 11.22'de gerçekleşecekti. Sürekli karşıma çıkan 22 sayısına ihtiyacım vardı. Abartılı, uzun bir duş aldıktan sonra arabayı çalıştırdım. Teybi açmadan (artık müzik dinleyemiyordum, müziğin onu nasıl mahvettiğini söyleyen Marguerite Duras'yı artık anlıyordum, o zamana kadar bunu oldukça kibirli bir ifade olarak algılamıştım) ailemin evine doğru kilometrelerce yol aldım. Otoyol, tatilciler, römorklar, motorlu tekneler, çiftler, çocuklar, ılık bir su gibi akan hayat.

Başkalarının hayatı.

Otuz altı yaşındaydım ve güneş tutulmasını izlemek için ailemin evine gidiyordum. Paco Rabanne'ın haklı olmasını umuyordum.

Âlem adam bu Paco, aniden onu sevmeye başlamıştım, o da babasını küçükken kaybetmiş, babası Franco tarafından

kurşuna dizdirilmiş; Paco Rabanne hayatta başarılı olabildiyse Théo da olur diye düşünüyordum, zihnim çağrışımlarla çalışıyordu, herhangi zamanda aklımdan bir şeyler geçiveriyordu, vurulan bir baba ve yirmi yıl sonra yetişkin olan çocuk; metalden, camdan, deriden yapılmış, estetikte devrim yaratan on iki *giyilemeyen* elbiseyle bir defileye imza atmıştı. Moda tasarımcısı olup çıkan bu çocuk, siyah mankenleri defileye çıkaran ilk kişiydi. Dünyayı kızdırıyordu bu Paco. Yedi yaşında bedenini terk etmeye başlayıp astral seyahatler yaparak hepsi birbirinden şaşaalı başka hayatlar yaşıyordu, onu medyum annesi ve kayıp babasının hayaletiyle Argelès kamplarına atan hayattan başka hayatlar.

O yaz Paco Rabanne alay konusu olmuştu, elbette onunla dalga geçmek istiyorlardı, Atlantislilerin soyundan gelen bir Basklı olduğunu iddia eden, Nostradamus'un kehanetlerine dayanarak Paris'in yıkılacağını ve dünyanın sonunun geleceğini ilan eden, 1999'un büyük patlama ânı olacağını ortaya atan bir adam. Bu kehanetten hiç ama hiç memnun olmayan pek çok insan vardı.

Oysaki ben, bununla özgürleşirken, arabamın direksiyonunda, saat 11.22'de gökyüzünün kararması, sonra zifiri karanlığa dönmesi ve daha da tehditkâr hale gelmesi, karanlık tarafından ele geçirilmesi ve yakında dünyayı bir meşale gibi yakacak bir tutuşmayla yanması için dua ettim. Keşke yanımda Théo olsaydı.

Babam kapının arkasında belirdi, telaşlıydı, 106'nın gürültüsüyle alarma geçti, saatine baktı ve beni acele ettirdi. Kahve içmek ya da bir koltuğa gömülmek söz konusu değildi. Nasıl olduğumuzu sormak da söz konusu değildi (zaten bunu yapamıyorduk). *Le Progrès* aboneliğiyle üçümüz için temin ettiği gözlükleri bana uzattı ve annem bir yanda, ben diğer yanda, bizleri terasta ayakta durmaya zorladı. Edward Hop-

per figürlerine benziyorduk, manzara karşısında donmuş, biraz katı ve yapay, gösterinin başlamasını bekliyorduk. Kaza gününden beri ufka bakmamıştım, artık benim için erişilmez hale gelen güzellikten korkuyordum (kuzenim beni temmuzda Giverny'ye götürmüştü nefes almam için, nilüferleri falan beğenmeye çalışmıştım, hâlâ inkâr içindeydim, dünyayı bir camın arkasından algılıyordum; bu, kendi yanımda oturarak seyahat etme hissine kapıldığım uzun bir sürecin başlangıcıydı).

Olivia Teyze'nin senin cenaze gününde Théo'ya söylediği gibi ("Baban artık göklerde." Théo böyle cümlelere sürekli maruz kalıyor olmalıydı, oysa benim kulağıma şöyle şeyler fısıldanıyordu: "Seni öldürmeyen şey güçlendirir.") cennetteydin belki de, ama ben gökyüzünü olması gerekenden de fazla tarıyordum ve neyse ki karton gözlüklerim beni koruyordu.

Komşular bostanlarına geçti ve annem ile babama el salladı. Bir kırlangıç sürüsü dalışa geçti ve gözden kayboldu. Bir köpek havladı, ta ki sesi gittikçe daha zayıf bir mızmızlanmaya dönene dek. Her şey sessizleşti. Her şey ağırdı ve tedirgin ediciydi. Terasın sıcaklığı azaldı ve gölge arttı, sıcağın soğuğa dönüştüğünü hissettim, sanki damarlarımdan, tüm vücudumdan kan çekiliyorcasına.

Yirmi yıl oldu ve ben teslim olmak zorundayım. Bu evden ayrılmak, aynı zamanda gitmene izin vermek anlamına geliyor.

Etrafımı saran doğa betona dönüşecek ve manzara yok olacak. Tıpkı sesinin bazen kaybolması gibi.

Bu upuzun yolculuktan sonra.

Senin düşüşünün, her anlamdaki düşüşün tüm yollarını açtığı bu çılgın geçişten sonra. Ayağa kalkmanın tüm yollarını. Seni bulmanın tüm yolları. O kadar çok işaret, o kadar çok tesadüf, o kadar çok gizli buluşma oldu ki. Bahsedilemeyen hayat. İçimde eridiğin hissine kapıldım. Ben aynı anda erkek ve kadın oluyordum.

Hendek kazan, evi boyamama yardım eden arkadaşlar oldu. Yazdığım kitaplar vardı, her şeye rağmen üst üste koymam gereken tuğlalar gibi olan bu kelimeler. Hem seni diriltecek, hem de bizi kurtaracak fikirleriyle Théo ve yaratıcılığı vardı. Ve insanların bakışları altında dans ettiğim o doğum günü,

kırkıncı doğum günüm. Bir şeylerin ilk kez yapıldığı zamanlar vardı; azalan tehlike hissi, sonra beni tüm riskleri almaya iten bu beklenmedik, korkutucu özgürlük vardı. Yokluğuna rağmen yeni bir aşkın sebep olduğu baş dönmesi vardı. Arzu ve hüzün birbirine geçmiş; tüm bu çelişkiler, çamaşır makinesi tamburundaymış gibi bir hayat.

Sadakat ve suçluluk vardı.

Büyük kelimeler.

Bir Sparks şarkısı gibi titreşen çifte hayat.

Kolileri tekrar doldurmalıyım, plaklarını korumalıyım, müzik aletlerini paketlemeliyim.

Kuş sesleri motor gürültüleriyle bastırılacak. Hep karbüratörler. Buldozerler gelip hâlâ canlı olan ne varsa yerle bir edecek.

Yirmi yıl oldu ve hafızamda boşluklar var. Bazen seni kaybediyorum, içimden çıkmana izin veriyorum.

Bazen yüz hatlarını yeniden oluşturmak için konsantre olmam gerekiyor. Bunu asla düşünmezdim. Tüm detaylara erişmek için. Bakışını yakalamak için çok spesifik bir sahneyi hatırlamam gerekiyor. Siyah kadife yoğunluğunu ezbere bildiğim gözlerinden değil, bakışlarından bahsediyorum. Odaklanıp zihinsel olarak fotoğrafladığım o anı geri getirmeliyim, bunu yaparken kendime dediğim şeyi hâlâ hatırlıyorum: "Eğer ki..."

Sanırım herkes buna uğraşıyor. Bir görüntüyü sabitlemek. Eğer ki...

Banyoda çömelmiş, lavabonun altındaki dolapta bir şey arıyordun, muhtemelen saçlarının gürlüğünü zapt etmek için kullandığın (kokusunu sevdiğim) jöle kutusunu. Daireden taşınmadan birkaç hafta önceydi. İçeri girdim ve sen

irkildin. Sanki kapıyı aniden açtığım için bana kızmıştın ve ben de seni orada üstü çıplak, savunmasız bulduğuma şaşırmıştım. Başını kaldırıp bana baktın, yarı açık pencereden sırtına ışık vuruyordu. Çok yakışıklıydın.

Bakışlarında kırılgan ve etkileyici bir şey vardı. Sanki başka bir diyardan geliyordun. Sen yere yakın, ben başının üstünde. Ve o omuzlar, o neredeyse ergen pazılar. Kapıyı tekrar kapatmadan önce, içinde "pardon" geçen bir cümle mırıldandım, işbirlikçi bir "pardon" Bu sahte alçakgönüllülüğe sen de karşılık vermiştin. Suç ortağı olan bir sırıtış. Koridorda uzaklaşırken o bakışı, çok şey anlatan o imayı aklımda tuttum.

Ayrıca, sanki bu durumda bir şüphe kırıntısı olmadığına emin olmak istercesine o vakur, hafif boğuk ses tonunla, son anda, "İyi misin?" diye sorarkenki tonlamanı da aklımda tuttum. Sadece bunu sormuştun: "İyi misin?"

Arkamı dönmüştüm, sanki bir şey yaşanmıştı o an.

Kendimi güvende hissetmiştim.

Bu kitapta aşağıdaki kitaplardan alıntılar yapılmıştır:

Psychotic Reactions & autres carburateurs flingués, Lester Bangs, Tristram, 2006; Souple, 2013.

"La folie maternelle: un paradoxe?", Dominique Guyomard, *La folie maternelle ordinaire*, der. Jacques André ve Sylvie Dreyfus-Asséo, PUF, 2006.

Sarinagara, Philippe Forest, Gallimard, 2004; Folio, 2006.

Brigitte Giraud'nun Goncourt Ödüllü kitabı *Hızlı Yaşamak*, kapkaranlık bir olayı muhteşem bir duygusallıkla, şefkatle işleyen bir roman.

Eşini yıllar önce bir motosiklet kazasında kaybeden yazar, kazaya giden olaylar zincirini, çok kişisel ve içten bir soruşturma yürüterek inceliyor. Geriye dönüşlerle, anıların o çok derin sularına dalıyor ve kazanın önüne geçebilecek farazi olaylarla, tarihi baştan yazmaya çalışıyor. Bir çiftin özel hayatının, ilişkilerindeki gündelik meselelerin yanı sıra kentsel dönüşüm ve soylulaştırma gibi kamusal etkenlerle nasıl değişebileceğini anlatıyor.

Brigitte Giraud, eşinin ölümünün yasını büyük bir cesaretle ve samimiyetle tutuyor; kişisel bir meseleyi, okuyan herkesin hayatına bir şekilde dokunacak bir roman haline getiriyor.

"*Hızlı Yaşamak*, hatırlamak için bir davet, geri dönüşü olmayan şey gerçekleşmeden önce zamanı durdurma çabası."

Lir Magazine Littéraire

"*Hızlı Yaşamak* müşfik, hassas bir adama yazılmış bir aşk mektubu, bir bilgelik arayışı ve bizimkine çok benzeyen bir gündelik hayat resmi."

Version Femina

2022
THG
0915287
VAO

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-3549-9
9 789750 935499
KDV'DEN MUAFTIR